

ODBORNÝ BANKOVÝ ČASOPIS

DECEMBER 2002

ROČNÍK 10

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

12

BIATTEC

OTVORENIE KOMERČNÉHO CENTRA PKB V BRATISLAVE

Prvá komunálna banka, a. s. (ďalej PKB) má za sebou takmer 10 rokov úspešnej činnosti na bankovom trhu. Špecializuje sa na komunálnu sféru a v rámci nej na retailové bankovníctvo a na poskytovanie služieb obyvateľstvu. Od svojho vzniku dynamicky rozširuje okruh služieb a okrem významného postavenia na trhu v službách mestám a obciam neustále zvyšuje svoj podiel v poskytovaní bankových služieb obyvateľstvu.

V oblasti komerčných aktivít sa PKB výrazne podieľa na financovaní rozvojových programov komunálneho sektora, programov bývania a environmentálnych programov. Partnerom a majoritným akcionárom Prvej komunálnej banky sa v máji 2000 stala nadnárodná finančná skupina Dexia, ktorá patrí medzi 20 najväčších bánk v Európe. Jej vstup do akcionárskej štruktúry PKB sa uskutočnil prostredníctvom dcérskej spoločnosti Dexia Kommunalkredit Holding so sídlom vo Viedni, ktorú tvorí európska banková skupina Dexia (51 %) a Kommunalkredit Austria (49 %). Dexia Kommunalkredit Holding má 78,77 % podiel na základnom imaní PKB. Ďalšími akcionármi sú slovenské mestá a obce (19,62 %) a individuálni investori.

PKB otvorila začiatkom novembra 2002 svoje administratívne a komerčné centrum v nových priestoroch na Obchodnej ulici č.1 v Bratislave. Bude tu pôsobiť tím špecialistov, zameraných najmä na financovanie ekologických projektov v oblasti vodného hospodárstva, tepelného hospodárstva a spracovania odpadov. V budove pobočky sa nachádza i samoobslužná zóna, prístupná 24 hodín denne, 7 dní v týždni, 365 dní v roku. Tento nový druh pracoviska predstavuje zmiešaný typ obsluhy klienta. Okrem samoobslužnej techniky tu klient nájde aj odborne zaškolených pracovníkov, čo dáva väčší priestor na poradenskú a konzultačnú činnosť.

Záber zo slávnostného otvorenia komerčného centra. Sprava Leopold Fischer, člen dozornej rady Prvej komunálnej banky, a. s., Ing. Jozef Mihalík, PhD., prezident Prvej komunálnej banky, a. s., A. Heribanová, moderátorka, Gernot Daumann, viceprezident Prvej komunálnej banky, a. s., Francis Jacques Teynier, viceprezident a výkonný riaditeľ Prvej komunálnej banky, a. s., a László Miklós, minister životného prostredia SR.

Pred slávnostným otvorením komerčného centra sa uskutočnila tlačová konferencia, na ktorej predstavitelia Prvej komunálnej banky, a. s., oboznámili zástupcov masmédií s aktuálnymi informáciami týkajúcimi sa činnosti banky.

ROZHOVOR

Alica Polónyiová Istrobanka je a zostane slovenskou bankou	2
---	---

NA AKTUÁLNU TÉMU

Ing. RNDr. Ľubor Malina, CSc. Bankový sektor na Slovensku začal prípravu na implementáciu nových pravidiel na reguláciu	4
Ing. Juraj Jánošík Niekoľko poznámok k fungovaniu finančného trhu na Slovensku	7
Ing. Vladimír Vaník Trhové oceňovanie cenných papierov	10

LEGISLATÍVA

Ing. František Palko Zákon o cenných papieroch a investičných službách	13
---	----

POSTREHY – PODNETY

Ing. Anna Bánociová, Ing. Radoslav Tušan, PhD. Účtovanie v podsúvahe bánk	16
JUDr. Alena Huťanová Kongres vzdelávania	18
doc. Ing. Miroslav Majtán, CSc. Ekonomika, financie a manažment podniku – rok 2002	19
doc. Ing. Mária Klimiková, PhD. Mena, bankovníctvo a finančné trhy – medzinárodná vedecká konferencia	20

PREDSTAVUJEME

Ing. Marián Tkáč, PhD. Ľudia, peniaze, banky	21
---	----

PROFILY SVETOVÝCH EKONÓMOV

doc. Ing. Marta Martincová, PhD. Roy Forbes Harrod	23
---	----

GALÉRIA OSOBNOSTÍ

Ing. Marián Tkáč, PhD. Pavol Majling	27
---	----

INFORMÁCIE

Z rokovania Bankovej rady NBS	28
Garančný fond investícií	29
Nové programy diaľaného štúdia na IBV NBS	30

BIATEC
Odborný bankový časopis
december 2002

Vydavateľ:
Národná banka Slovenska

Redakčná rada:
Ing. Marián Jusko, CSc. (predseda),
Mgr. Soňa Babincová, PhD. Eva
Barliková, Ing. Adam Celušák, CSc.,
prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc.,
Ing. Štefan Králik, Ing. Jozef Kreutz,
doc. Ing. Jozef Makúch, PhD.,
Ing. Miroslav Marenčík,
doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA,
Ing. Monika Siegelová,
doc. Dr. Ing. Vladimír Valach

Redakcia:
šéfredaktorka:
Mgr. Soňa Babincová ☎ 5787 2150
zástupkyňa šéfredaktorky:
Ing. Alica Polónyiová ☎ 5787 2153
výtvarná redaktorka:
Anna Chovanová ☎ 5787 2152

Adresa redakcie:
Národná banka Slovenska
redakcia BIATEC
Imricha Karvaša 1, 813 25 Bratislava
tel.: 5787 2150, 5787 2153, 5787 2152
tel./fax: 5787 1127
e-mail: biatec@nbs.sk

Objednávky na inzerciu prijíma redakcia:
☎ 5787 2152

Počet vydaní: 12-krát do roka

Cena výtlačku:
19,10 Sk vrátane DPH + poštovné

Ročné predplatné:
229 Sk vrátane DPH + poštovné

Tlač:
i + i print, spol. s r. o.
Mlynské Luhy 27, 821 05 Bratislava

**Objednávky na predplatné v SR a do
zahraničia, reklamácie, distribúcia:**
PONS, a. s., Záhradnícka 151,
821 08 Bratislava

Termín odovzdania rukopisov:
4. 12. 2002

Dátum vydania: 16. 12. 2002

Registračné číslo: MK SR 698/92
ISSN 1335 - 0900

Internet: <http://www.nbs.sk>

Foto na obálke: Mikuláš Červeňanský
Pamätné mince, ktoré vydala Národná
banka Slovenska v roku 2002.

A full English-language version of this paper is available on the web site
of the National Bank of Slovakia: <http://www.nbs.sk>
Anglická verzia časopisu je publikovaná na internetovej stránke
Národnej banky Slovenska: <http://www.nbs.sk>

ISTROBANKA JE A ZOSTANE SLOVENSKOU BANKOU

ROZHOVOR S PREDSEDOM PREDSTAVENSTVA
A GENERÁLNYM RIADITEĽOM ISTROBANKY
MAG. VOLKEROM PICHLEROM

Istrobanka, a. s., pôsobí na slovenskom trhu desať rokov. Počas tohto obdobia prešla významným vývojom a vyprofilovala sa na univerzálnu banku bez obmedzenia v devízovej oblasti, s povolením na vykonávanie hypotekárnych obchodov a povolením na sprostredkovanie a predaj poisťovacích produktov. Podstatné zmeny nastali i v akcionárskej štruktúre Istrobanky. V súčasnosti je jej jediným akcionárom a 100-percentným vlastníkom rakúska Bank für Arbeit und Wirtschaft, AG, so sídlom vo Viedni (ďalej BAWAG), ktorá pôsobí na rakúskom trhu osemdesiat rokov. Istrobanka tak získala investora s rozsiahlymi skúsenosťami a stratégiu rozvoja do budúcnosti.

Nový akcionár Istrobanky má významné postavenie na rakúskom finančnom trhu. Pán generálny riaditeľ, mohli by ste ho stručne predstaviť našim čitateľom?

BAWAG je tretia najväčšia banková skupina v Rakúsku. Jej 54-percentným vlastníkom je Rakúsky odborový zväz a 46 percent patrí nemeckej Bayerische Landesbank. BAWAG má v Rakúsku približne 1,2 milióna klientov, 160 pobočiek a 1 800 poštových úradov. Je univerzálnou bankou, to znamená, že je aktívna v oblasti retailového, korporátneho i investičného bankovníctva. Azda najvýstižnejšie o skupine a jej výsledkoch hovorí fakt, že dosiahla najlepší rating zo všetkých rakúskych finančných inštitúcií v súkromnom vlastníctve. BAWAG má účasť aj v iných krajinách strednej Európy. V Českej republike je to Interbanka a v Maďarsku MKB, tretia najväčšia banka v krajine.

BAWAG mala na Slovensku zastúpenie od apríla 2001. To znamená, že Slovensko a slovenské bankovníctvo pre ňu neboli neznáme. S akými očakávaniami sa uchádzala o kúpu Istrobanky a ako sa darí tieto očakávania naplňovať?

BAWAG už niekoľko rokov pozorne sleduje situáciu na

Slovensku, no o slovenské banky sa začala zaujímať približne pred 2 – 3 rokmi. Otvorením zastúpenia sme chceli vyslať jasný signál, že situáciu nepozorujeme len z Viedne, ale že máme konkrétne záujmy. V rámci privatizácie bankového sektora sme sa zaujímali o viaceré banky. Aktívne sme po-

stupovali v prípade Poľnobanky, ale neboli sme úspešní. Náš pokus sme zopakovali pri Istrobance, kde boli veľmi kompetentní a dobrí uchádzači, v konečnej fáze to boli iba rakúske banky, a tu sme jednoznačne predložili najlepšiu ponuku.

Keď sme sa zaujímali o Istrobanku, videli sme nasledujúce výhody: ide o banku, ktorá nebola zapletená do žiadnych škandálov, má pobočky na celom území Slovenska, dobré meno a pozná ju väčšina ľudí. S odstupom času môžem povedať, že sme sa v tejto oblasti nezmýlili. Všetko, čo sme očakávali, sme aj našli.

Samozrejme, neboli tu len pozitíva. Ako v každej inej banke na Slovensku, aj v Istrobance sa vyskytli problémy so zlými úvermi. Banka vykázala stratu za rok 2001 vo výške 890 mil. Sk. Nový vlastník odstránil stratu navýšením kapitálu a súčasne vyriešil aj problémy súvisiace so zlými úvermi. Myslím, že to bolo správne riešenie, lebo nemožno brať len pozitíva, ale aj negatíva.

So zmenou vlastníka sa zvyčajne zmení i stratégia banky, najmä ak nový vlastník má 80-ročné skúsenosti v tejto oblasti. Ako to pocíti klient?

Naša hlavná stratégia je jasná: Istrobanka je a aj naďalej zostane slovenskou bankou so slovenskými zamestnancami, nebude z nej žiadna pobočka BAWAG-u, ale samostatná slovenská banka v rámci koncernu.

Istrobanka je veľmi dobrá v komerčnej oblasti, nemám však na mysli veľké medzinárodné firmy, ale malé a stredné slovenské podniky. V tejto oblasti má veľmi veľký podiel na trhu a na to treba nadviazať. A čo zamýšľame? Keďže sme silní v komerčnej oblasti, chceme posilniť najmä retailové bankovníctvo. V priebehu ôsmich mesiacov nášho pôsobenia na Slovensku sme zaviedli dva nové produkty. Prvým je MAXIknižka, produkt, ktorý sa v takejto forme na Slovensku ešte nevyskytol, a ktorý sa stal doslova bestsellerom na bankovom trhu. Na trh sme ho uviedli v júni a predpokladali sme, že do konca roka sa nám podarí dosiahnuť objem 450 mil. Sk. V súčasnosti sme dosiahli už 1,1 mld. Sk. To hovorí za všetko. Klienti pochopili jeho výhody, najmä garantovanú výšku úroku počas celej doby uloženia vkladu. Druhý produkt – MAXIúver – je na trhu zhruba od polovice novembra. Za jeden týždeň sme zaregistrovali vyše 2000 žiadostí o úver. Dá sa teda očakávať, že tento MAXIprodukt bude rovnako úspešný ako MAXIknižka.

Expanzívnu stratégiu máme nielen pri produktoch, ale aj v prípade obchodných miest. V budúcom roku plánujeme otvoriť 3 – 4 nové pobočky, už máme vytypované konkrétne miesta. Za seba musím povedať, že je podstatne zábavnejšie otvárať nové pobočky ako zatvárať staré. A myslím, že to teší aj našich zamestnancov. Istrobanka sa nachádzala takmer dva roky v procese privatizácie – vládla tu neistota a chýbala motivácia. Toto všetko už je minulosťou. Jednoducho povedané, nemeníme iba stratégiu, ale budujeme novú Istrobanku.

Istrobanka bola v rokoch 1996 a 1997 vyhodnotená ako tretia najlepšia slovenská banka. Určite máte ambíciu opäť sa čo najviac priblížiť k tejto pozícii.

Bankový sektor na Slovensku tvorí v súčasnosti 20 bánk. Istrobanka sa nachádza niekde v strede medzi 8. a 12. miestom. Naším cieľom je umiestniť sa medzi prvými piatimi bankami. Horšie miesto nás neuspokojí. Musím to však upresniť. Pre nás nie je najdôležitejšia bilančná suma – v tejto oblasti by sa dali naše ambície dosiahnuť možno v priebehu 1 – 2 rokov, ak by sa zrealizovalo určité množstvo projektov. Naším cieľom je dosiahnuť toto umiestnenie v úspešnosti, resp. podiele zisku na jedného zamestnanca, a to v rozpätí najbližších 3 – 5 rokov.

Viem, je to veľmi vysoký cieľ, ale je reálny. Situácia sa zmenila. Kým v roku 2001 banka zaznamenala stratu, na

konci roku 2002 očakávame zisk vo výške približne 100 mil. Sk. Istrobanka dosiahla väčšiu kapitálovú primeranosť, ako má väčšina slovenských bánk a v priebehu niekoľkých mesiacov sa z nej stala zdravá banka. Samozrejme, že za pomoci nového kapitálu, ale najväčší podiel na tom majú zamestnanci Istrobanky. Zaoberali sa zlými úvermi, s veľkým nasadením sa venovali predaju nových produktov, veľmi aktívne pristupovali ku klientom. Hovorí sa, že každá banka je taká dobrá, akí dobrí sú jej zamestnanci. Naši zamestnanci dosiahli to, že v priebehu ôsmich mesiacov sa Istrobanka stala bankou produkujúcou zisk. Preto je náš cieľ reálny. Chceme dokázať, že naši zamestnanci dosahujú lepšie výsledky ako ich kolegovia v iných bankách. A to za podmienok, ktorými sme na trhu známi. Ponúkame slušné ceny a kreatívne produkty, máme nového vlastníka, nie sme zapletení do nijakých škandálov, máme dobré meno – pridte k nám a spolupracujte s nami.

Ako by ste charakterizovali súčasný bankový sektor na Slovensku a ako ho vidíte v horizonte najbližších desiatich rokov?

Bankový trh na Slovensku zaznamenal v minulosti viacero zmien. Dnes je oveľa bezpečnejší, máme prísny zákon o bankách, dobrý systém zabezpečenia vkladov, funkčný bankový dohľad, klienti majú istotu, že o svoje úspory tak ľahko neprídu. Možno povedať, že v niektorých oblastiach sme nielen dosiahli európsky štandard, ale dokonca sme ho aj prekročili.

Čo sa týka budúcnosti bankového sektora, obávam sa, že na túto otázku Vám nemôžem dať serióznú odpoveď. Pred dvoma rokmi by som povedal, že ak bude vtedajšie tempo globalizácie a fúzií pokračovať, o desať rokov bude veľmi málo bánk. Udalosti tohto roku, najmä situácia vo veľkých nemeckých bankách, ktoré majú problémy s hľadaním stratégie však naznačujú, že takýto vývoj je neudržateľný. Osobne sa nazdávam, že doba veľkých fúzií je už za nami. Určite ešte budeme svedkami nejakých fúzií aj na slovenskom bankovom trhu, ale myslím si, že tie najväčšie veci sa už udiali. O desať rokov tu možno nebude pôsobiť 20 bánk, ale určite ich bude veľa.

Pre súčasný bankový trh sú charakteristické rôzne stratégie. Niektoré banky, veľké, neflexibilné a byrokratické spoločnosti musia zatvárať pobočky, znižovať ich počet a prepúšťať zamestnancov. Istrobanka je malá banka, má lepší priestor na komunikáciu, čo výrazne uľahčuje jej situáciu v presadzovaní sa na trhu. Z tohto pohľadu by som svoju predstavu vyjadril jednou vetou: o desať rokov budú malé banky väčšími a veľké banky sa naopak zmenšovať. Ale nevylučujem, že o dva roky môže byť odpoveď na Vašu otázku iná.

**Ďakujem za rozhovor.
Alica Polóniová**

BANKOVÝ SEKTOR NA SLOVENSKU ZAČAL PRÍPRAVU NA IMPLEMENTÁCIU NOVÝCH PRAVIDIEL NA REGULÁCIU

Ing. RNDr. Ľubor Malina, CSc., Národná banka Slovenska

V súčasnosti vrcholia prípravy Bazilejského výboru pre bankový dohľad a globálneho finančného sektora na zverejnenie a záverečnú diskusiu nových pravidiel na bankovú reguláciu, známych ako Nová bazilejská dohoda o kapitáli (NBCA) alebo stručne Bazilej II.

Definícia regulácie – Bazilejské dohody o kapitáli

Návrh novej bazilejskej dohody o kapitáli bol po prvý raz predložený na diskusiu odbornej verejnosti už v roku 1999. Vtedy to bol skôr náčrt základných princípov, ktoré by mala táto dohoda stelesňovať. Pôvodná a ešte stále platná dohoda z roku 1988, budeme sa na ňu odkazovať ako na BCA, bola jedným z najvýznamnejších medzinárodných aktov, ktoré sa podarilo dosiahnuť. Často sa redukuje na fatidické číslo 8 %, čo značí 8 % kapitálovú primeranosť. To ale nie je všetko. Zavedením akejkoľvek miery tzv. kapitálovej primeranosti definuje vlastne princíp, že vlastníci bankovej inštitúcie musia sami znášať istú mieru strát, ktoré by mohli vyplývať z podnikania tejto inštitúcie. To, že BCA stanovuje túto mieru na 8 %, je len číslo, na ktorom sa boli schopné kompromisne dohodnúť signatárske strany.

Samotný text dohody je relatívne stručný a jednoduchý a zaberá iba 25 strán. To zo sebou nesie niektoré úskalia. Stručnosť a jednoduchosť má za následok to, že použitý prístup nie je flexibilný a iba ťažko mohol vyhovovať rastúcej komplexnosti a sofistikovanosti finančných nástrojov. BCA pozná iba dva typy rizík, tzv. kreditné (u nás nie vždy vystihujúce prekladané ako úverové), ktoré je rizikom protistrany v rôznych typoch operácií a riziko prenosu rizika zo zahraničia. Prvý typ rizika je reprezentovaný konverzným faktorom nazývaným riziková váha, ktorý vyjadruje mieru rizika danej expozície. Druhý typ rizika mal dva možné prístupy k riešeniu. Buď sa bude rozlišovať medzi domácimi a zahraničnými protistranami alebo sa použije tzv. klubové riešenie. To značí, že sa zadefinuje istá skupina krajín s rizikom zodpovedajúcim domácej krajine a ostatné krajiny. Na základe konzultácie s bankami bolo zvolené druhé riešenie a privilegovaným klubom sa stali krajiny OECD. BCA takmer vôbec nezohľadňuje v princípe nižšiu rizikovosť krátkodobých pohľadávok oproti dlhodobým a uznáva iba pomerne úzku triedu kolaterálov. Významným prvkom vedúcim k porovnateľnosti rizikových profilov jednotlivých bánk bola definícia jednotlivých úrovní kapitálu. Kapitálom prvého poradia, tzv. Tier 1, bol nazvaný kapitál tvorený splateným základným imaním, úživými fondmi a najrôznejšími rezervami a fondmi tvore-

nými zo zisku, ktoré sú použiteľné na krytie strát v ľubovoľnom mieste bilancie, bez splnenia akýchkoľvek dodatočných podmienok. Kapitál druhého poradia je tvorený najmä dlhodobým podriadeným dlhom a nezverejnými rezervami (undisclosed reserves).

Nespokojnosť s prijatou dohodou viedla k prijatiu tzv. Dodatku (Amendment to incorporate market risks), ktorý zavádza významnú zmenu v celkovom prístupe k meraniu podstupovaného rizika. Ide o možnosť individuálneho prístupu k jednotlivým bankám prostredníctvom možnosti používať tzv. interné modely na meranie špecifikovaných trhových rizík, o ktoré sa spektrum meraných rizík rozšírilo. Menovite išlo o kurzové riziko, akciové a komoditné riziko a riziko dlhových cenných papierov. Hoci prijatím dodatku k BCA sa zaviedol úplne nový princíp prístupu k regulovaným bankám, ani v pôvodnom texte ani v tomto dodatku sa nič nehovorí o samotnom procese riadenia rizík a o činnosti a úlohách regulátora. Napriek tomu počas celého obdobia, od roku 1988, kedy bola prijatá pôvodná dohoda, až doteraz, publikuje Bazilejský výbor pre bankový dohľad viac ako 50 najrôznejších odporúčaní o vhodných postupoch (best practice) na riadenie úrokového rizika, činnosti a spolupráci s audítorami, nakladaním a dohliadaním nad operáciami s derivátmi atď. Toto je len jeden z prejavov rastu významnosti procesu riadenia rizík v činnosti tak regulovaných inštitúcií, ako aj regulátora. Nie je preto prekvapujúce, že návrh novej dohody (budeme sa na neho odkazovať ako NBCA) je rozdelený do troch pilierov a jeden z nich – druhý, je venovaný práve procesu dohľadu, úlohám a prístupom regulačných orgánov pri dohľade nad procesom riadenia rizík. Prvý sa venuje kreditnému a trhovým rizikám a novému typu rizika – operačnému riziku. Môžeme ho vnímať ako „vylepšenie“ pôvodnej dohody smerom k väčšej citlivosti na podstupované riziko. Tretím pilierom je prístup k trhovej disciplíne prostredníctvom zverejňovania informácií o podstupovaných rizikách a spôsobe ich riadenia.

The New Basel Capital Accord a Quantitative Impact Study

V čom je prvý pilier odlišný od stále platnej BCA? Hoci pri meraní kreditného rizika ostáva zachovaný princíp expozície voči danej protistrane a k nej príslušnej rizikovej váhy, mení sa spôsob ich určenia. Hrubá expozícia sa upravuje pomocou diskontných faktorov (haircuts) podľa toho, aká je jej zostatková splatnosť, ako je zabezpečená, či je zabezpečenie deno-

minované v rovnakej mene ako zabezpečená pozícia. Pritom sa dôsledne rozlišuje či zmiernenie kreditného rizika je realizované pomocou kolaterálu, t.j. finančného majetku držaného pre prípad zlyhania (default) dlžníka alebo garanciou, ktorá nahrádza kreditné riziko pôvodného dlžníka kreditným rizikom emitenta garancie.

Určenie rizikovej váhy už rešpektuje princíp individuálneho prístupu k finančnej inštitúcii. Základom je segmentácia celého portfólia banky na jednotlivé, presne definované časti, ktoré NBCA predpisuje ako minimálnu segmentáciu. Pre určenie rizikovej váhy sa definujú tri možné prístupy: štandardizovaný, základný pomocou vnútorných ratingov (foundation IRB) a pokročilý pomocou vnútorných ratingov (advanced IRB). Pri prvom prístupe sa riziková váha v danom segmente stanoví národným regulátorom. Pritom sa zohľadňuje externý rating dlžníka, ktorý má od ratingovej agentúry, povolennej národným regulátorom. Navyše sa zavádza riziková váha aj nad 100 %, t.j. kapitálová požiadavka nad 8 % rizikovej expozície. V prípade, že banka je na dostatočne vysokej úrovni v procese riadenia svojich rizík, môže jej národný regulátor povoliť používanie sofistikovanejšieho prístupu, ktorý je založený na využití jej vlastného ratingového systému. Je samozrejmé, že súhlas bankového dohľadu je viazaný nielen na kvalitu tohto systému, ale aj na kvalitu celého procesu riadenia rizík a tento súhlas je výsostne individuálny. Napríklad v prípade zahraničnej centrály je síce pravdepodobné, že vysoká kvalita jej procesu riadenia rizík pozitívne ovplyvní úroveň riadenia rizík v jej dcérskej banke na Slovensku, ale nie je to automatické. Preto aj súhlas národného regulátora bude viazaný na dôsledné overenie si situácie v danej banke na Slovensku a nie na kvalitu alebo kvalitu zahraničnej centrály.

V prípade základného prístupu pomocou vnútorných ratingov určuje banka časť rizikovej váhy. Určí pravdepodobnosť zlyhania veriteľa (PD) v danom segmente na základe svojich dát a súčasne aj mieru návratnosti pohľadávky v prípade zlyhania (LGD). Na základe týchto údajov použitím definovaného vzťahu a s hodnotami určenými v NBCA určí príslušnú rizikovú váhu danej expozície. Pri pokročilom prístupe si celú rizikovú váhu určí banka sama, na základe vlastných dát a s použitím procesu, ktorý schvaľuje bankový dohľad.

V prípade merania novozavedeného operačného rizika je opäť viac možných prístupov. Prístup pomocou základného indikátora (Basic Indicator Approach), štandardizovaný (Standardised Approach) a pomocou pokročilého merania (Advanced Measurement Approach). V prvom prípade nejde vlastne o skutočné meranie rizika, ale skôr o istý indikátor. Bol ním zvolený prevádzkový výnos banky a násobením tejto hodnoty stanoveným koeficientom, ktorý určí Bazilejský výbor, dostaneme mieru rizika. V druhom prípade sa najprv celé portfólio rozdelí na stanovené segmenty – obchodné línie. Indikátorom je opäť prevádzkový výnos, ale tentoraz v danej obchodnej línii. Tento sa násobí určeným koeficientom a súčtom cez obchodné línie dostaneme indikátor miery operačného rizika. Pri treťom prístupe banka na základe vlastných dát a modelov určí mieru jej vlastného operačného

rizika a po schválení bankovým dohľadom môže pomocou tohto procesu určiť aj kapitálovú požiadavku.

Z vyššie uvedených prístupov vyplývajú dve závažné skutočnosti. Význam relevantných dát a nezastupiteľná úloha bankového dohľadu pri posudzovaní a autorizácii použitých modelov a procedúr pre meranie jednotlivých druhov rizík. Už pri prvom návrhu NBCA, publikovanom v roku 1999, vyjadril Bazilejský výbor pre bankový dohľad snahu, aby prijatie novej dohody neovplyvnilo významným spôsobom celkovú kapitálovú požiadavku. A to napriek tomu, že jednou z novinek, ktorú NBCA zavádza do bankovej regulácie, je princíp individuálneho stanovenia výšky kapitálovej požiadavky v závislosti od rizikového profilu banky. Preto sa veľa diskusií s finančným sektorom sústredilo práve na číselné parametre, ktoré v jednotlivých prístupoch k meraniu rizík stanovuje Bazilejský výbor. Aby získal podklady pre svoje rozhodovanie, inicioval niekoľko dopadových štúdií. Sú známe pod názvom QIS a číslom edície. Významnejšie údaje sa získali až zo štúdie QIS 2, ktorá bola zameraná na získanie dát o dopade návrhu NBCA, publikovaného v januári 2001. Okrem iného sa ukázalo, že koeficient 20 % pre meranie operačného rizika prístupom základného indikátora značí príliš vysokú kapitálovú požiadavku. Takisto sa ukázalo, že je vhodnejšie nechať na voľbe národného regulátora tzv. faktor w , ktorý reprezentuje kapitálovú požiadavku pre vplyv reziduálnych rizikových faktorov pri meraní kreditného rizika. Získané údaje z QIS 2 ukázali, že numerické koeficienty sú stanovené takým spôsobom, že chyba významnejšia motivácia pre banky, aby volili sofistikovanejšie prístupy k riadeniu a meraniu rizík. Preto boli v tomto roku dve doplnkové edície QIS. Jedna zameraná na operačné riziko, pretože časť konzultatívneho dokumentu NBCA z roku 2001 bola významným spôsobom modifikovaná. Druhá, pod názvom QIS 2.5, bola zameraná na úpravu numerických parametrov pre pokročilejšie prístupy k meraniu kreditného rizika, ktoré sú založené na vnútorných ratingoch. Na základe získaných výsledkov bola významným spôsobom modifikovaná NBCA a text bol publikovaný vo forme inštrukcií (skladajú sa z troch častí Overview Paper for the Impact Study, QIS 3 Instructions a Technical Guidance) pre poslednú edíciu dopadových štúdií, ktorá pod názvom QIS 3 začala 1. októbra 2002. Skôr než sa jej budeme venovať, uvedieme aspoň stručne niektoré z výsledkov QIS 2.5, pretože závažným spôsobom ovplyvnili vývoj textu NBCA.

Výsledky QIS 2.5 v porovnaní s QIS 2

Pre potreby dopadových štúdií sú zúčastnené banky rozdelené do dvoch skupín: Skupinu G1 tvoria medzinárodne aktívne banky, ktoré majú Tier 1 kapitál aspoň EUR 3 mld. Do skupiny G2 patria ostatné banky. Na základe výsledkov QIS 2 sa ukázalo, že použitie základného prístupu pomocou vnútorných ratingov (foundation IRB) značí rast kapitálovej požiadavky pre kreditné riziko o 14 % oproti súčasnej požiadavke podľa BCA. Ak sa uvažuje aj operačné riziko, rast kapitálovej požiadavky je dokonca 24 %. Preto bolo znenie

NBCA z januára 2001 zmenené a Bazilejský výbor pre bankový dohľad požiadal, aby sa banky skupiny G1 zúčastnili na doplnkovej dopadovej štúdiu, označenej QIS 2.5. Údaje poskytl 38 bánk skupiny G1, z ktorých sa 35 bánk zúčastnilo už QIS 2. Výsledkom zmien bolo, že pre zúčastnené banky sa kapitálová požiadavka znížila o 8 % pre kreditné riziko a ak sa pridá aj požiadavka na pokrytie operačného rizika vo výške 10 % regulátorného kapitálu, celkový nárast je pod 2 %.

Pre objektívne posúdenie získaných výsledkov je rozhodujúca skladba portfólií zúčastnených bánk. Portfólio podnikateľských úverov tvorilo 47 % z celkového objemu aktív, retail 22 % a medzibankové a vládne tvorilo 31 %. Pritom v podnikateľskom (corporate) a retailovom portfóliu je pokles rizikovo vážených aktív pre foundation IRB prístup merania kreditného rizika o 7 % (pokles kapitálovej požiadavky o 4 %) resp. 37 % (pokles kapitálovej požiadavky o 9 %). V ostávajúcejších portfóliách zúčastnených bánk je opačná situácia, rast o 215 % pre vládne portfólio (rast kapitálovej požiadavky o 2 %) a o 47 % pre medzibankové (rast kapitálovej požiadavky o 4 %). Čo to bude znamenať pre slovenský bankový sektor, pokiaľ sa výrazne nezmení štruktúra portfólií, je ľahké odvodiť. O to významnejšia je účasť bánk zo sektorov podobného typu na dopadových štúdiách, pretože umožní kalibrovať definitívny text NBCA aj na tieto banky. Ďalším rozdielom, oproti textu NBCA z januára 2001, je pripustenie širšej kategórie kolaterálov. Rozširuje sa o hmotný kolaterál a pohľadávky z obchodného styku. Tento vplyv nebol výrazný, pre hmotný kolaterál je to rast zabezpečených expozícií od 2 % do 8 % v jednotlivých segmentoch a pre pohľadávky z obchodného styku od 0 % do 5 %. Významným vedľajším výsledkom QIS 2.5 je snaha o presnú definíciu malých a stredných podnikateľov (portfólio SME) na základe maximálneho ročného obrátu (50 mil. eur) a maximálnej konsolidovanej expozície voči banke (1 mil. eur). To je však platné až pre nasledujúcu dopadovú štúdiu QIS 3.

QIS 3 v bankovom sektore na Slovensku

História účasti slovenského bankového sektora na dopadových štúdiách QIS je krátka ale intenzívna. QIS 3 je prvou dopadovou štúdiou, na ktorej sa bankový sektor podieľa významnejšou mierou. V júni tohto roku usporiadal bankový dohľad NBS pod záštitou viceguvernéra Národnej banky Slovenska odborný seminár, ktorý bol z väčšej časti venovaný problematike NBCA. Súčasne boli banky požiadané, aby sa podieľali na príprave údajov pre QIS 3 a menovali koordinátora svojej prípravy jednak pre dopadovú štúdiu špeciálne a jednak na implementáciu NBCA. Zmyslom tejto činnosti je nielen získanie dát pre dopadovú štúdiu, ale má aj dlhodobejší rozmer. A tým je výrazné skvalitnenie celého procesu riadenia rizík v bankovom sektore. Bankový sektor si uvedomil naliehavosť tejto výzvy a s výnimkou dvoch bánk sa zapojil do celého procesu. Štruktúra údajov, ktorá sa požaduje pre dopadovú štúdiu, nie je nijako neobvyklá. Pre dobre riadenú banku s prijateľným systémom riadenia svojich rizík ide o údaje, s ktorými musí denne pracovať. Kvalita systému riadenia

rizík bude stredobodom záujmu bankového dohľadu v celom nasledujúcom období, pretože je významným faktorom stability celého systému. Preto banka, ktorá nie je schopná poskytnúť relevantné údaje, bude musieť vážne prehodnotiť svoj proces riadenia rizík a bude musieť veľmi rýchlo presvedčiť národného regulátora, že nepredstavuje potenciálny zdroj systémovej nestability. Nezanedbateľným dôvodom pre zapojenie sa do dopadovej štúdie je možnosť ovplyvniť primeranosť textu a implementácie NBCA aj pre taký typ bankového sektora, aký je na Slovensku. Napríklad vo vyššie preberaných výsledkoch QIS 2.5 je uvedené, že kapitálová požiadavka v segmente sovereign vyrastie o viac ako 200 %. Čo nemusí byť významné pre portfóliá bánk skupiny G1, ktoré sa zúčastnili na QIS 2.5, ale čo môže byť rozhodujúce pre slovenský bankový sektor. Zo všetkých týchto dôvodov zameral bankový dohľad prípravu komplexne.

Pre potreby zúčastnených bánk usporiadal cyklus pravidelných seminárov, na ktorých pracovníci bankového dohľadu jednak prednášajú teoretické princípy NBCA a jednak preberajú konkrétne údaje, ich definíciu a zdroje, pre dopadovú štúdiu QIS 3. Zmyslom tejto činnosti je postupné vytvorenie skupín odborníkov, ktorí budú v relatívne krátkom čase schopní implementovať nové princípy, ktoré so sebou prináša návrh dohody a pripravovaná Direktíva EÚ. V rámci postupnej prípravy sektora je pravdepodobné, že tento cyklus seminárov bude pokračovať, pretože existuje zámer zopakovať dopadovú štúdiu, tento raz iba v slovenskom bankovom sektore; pre auditované výsledky roku 2002. Dôvodom je to, že pre QIS 3 si banky väčšinou zvolili štandardizovaný prístup merania kreditného rizika. Zámerom je však, aby banky zlepšovali proces riadenia svojho rizika a volili pokročilejšie prístupy. Pre ne však budú musieť mať dostatočne dlhý časový rad údajov. Preto je významná práve postupná príprava, ktorá umožní kontinuálne zlepšovanie úrovne riadenia rizík v sektore. Je samozrejmé, že hoci veľa práce je na strane bánk, bankový dohľad má pred sebou neľahké úlohy, ktoré musí zvládnuť „za pochodu“. Text NBCA mu dáva veľa právomocí, ale súčasne aj veľkú zodpovednosť. Spomeňme len individuálny prístup v závislosti od rizikového profilu banky. Ak schváli niektorý model a procedúru za použiteľný pre meranie niektorého rizika, preberá súčasne aj istú zodpovednosť za jeho kvalitu. To okrem iného značí aj definovanie kontrolných mechanizmov pre túto kvalitu vo forme scenárov na tzv. stres testovanie a vyhodnocovanie spätného testovania.

Záver

Zber údajov pre dopadovú štúdiu QIS 3 končí 20. decembra 2002. Pre bankové dohľady v zúčastnených krajinách to značí pracovné Vianoce, pretože na jar 2003, pravdepodobne v apríli, bude publikovaný definitívny text NBCA pre záverečné konzultácie a na jeseň 2003 by sa mal celý proces uzavrieť. Implementácia by mala byť koncom roku 2006, ale aby mohli banky použiť niektorý z pokročilejších prístupov merania rizika, musia začať zbierať údaje najneskôr od konca roku 2003. Je teda najvyšší čas.

NIEKOĽKO POZNÁMOK K FUNGOVANIU FINANČNÉHO TRHU NA SLOVENSKU

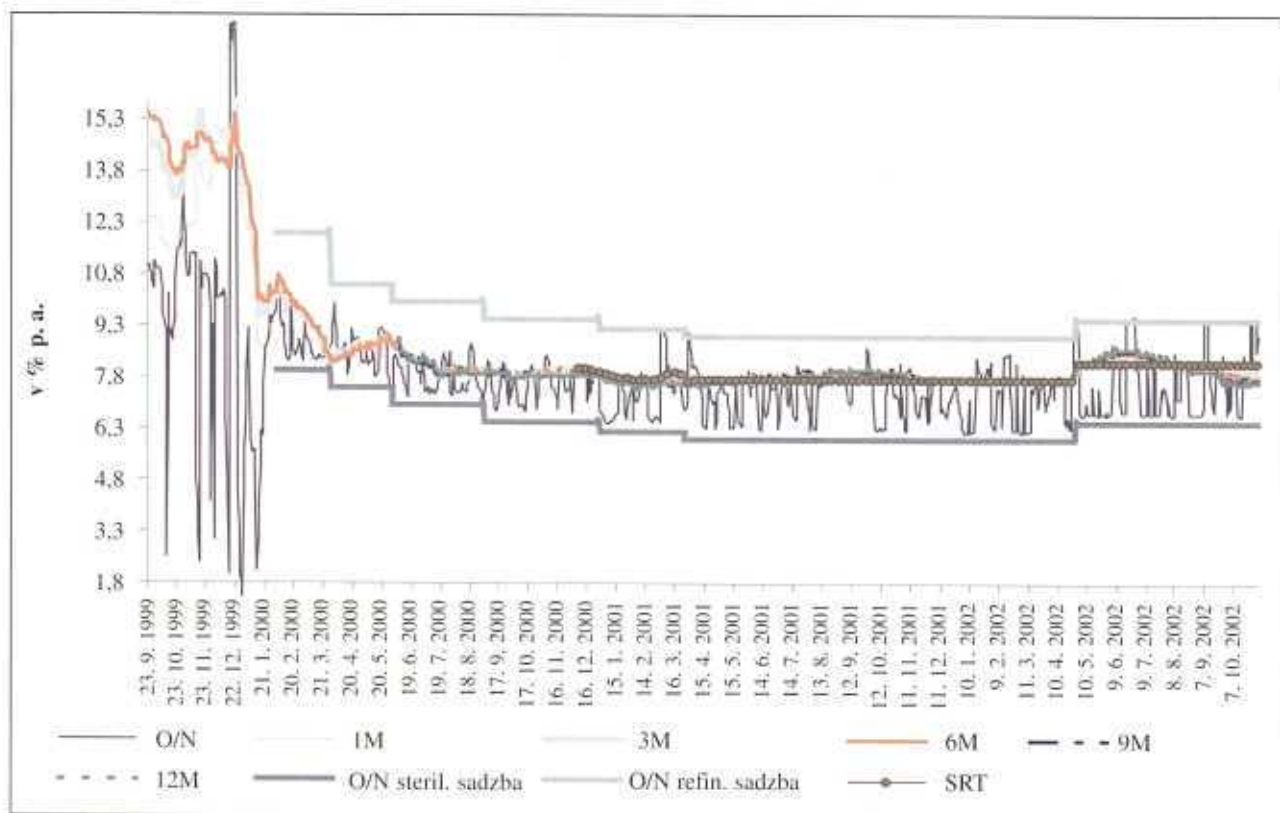
Ing. Juraj Jánošík, Národná banka Slovenska

Ak by sme mali charakterizovať súčasný stav domáceho finančného trhu, mohli by sme, a asi dokonca s uspokojením, použiť pre jeho krátkodobý segment – peňažný trh výraz stabilný a funkčný. Pokúsme sa však zhodnotiť niektoré jeho parametre, hoci iba verbálne.

Pre centrálnu banku slúži časť finančného trhu – peňažný trh na sprostredkovanie informácií pre ďalšie finančné oblasti. Po vytvorení systému úrokových sadzieb Národnej banky Slovenska začiatkom roku 2000 je možné výraznejšie ovplyvňovať úrokovú úroveň domáceho finančného trhu cez úrokové podnety na báze sterilizačných, prípadne refinančných liniek, ktoré ohraničujú priestor pre trhovú úrokovú úroveň. Nie je asi správne tieto cenové informácie preceňovať, ale je nesporné, že po zavedení systému došlo k nadobudnutiu dovtedy neznámej stability a prehľadnosti a aspoň zatiaľ, až na niekoľko veľmi ojedinelých a osobitých

denných pohybov, keď trhovú úrokovú sadzbu presiahla dennú refinančnú úrokovú sadzbu centrálnej banky nedošlo k žiadnym systémovým poruchám. Ako veľmi jasne vyplýva aj z grafu 1, od februára 2000 je zrejme rádovo vyššia stabilita peňažného trhu meraná jeho cenovými parametrami. Od mája 2000 možno badať vyrovnanosť vo všetkých splatnostiach, pričom peňažný trh reagoval na zmeny úrokových sadzieb Národnej banky Slovenska promptne. Výrazné pohyby denných peňazí považujeme za prirodzenú reakciu na dennú pozíciu bankového sektora, ktorú ovplyvňuje rad faktorov, napr. daňové termíny, štruktúra bankového sektora či osobitné situácie, v našich podmienkach dosiaľ spojené najmä s privatizáciou. Počas uplynulých rokov sa pri tejto príležitosti hovorilo aj o destabilizačnom vplyve zahraničných finančných investorov, ale pre definitívny záver neexistuje dostatok úplne presvedčivých zistení.

Graf 1 Vývoj úrokových sadzieb na peňažnom trhu

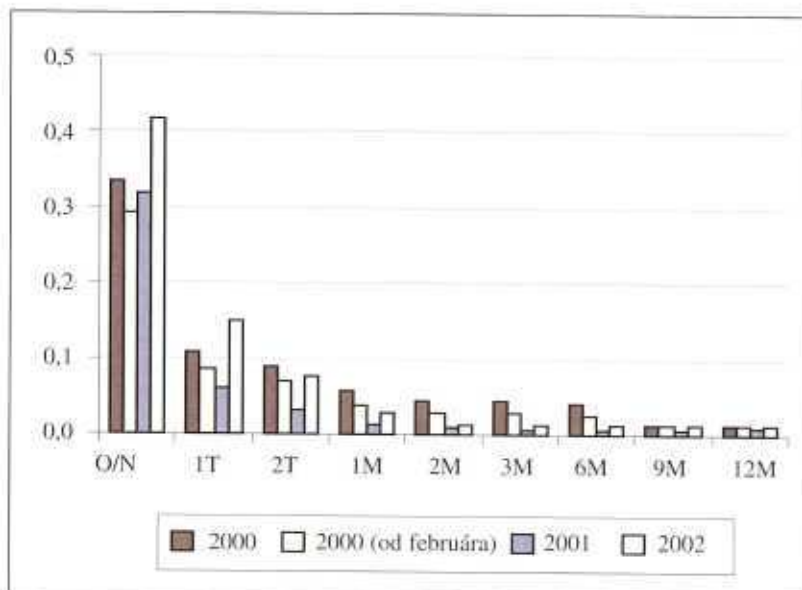
Pri bližšom pohľade je vhodné zmieniť sa o volatilitu jednotlivých splatností, meranej aritmetickým priemerom medzidenných zmien. Úplne prirodzený je jej výrazný pokles od februára 2000 vrátane následnej stabilizácie v roku 2001, keď systém prešiel definitívnym praktickým overením. Otázny je však rok 2002, keď je vo všetkých, dokonca aj v najkratších splatnostiach – a tam najviac – preukázateľné jej zvýšenie. Vysvetlení je viacero, ako zvyčajne spájaných s politickými a ekonomickými rizikami. Zaujímavé bude sledovať pokračovanie do konca tohto roku a v nasledujúcom období.

Obdobný vývoj sa dá pozorovať aj cez variabilitu úrokových sadzieb, ktoré predchádzajúce zistenia potvrdzujú. V rámci jednotlivých rokov majú najstabilnejší vývoj zriedka obchodované 9 a 12-mesačné peniaze. Rok 2002 navyše poukazuje na zaujímavo vyrovnané odchýlky pri všetkých splatnostiach s výnimkou najkratšej.

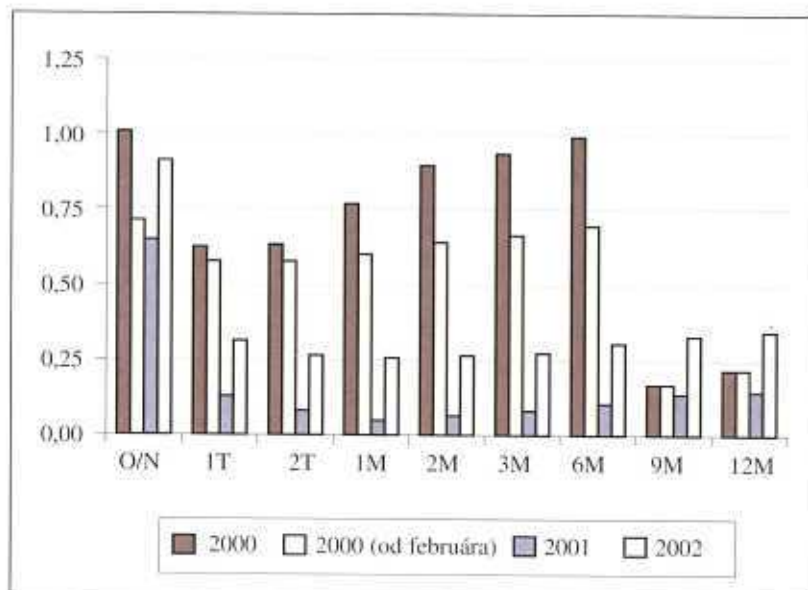
Priemerný denný obrat na peňažnom trhu dosiahol medzi domácimi bankami za prvých desať mesiacov tohto roku 25,4 mld. Sk. Typickou charakteristikou zostáva obchodovanie s najkratšími splatnosťami, keď sa podstatná časť obchodov stále uskutočňuje na úrovni denných a týždenných peňazí. Odhadujeme, že tento veľmi krátky sektor tvorí približne 90 % medzibankového peňažného trhu. Šesť a viacmesačné obchody sú stále sporadické a skôr príležitostné, čo výrazne spochybňuje ich využívanie pri cenových indikáciách. Zaujímavá je otázka, prečo tak dlho pretrvávajú dominantné postavenie najkratšej časti tohto trhu, čo takéto správanie spôsobuje a napokon, či je to opodstatnené.

Jedným z významných, ak nie podstatných cieľov uplatnenia úrokového mechanizmu založeného na vyhlásení úrokových sadzieb centrálnej banky bolo posilnenie transmisno-cenovej informácie na následné segmenty trhu. Už z empirických pozorovaní vyplýva stabilita vzťahu medzi operáciami Národnej banky Slovenska a k nim sa viažucim cenám a vývojom dvoj- a trojtýždňových, ale aj mesačných peňazí. Dvoj- a trojtýždňovú väzbu možno považovať za triviálnu, keďže vyplýva zo splatností hlavného voľnotrhového nástroja, dvoj- a trojtýždňových REPO tendrov.

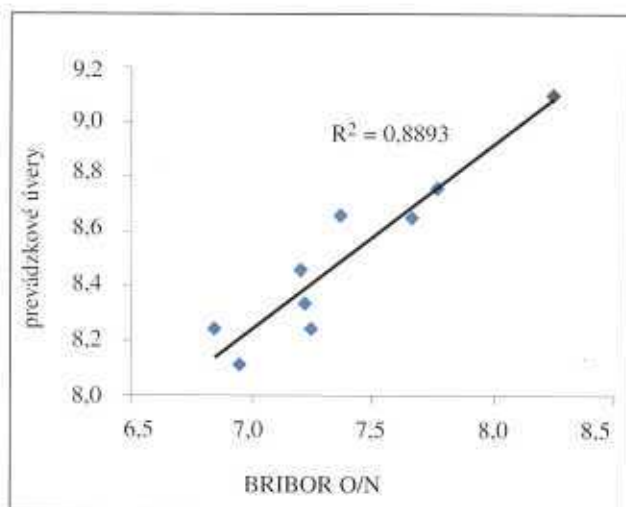
Graf 2 Volatilita sadzieb BRIBOR v rokoch 2000 – 2002

Graf 3 Variabilita sadzieb BRIBOR v rokoch 2000 – 2002

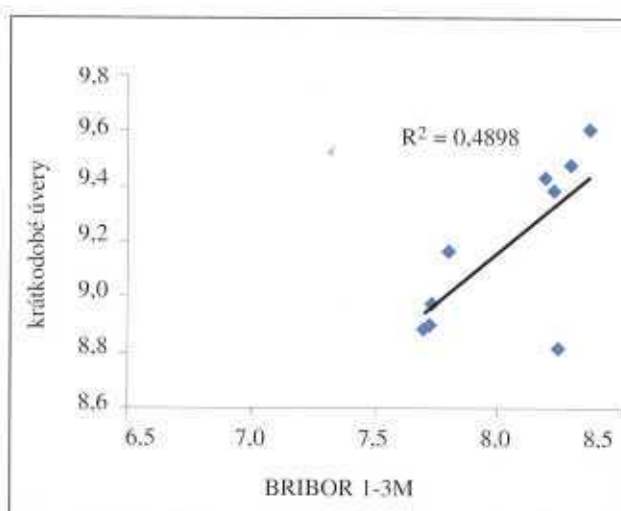
Pretože ide o väzbu na mesačné peniaze, možno hovoriť o žiaducom a prirodzenom prepojení, ktoré je, ako sa domnievame, už prejavom uskutočnených systémových zmien. Čiastočne nezodpovedaná zostáva otázka, ako funguje prevodový mechanizmus vrámci jednotlivých trhov a medzi nimi navzájom. Na ilustráciu uvádzame regresné zistenia závislosti medzi najcitlivejšou trhovou úrokovou sadzbou medzibankového peňažného trhu, dennými peňazmi a pracovne určenou referenčnou kategóriou krátkodobých úverov, ako aj rovnakú závislosť s jednou až trojmesačným BRIBOR-om. Túto bázičku dvojicu sme zvolili najmä z toho dôvodu, že – ako uvedieme v ďalšom texte – medzi skutočne čerpanými úvermi

Graf 4 Vzťah medzi krátkodobými prevádzkovými úvermi a BRIBOR O/N

v roku 2002 sú jednoznačne najvýznamnejšie krátkodobé úvery. Súčasne predpokladáme (hoci možno mylne a predčasne), že funkčný, minimálne 3-mesačný segment peňažného trhu by mal byť charakteristický pre trh, povedzme, sľubne sa rozvíjajúcej ekonomiky a jej jednotlivých nástrojov. Z grafov 4 a 5 skôr vyplýva, i keď nie sú plne porovnateľné, že sme pravdepodobne na začiatku peňažnej krivky a k stredu sa blížíme pomaly.

Zaujímavou skutočnosťou je diferenciácia, resp. závislosť jednotlivých úverovo aktívnych bánk na trhu medzibankových depozít a/alebo primárnych zdrojov. Pokiaľ ide o zdroje na úverové obchody, dajú sa vytypovať minimálne dve skupiny bánk. Prvá pre svoje aktivity využíva predovšetkým zdroje nakupované na domácom trhu a druhá významne, aj keď nie je celkom jednoznačne uprednostňuje získavanie zdrojov od primárnych vkladateľov. V roku 2002 zatiaľ platí, že ich vzájomný pomer je skôr vyvážený a je individuálny v závislosti od vnútorne prijatých postupov. Takáto situácia bola aj v roku 2001, zatiaľ čo o rok skôr sa silnejšie prejavovala závislosť medzi čerpanými úvermi a medzibankovým peňažným trhom. Pokiaľ ide o peňažný trh a nakoniec aj trh bankových depozít, opäť dominujú krátkodobé peniaze. Čo sa týka väzby medzi cenou zdrojov a úverovými produktmi, za zmienku stojí mierna diferenciácia medzi dvoma najvýznamnejšími kategóriami, ktorými sú v tomto prípade denné a týždenné peniaze. Iné systémovo intenzívnejšie závislosti sa zatiaľ nepotvrdili.

Na tomto mieste považujeme za dôležité pripomenúť najmä tú skutočnosť, že podstatnú časť čerpaných, efektívnych úverov po zohľadnení presunu z Konsolidačnej banky do Slovenskej konsolidačnej, a. s., tvoria

Graf 5 Vzťah medzi krátkodobými úvermi a BRIBOR 1 – 3M

rovnako ako aj v ostatných rokoch krátkodobé úvery. Predstavujú viac ako 80 % z celkových čerpaných úverov. V rámci tejto zásadnej skupiny iba dve banky poskytli až dve tretiny čerpaných úverov v prevažnej miere podnikom so zahraničnou kontrolou. Tento prehľad o úverovaní nie je úplný, pretože nepostihuje financovanie zo zahraničných zdrojov, napr. v podobe finančných úverov a úverov materskými spoločnosťami, ale určite má nezanedbateľnú vypovedaciu hodnotu.

Z 21 bánk iba 7 relevantných zaznamenalo ku koncu septembra tohto roku viac ako 50%-ný podiel úverov na výnosových aktívach. Minimálna hodnota bola 16,6 % a maximálna 75,0 %, stredná dosiahla iba 39,6 %. Na porovnanie podiel úverov na celkových aktívach bankového sektora bol 33,7 %. Čo teda následne tvorí významnú časť zostávajúcich bankových aktív? Ide najmä o štátne cenné papiere a obchody s centrálnou bankou. Ku koncu septembra banky investovali do štátnych cenných papierov viac ako 204,0 mld. Sk a v obchodoch s centrálnou bankou umiestnili takmer 118,0 mld. Sk, čo je približne 19 % a 11 % z celkových bankových aktív.

Cieľom príspevku je poukázať na vybrané skutočnosti a zistenia z fungovania finančného trhu na Slovensku, prípadne vyvolať diskusiu na túto tému. Napriek tomu, že z hľadiska aktivít bankového systému zďaleka nie je úplný a problematiku viackrát iba agregovane vymedzuje, môže obsahovať významný pohľad nielen na jeho vlastné fungovanie. Zvyčajné zhrnutie nech si každý, pokiaľ tak neurobil už skôr, doplní sám. Zdá sa však, že v jeho funkcionalitách, tak ako sa prejavujú už niekoľko rokov, možno nájsť niečo, čo sa tak trochu módne nazýva výzvou.

TRHOVÉ OCEŇOVANIE CENNÝCH PAPIEROV

Ing. Vladimír Vaník

V článku sa budeme venovať otázkam oceňovania cenných papierov v portfóliu bánk, najmä stanovovaniu trhovej ceny cenných papierov. V tejto súvislosti poukážeme na niektoré rozdiely medzi slovenským účtovníctvom (SAS) a medzinárodným účtovníctvom (IAS 39), keďže od 1. 1. 2003 bude norma IAS 39 platná aj na Slovensku.

Banky držia cenné papiere v štyroch portfóliách: held to maturity (bankové), held for trading (obchodné), available for sale (určené na predaj) a nadobudnuté v primárnej emisii. Cenné papiere v portfóliu held to maturity držia až do doby splatnosti s cieľom využiť ich úrokový výnos. Z tohto dôvodu by sa investičné portfólio nemalo tržovo ohodnocovať, ale mala by sa uskutočňovať amortizácia cenného papiera do splatnosti (niekde nazývané aj metóda pull-to-par). Výnos z cenných papierov v portfóliu held to maturity sa skladá z dvoch zložiek:

1. z kupónu,
2. z amortizácie, teda pull-to-par efektu (efekt z rozdielu medzi cenou obstarania a cenou pull-to-par efektu) – ak cena obstarania cenného papiera bola nižšia ako jeho nominálna hodnota (v opačnom prípade dochádza k strate – cena obstarania je vyššia ako nominálna hodnota).

Amortizáciu si priblížime na nasledujúcom príklade:

Dňa 1. 10. 2001 sme kúpili dvojročný cenný papier AB (so splatnosťou 30. 9. 2003) za cenu 98,5 v menovitej hodnote 1 000 000 Sk. Cenný papier AB budeme držať v bankovom portfóliu do doby splatnosti, keď zaň dostaneme hodnotu 1 mil. Sk. Za cenný papier sme zaplatili 985 tis. Sk, zisk z kurzového rozdielu bude teda 150 tis. Sk. Tento zisk sa ale musí rozdeliť rovnomerne na celé dvojročné obdobie. Vypočítajme si teda cenu cenného papiera AB k 31.10. 2002:

$$\frac{[(100 - \text{priemerná cena}) / (\text{splatnosť} - \text{deň nákupu})] \cdot (\text{aktuálny deň} - \text{deň nákupu}) + \text{priemerná cena}}{((100 - 98,5) / 729) \cdot 395 + 98,5} = 99,31$$

Podobne si vypočítame cenu k 31. 12. 2001 (98,68). Rozdiel medzi týmito dvoma cenami vynásobený menovitou hodnotou je potom časť zisku, ktorá patrí k 31. 10. 2002 do roku 2002 (obr. 1).

Zložitejšie je to v portfóliách held for trading (obchodné) a available for sale (určené na predaj), do ktorých kupujeme cenné papiere nielen s cieľom využitia ich úrokového výnosu, ale aj s cieľom vytvorenia zisku z kurzového pohybu cien cenných papierov.

Podľa IAS 39 by sa cenné papiere v týchto portfóliách mali oceňovať objektívnou hodnotou. Spravidla ide o tržovú cenu. Ak sa ale nedá určiť, mali by sme cenu odhadnúť spoľahlivými metódami. Vo výnimočných prípadoch, keď neexistuje tržová cena ani spoľahlivé metódy na určenie ceny, použije sa cena obstarania.

Rozdiely medzi doterajším slovenským účtovníctvom SAS a normou IAS 39 si priblížime na jednoduchom obchodnom portfóliu, ktoré budeme tržovo oceňovať (existuje tržová cena). Pre názornejšie vysvetlenie problematiky použijeme opäť príklad:

Dňa 1. 10. 2001 sme kúpili do nášho portfólia trojročný cenný papier s menovitou hodnotou 1 mil. Sk za cenu 95 (účtovná cena). Tržová cena k 31. 12. 2001 bola 98, súčasná tržová cena je 102.

Podľa slovenského účtovníctva by sa pri predaji tohto cenného papiera (predpokladáme, že ho predáme za tržovú cenu) v roku 2002 zrealizoval zisk 70 000 Sk (obr. 2):

$$(\text{tržová cena} - \text{účtovná cena}) \cdot \text{menovitá hodnota} / 100$$

Podľa metodiky IAS 39 ale časť z tohto zisku patrí do obdobia minulého roku. Podľa IAS 39 vypočítame zisk v roku 2002 nasledujúcim spôsobom (obr. 3):

$$(\text{tržová cena} - \text{cena k 31. 12. 2001}) \cdot \text{menovitá hodnota} / 100$$

Podľa IAS 39 sme teda v roku 2001 už zrealizovali zisk 30 000 Sk (98 – 95) a do roku 2002 patrí len zisk 40 000 Sk (102 – 98). Vo výkaze ziskov a strát podľa slovenského účtovníctva teda banka vykáže zisk 70 000 Sk, banka účtujúca podľa IAS 39 vykáže zisk len 40 000 Sk. Preto si pri vykazovaní zisku bánk ešte v tomto roku treba všimnúť, podľa ktorých noriem bol zisk vypočítaný. Ako sme už uviedli, od 1. 1. 2003 bude norma IAS 39 platiť aj na Slovensku.

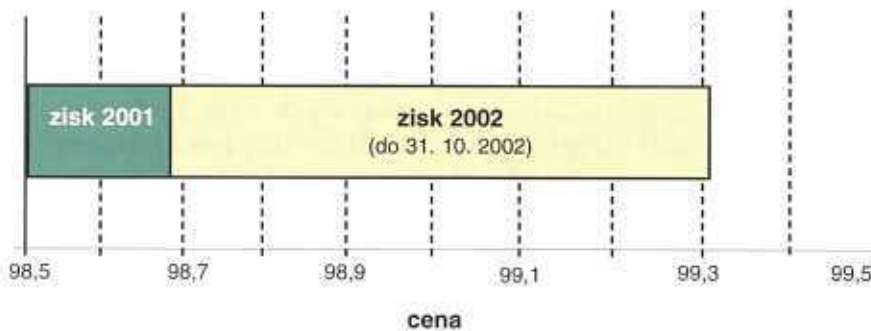
Teraz si priblížime problematiku určenia trhovej ceny. Táto na prvý pohľad jednoduchá záležitosť v sebe skrýva rôzne problémy.

Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve definuje tržovú cenu ako cenu, ktorá je vyhlásená na tuzemskej alebo zahraničnej burze, alebo na inom verejnom trhu. Ďalej platí:

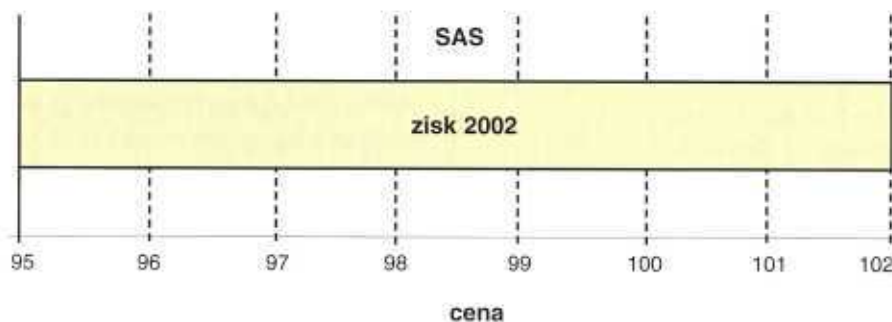
1. Ak je majetok vedený na tuzemskej burze, je tržovou cenou záverečná cena vyhlásená burzou v pracovný deň, ku ktorému sa ocenenie vykonáva.

2. Ak majetok nie je vedený na tuzemskej burze a je kó-

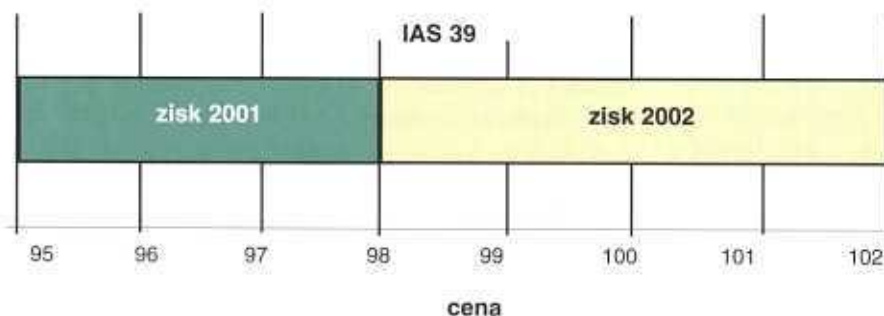
Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

tovaný na zahraničných burzách, rozumie sa trhovou cenou najvyššia zo záverečných cien, ktorá bola dosiahnutá na schválených trhoch zahraničných búrz v pracovný deň, ku ktorému sa ocenenie vykonáva. V prípade iného verejného trhu, ako je burza, je trhovou cenou najvyššia platná cena v deň, ku ktorému sa ocenenie vykonáva. Ak v deň, ku ktorému sa ocenenie vykonáva uvedené trhy nepracujú, použije sa cena vyhlásená na nich posledný pracovný deň, ktorý predchádza dňu, ku ktorému sa ocenenie vykonáva.

3. Ak trhovú cenu nemožno spoľahlivo určiť, reálna hodnota sa stanoví kvalifikovaným odhadom, ktorý predstavuje súhrn všetkých budúcich výdavkov alebo príjmov pri použití najčastejšie sa vyskytujúcej úrokovej miery pre podobný nástroj emitenta s podobným ohodnotením alebo úrokovej miery, ktorá menovitú hodnotu tohto nástroja znižuje o úrokovú zrážku tohto nástroja na cenu, za ktorú by sa tento nástroj predal.

4. Ak nie je možné ku dňu ocenenia objektívne určiť reálnu hodnotu, považuje sa za reálnu hodnotu ocenenie obstarávacou cenou.

Ako ale určíme cenu kvalifikovaným odhadom, ak trhovú cenu nemôžeme spoľahlivo určiť? Pri určovaní trhovej ceny kvalifikovaným odhadom – synteticky je dôležité, aby sme poznali:

- či ide o fixný alebo variabilný kupón,
- dobu do splatnosti,
- rizikovú prémiiu,
- výšku kupónu,
- frekvenciu kupónov,
- sadzbu do splatnosti.

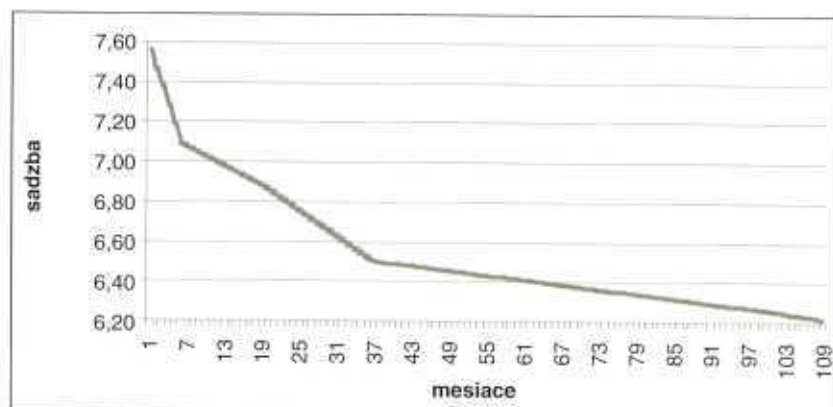
Pre ľahké pochopenie výpočtu použijeme opäť príklad. V portfóliu (held for trading alebo available for sale) máme štátny cenný papier s dátumom splatnosti 13. 3. 2012 (doba do splatnosti je približne 113 mesiacov), s kupónom 7,5 %, ktorý je vyplácaný 1-krát do roka. Trhová cena neexistuje, tak si ju skúsime vypočítať, napr. k 7. 10. 2002.

Prvých päť podmienok na výpočet teda poznáme (pri štátnych cenných papieroch je riziková prémia 0 %), ako ale zistíme sadzbu do splatnosti? Ukážeme si jeden zo spôsobov, ako si vypočítať vlastnú krivku na ohodnocovanie, ktorú si vytvoríme z dostupných cien cenných papierov s rôznou splatnosťou.

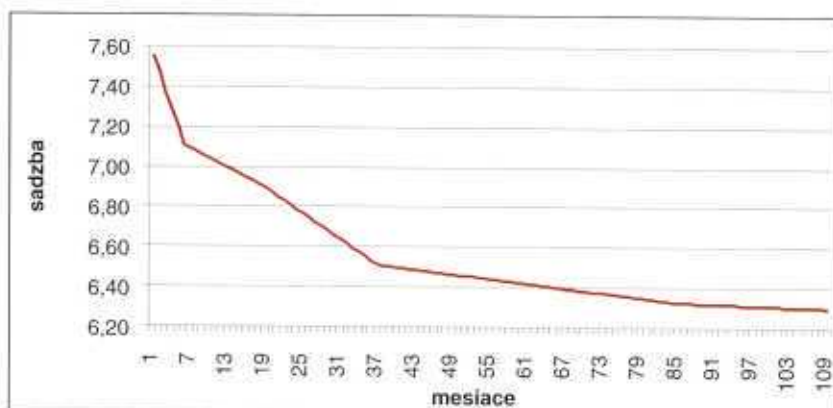
Zo stránok Reuters si zistíme ceny, výnosy štátnych cenných papierov (naš cenný papier je medzi nimi), ktoré kótujú jednotlivé subjekty finančného trhu. Správny výber týchto stránok je veľmi dôležitý, pretože stránky, ktoré nebývajú pravidelne obnovované môžu výrazne ovplyvniť našu dlhodobú krivku a krivka sa môže výrazne odlišovať od skutočnej situácie na trhu. Preto je veľmi dôležité vybrať stránky, ktoré sú dostatočne renomované a sú na nich pravidelne kótované ceny cenných papierov. Z týchto údajov si potom vytvoríme krivku na ohodnocovanie cenných papierov. Predpokladajme, že nám z krivky pri 113 mesiacoch vyjde na ohodnotenie nášho cenného papiera sadzba do splatnosti 6,254 %.

Ak poznáme tieto údaje, na určenie ceny cenného papiera môžeme použiť v Microsoft Excel funkciu: PRICE (Settlement, Maturity, Rate, Yld, Redemption, Frequency, Basis).

Obr. 4

Obr. 5

PRICE (7. 10. 2002; 13. 3. 2012; 0,075; 0,06254 +
+ 0; 100; 1; 0) = 108,6255

Pri cenných papieroch s mierou rizika väčšou ako 0 % pripočítame aj rizikovú prémie, ktorú požadujeme ako dodatočný výnos nad výnos štátnych cenných papierov. Podobne pripočítame vyšší výnos aj pri štátnych cenných papieroch s kupónom vyšším ako pri štátnom cennom papieri použitom na dané obdobie v krivke.

Vráťme sa však k príkladu. Cenný papier sme ohodnotili cenou 108,6255 a použili na to sadzbu do splatnosti 6,254 % (obr. 4). Ak ale druhá banka použije na syntetické ohodnocovanie tohto cenného papiera vlastnú krivku, ktorá sa odlišuje od našej krivky a použije sadzbu do splatnosti napr. 6,3 %, dostane cenu 108,2874 (obr. 5).

Ak teda dve rozdielne banky použijú rozdielne sadzby do

splatnosti, ocenia ten istý cenný papier rozdielne. Ak by obe banky nakúpili cenný papier s menovitou hodnotou 1 mil. Sk za tú istú cenu, napr. 105, prvá banka vykáže zisk 3,6255 mil. Sk (108,6255 – 105), kým druhá banka vykáže zisk len 3,2874 mil. Sk (108,2874 – 105). Takže v ten istý deň za rovnaký cenný papier s rovnakou cenou obstarania vykážu dve rozdielne banky rozdielne výnosy, s čím súvisia aj rôzne výšky dane.

Pretože by takáto situácia nemala nastať, je nutné na výpočet syntetickej ceny určiť jednotnú tzv. benchmarkovú krivku – jednotnú pre všetky banky.

Ako príklad spolupráce niektorých slovenských bánk a Reuters vznikla na Reuters stránka SK – BENCHMARK (obr. 6). Sú na nej denne kótované cenné papiere, ktoré určujú dlhodobú benchmarkovú krivku, ktorou môžu banky oceniť svoje portfóliá. Táto krivka je aj ukazovateľom vývoja Sk krivky pre zahraničie, pretože doteraz sme mali len krivku do 1 roka (BRIBOR). Žiaľ, kritériá kótovania cenných papierov na tejto stránke ne-

boli dotiahnuté do konca a tak nemôžeme považovať túto stránku za oficiálnu na ohodnocovanie cenných papierov kvalifikovaným odhadom.

Syntetickú metódu na ohodnocovanie cenných papierov kvalifikovaným odhadom použijeme ale iba v prípade, ak trhovú cenu nemôžeme spoľahlivo určiť. Na Slovensku je subjektom na určovanie ceny cenných papierov jednotnej pre všetky subjekty finančného trhu Burza cenných papierov v Bratislave, a. s. Viacero otázok však zostáva otvorených, napr. ako správne ohodnotiť cenný papier, ak burza nebude viac dní po sebe obchodovať (napr. cez Vianoce)? Je napr. dva týždne stará cena cenného papiera jeho skutočnou trhovou cenou? A čo keď sa v tom období pohnú sadzby? Dva týždne stará cena potom nemôže odrážať skutočnú trhovú cenu. Dokážeme v takom prípade správne oceniť portfóliá cenných papierov ku koncu roka?

Obr. 6

O#SKBMK=

SK - BENCHMARK

Issue/Issuer	Coupon	Maturity	L a t e s t		Yield:	Time	Date	Source
3M DEPOSIT RATE	B↓	7.600	A	7.900	7.600	7.900	08:51	15OCT
6M DEPOSIT RATE	B↓	7.500	A	7.700	7.500	7.700	09:33	15OCT
1Y T-BOND	12.000	03FEB03	B↓	100.880	A	101.080	8.213	7.572 08:19 15OCT HVSKB
2Y T-BOND	7.800	15FEB04		100.300	A	100.700	7.503	7.179 08:19 15OCT HVSKB
3Y T-BOND	9.000	06APR05	B↑	104.850	A	105.350	6.768	6.551 15:04 14OCT CSBC
5Y T-BOND	7.800	16JAN07	B↓	104.270	A	104.770	6.602	6.467 00:03 14OCT INBE
8Y T-BOND	8.500	17AUG10	B↑	113.300	A	113.800	6.292	6.216 15:04 14OCT CSBC
9Y T-BOND	8.300	19SEP11	B↓	112.750	A	113.250	6.379	6.309 08:19 15OCT HVSKB
10Y T-BOND	7.500	13MAR12		108.410	A	108.910	6.281	6.213 00:00 14OCT SVBQ

ZÁKON O CENNÝCH PAPIEROCH A INVESTIČNÝCH SLUŽBÁCH

Ing. František Palko, Ministerstvo financií SR

Dokončenie z č. 11/2002

Cieľom zákona o cenných papieroch a investičných službách je zabezpečiť optimálnu ochranu klientov obchodníkov s cennými papiermi a vytvoriť základné legislatívne podmienky na zabezpečenie stability finančného systému. Významným prvkom, ktorý napĺňa uvedený cieľ zákona je zriadenie Garančného fondu investícií a možnosť Úradu pre finančný trh využívať efektívne nástroje dohľadu.

GARANČNÝ FOND

Zmyslom Garančného fondu investícií (ďalej len fondu) je umožniť vyplatenie záväzkov klientom obchodníka s cennými papiermi, ktorý sa stal neschopným plniť svoje záväzky. Skutočnosť, že obchodník s cennými papiermi nie je schopný plniť svoje záväzky vyhlasuje Úrad pre finančný trh, a to vtedy, keď sa preukáže trvalý nedostatok likvidity obchodníka s cennými papiermi alebo ak sa preukáže nemožnosť odstránenia dočasného nedostatku jeho likvidity. Úrad pre finančný trh môže túto skutočnosť vyhlásiť na základe vlastného podnetu alebo na základe oznámenia obchodníka s cennými papiermi, ak aj napriek použitiu svojich likvidných prostriedkov nie je schopný plniť záväzky voči klientom počas 48 hodín.

Odo dňa, keď sa stal klientsky majetok nedostupným až do skončenia vyplácania náhrad nie je možné nakladať s investičnými nástrojmi a peňažnými prostriedkami, ktoré tvoria nedostupný klientsky majetok. Zakázané je tiež postupovanie pohľadávok voči obchodníkovi s cennými papiermi z nedostupného klientskeho majetku, ako aj započítanie vzájomných pohľadávok medzi obchodníkom s cennými papiermi a inými osobami. Nie je možné, aby obchodník s cennými papiermi poskytoval investičné služby alebo uzatváral iné obchody, ktorými by došlo k zvýšeniu pohľadávok alebo jeho záväzkov voči iným osobám.

Klientsky majetok, ktorý podlieha zákonnej ochrane z hľadiska vyplácania náhrad, tvoria peňažné prostriedky a investičné nástroje, ktoré obchodník s cennými papiermi prijal na vykonanie investičnej služby a ktoré tvoria jeho záväzok voči klientovi, a to vrátane úrokov a iných majetkových výhod spojených so zverením peňažných prostriedkov a investičných nástrojov.

Z hľadiska zamedzenia duplicity pri vyplácaní náhrad za nedostupný klientsky majetok zákon explicitne určuje, že klientským majetkom nie sú tie peňažné prostriedky klienta prijaté obchodníkom s cennými papiermi, ktoré sú vedené na účtoch chránených podľa zákona č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých záko-

nov v znení neskorších predpisov. Ide teda o prípad, keď obchodníkom s cennými papiermi je spoločnosť, ktorá má aj bankové povolenie.

Zákon však stanovuje aj ďalšie výnimky, ktoré vylučujú peňažné prostriedky a investičné nástroje z chráneného klientskeho majetku, a to najmä ak ide o:

- a) anonymný majetok, t. j. v záznamoch obchodníka s cennými papiermi nie sú uvedené všetky zákonom stanovené osobné údaje, ktoré sú vyžadované na jeho identifikáciu,
- b) cenné papiere a iné investičné nástroje, ktoré je obchodník s cennými papiermi schopný vrátiť klientovi bez toho, aby došlo k poškodeniu ostatných klientov (napr. cenné papiere v úschove u obchodníka s cennými papiermi).

Príspevky do fondu

Povinnosť prispievať do fondu a byť účastníkom ochrany klientov sa týka každého obchodníka s cennými papiermi, ktorému Úrad pre finančný trh udelil povolenie na vykonávanie investičných služieb. Zahraniční obchodníci neprispievajú do fondu v prípade, ak klientsky majetok, ktorý prijali je chránený alebo poistený v štáte, v ktorom majú svoje sídlo aspoň v rozsahu, ako to ustanovuje zákon o cenných papieroch.

Zákon stanovuje tri druhy príspevkov, ktoré obchodníci musia platiť do fondu, a to:

- a) vstupný príspevok, ktorý má jednorazový charakter a jeho výška je stanovená sumou 5000 Sk, 12 000 Sk a 70 000 Sk v závislosti od rozsahu investičných služieb, ktoré môže obchodník s cennými papiermi podľa povolenia udeleného Úradom pre finančný trh vykonávať,
- b) ročný príspevok, ktorý sa určuje v závislosti od ročnej sumy poplatkov účtovaných klientom za poskytované investičné služby, a to v intervale od 0,1 do 3 %; jeho výška sa tiež odvíja od rozsahu investičných služieb, ktoré obchodník s cennými papiermi môže poskytovať,
- c) mimoriadny príspevok, ktorý v rámci kalendárneho roka

nesmie prekročiť 3 % z ročnej sumy poplatkov účtovaných klientom za poskytované investičné služby.

Náhrady za nedostupný klientsky majetok

Nárok na náhradu za nedostupný klientsky majetok majú len osoby, ktoré vymedzuje zákon. Medzi tieto osoby patria:

- a) fyzická osoba vrátane fyzickej osoby podnikateľa,
- b) nadácia, neinvestičný fond, nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby, združenie občanov alebo spoločenstvo vlastníkov bytov a nebytových priestorov
- c) právnická osoba, ale s výnimkou:
 - banky, poisťovne, doplnkovej dôchodkovej poisťovne, správcovskej spoločnosti vrátane majetku v podielovom fonde, obchodníka s cennými papiermi, ktorý nie je bankou, centrálného depozitára, burzy cenných papierov, komoditnej burzy, pošty, právnickej osoby prevádzkujúcej lotérie alebo iné podobné hry, Eximbanky a právnickej osoby, ktorá má podobný predmet podnikania ako uvedené inštitúcie,
 - štátu,
 - právnickej osoby zriadenej zákonom,
 - právnickej osoby, ktorá musí mať účtovnú závierku overenú audítorom.

Zmyslom tejto výnimky je, že zákon chráni klientsky majetok z hľadiska výplaty náhrad v prípade jeho nedostupnosti len u tých osôb, ktoré nemajú charakter „profesionálov“ na finančnom trhu.

Za nedostupný klientsky majetok patrí klientovi náhrada v maximálnej výške 20-násobku priemernej mesačnej mzdy v národnom hospodárstve. Tri roky po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie sa však maximálny limit zvýši na 20 000 eur. Klient môže formou náhrady za nedostupný klientsky majetok získať maximálne 90 % jeho hodnoty.

Náhrada za nedostupný klientsky majetok nepatrí, ak ide o premŕčané investičné nástroje a vklady alebo o klientsky majetok klientov, ktorí majú osobitný vzťah k insolventnému. Medzi tieto osoby patria napríklad:

- a) členovia orgánov tohto obchodníka s cennými papiermi a im blízke osoby,
- b) osoby, ktoré majú kontrolu nad týmto obchodníkom s cennými papiermi, ako aj im blízke osoby,
- c) audítor.

Náhrada za nedostupný klientsky majetok nepatrí ani osobám, ktoré svojou trestnou činnosťou spôsobili insolventnosť obchodníka s cennými papiermi alebo nadobudli klientsky majetok v súvislosti s legalizáciou príjmov z trestnej činnosti, za ktorú boli právoplatne odsúdení.

Determinanty finančnej politiky fondu

Fond má zo zákona obmedzený okruh možných príjmov, ktoré tvoria príspevky od obchodníkov s cennými papier-

mi, výnosy z použitia finančných prostriedkov, úvery, prostriedky získané na základe uplatnenia veriteľských práv.

S peňažnými prostriedkami môže fond nakladať len v rozsahu vymedzenom v zákone, t. j. môže nakupovať slovenské štátne cenné papiere so splatnosťou do jedného roka odo dňa nákupu, poskytovať úver obchodníkovi s cennými papiermi, ktorý je v nútennej správe alebo Fondu ochrany vkladov, splácať úvery, ktoré mu boli poskytnuté a uhrádzať náklady nevyhnutné na zabezpečenie jeho prevádzky. Cieľom týchto obmedzení pri získavaní finančných prostriedkov a nakladaní s nimi je eliminovanie rizika z finančných operácií.

Orgány fondu

Fond má tri orgány, a to radu fondu, prezídium a dozornú radu. Najvyšším orgánom fondu je rada fondu, ktorá rozhoduje o záležitostiach strategického významu, ako sú napríklad:

- a) personálne obsadenie prezídia a dozornej rady,
- b) schvaľovanie všeobecných podmienok vyplácania náhrad za nedostupný klientsky majetok,
- c) schvaľovanie rokovacieho poriadku rady a prezídia,
- d) schvaľovanie zásad odmeňovania zamestnancov fondu,
- e) schvaľovanie poskytnutia úveru obchodníkovi s cennými papiermi, ktorý je v nútennej správe,
- f) schvaľovanie výročnej správy, ročnej účtovnej závierky a použitia zdrojov fondu,
- g) určovanie výšky ročných príspevkov a lehoty ich splatnosti,
- h) vyplácanie náhrad za nedostupný klientsky majetok.

Prezídium fondu je jeho štatutárnym orgánom, ktorý koná v mene fondu. Tvoria ho traja členovia, ktorí sú zamestnancami fondu. Dozorná rada je kontrolným orgánom fondu, ktorý dohliada na jeho hospodárenie a činnosť; správu o svojich zisteniach predkladá rade a Úradu pre finančný trh.

DOHLAD

Zákon vymedzuje okruh osôb, nad činnosťou ktorých sa vykonáva dohľad. Sú to obchodníci s cennými papiermi, sprostredkovatelia investičných služieb, centrálny depozitár, vyhlasovatelia verejnej ponuky cenných papierov, vyhlasovatelia verejnej ponuky majetkových hodnôt, navrhovatelia ponuky na prevzatie, ale aj fond. Dohľad sa vykonáva aj nad činnosťou iných osôb, ktorá súvisí s činnosťou alebo riadením obchodníkov s cennými papiermi alebo centrálného depozitára. Dohľad nad činnosťou obchodníkov s cennými papiermi a centrálného depozitára sa vykonáva nielen na individuálnom, ale aj na konsolidovanom základe. Predmetom dohľadu je dohľad nad dodržiavaním zákonov a nad dodržiavaním podmienok stanovených povolením Úradu pre finančný trh.

Úrad pre finančný trh má k dispozícii rad opatrení, ktoré môže uplatňovať voči dohliadaným osobám. Medzi najvýznamnejšie patrí povinnosť obchodníka s cennými papiermi predložiť tzv. ozdravný plán, možnosť zavedenia nútej správy nad obchodníkom s cennými papiermi a odobratie povolenia.

Opatrenia na ozdravenie obchodníka s cennými papiermi

Úrad pre finančný trh musí vyzvať obchodníka s cennými papiermi, aby prijal opatrenia na ozdravenie, ak primeranosť jeho vlastných zdrojov klesne pod 8 %. V takom prípade je predstavenstvo obchodníka s cennými papiermi povinné predložiť Úradu pre finančný trh ozdravný program do 30 dní od zistenia tejto skutočnosti. Ozdravný program musí schváliť predstavenstvo a dozorná rada obchodníka s cennými papiermi. Úrad pre finančný trh do 10 dní tento program schváli, alebo zamietne. Medzi základné náležitosti programu patrí:

- plán kapitálového posilnenia,
- plán projekcie vývoja ekonomickej situácie obchodníka s cennými papiermi.

Súčasťou opatrení na ozdravenie obchodníka s cennými papiermi je okrem predloženia ozdravného programu aj obmedzenie alebo pozastavenie vyplácania dividend, tantiém a iných odmien akcionárom a členom orgánov obchodníka s cennými papiermi, ale aj obmedzenie alebo pozastavenie zvyšovania miezd členom orgánov a zamestnancom obchodníka s cennými papiermi, ako aj zavedenie denného sledovania vývoja finančnej situácie a obmedzenie alebo pozastavenie rozširovania nových obchodov.

Nútená správa nad činnosťou obchodníka s cennými papiermi

Úrad pre finančný trh je povinný zaviesť nútenú správu nad obchodníkom s cennými papiermi, ak primeranosť jeho vlastných zdrojov klesla pod 4 %.

Účelom nútej správy je predovšetkým odstránenie závažných nedostatkov v riadení a činnosti obchodníka s cennými papiermi s cieľom zastaviť zhoršovanie jeho finančnej situácie, ochrániť investičné nástroje, s ktorými obchodník s cennými papiermi disponuje, ale aj prijať ozdravný program alebo vykonať úkony, ktoré majú smerovať k vyhláseniu konkurzu alebo vstúpeniu do likvidácie.

Nútenú správu vykonáva nútený správca vymenovaný Úradom pre finančný trh, ktorý s ním uzavrie zmluvu, kde sú uvedené kompetencie správcu. Nútený správca musí do 30 dní od zavedenia nútej správy predložiť Úradu pre finančný trh projekt ozdravenia obchodníka s cennými papiermi alebo predložiť iný návrh na riešenie situácie. Správca môže po súhlase Úradu pre finančný trh pozastaviť nakladanie s investičnými nástrojmi, najdlhšie však na obdobie 30 dní. Ak valné zhromaždenie súhlasí, môže správca podať návrh na vyrovnanie. Ak je obchodník s cennými

papiermi v predĺžení, správca podáva návrh na vyhlásenie konkurzu automaticky.

Odobratie povolenia obchodníkovi s cennými papiermi na poskytovanie investičných služieb

Ak primeranosť vlastných zdrojov obchodníka s cennými papiermi klesne pod hranicu 2 %, Úrad pre finančný trh je povinný tomuto obchodníkovi s cennými papiermi odobrať povolenie na poskytovanie investičných služieb. To isté platí, ak vlastné zdroje obchodníka s cennými papiermi klesnú pod zákonom stanovenú minimálnu výšku základného imania, ale aj vtedy, keď obchodník s cennými papiermi do 6 mesiacov od udelenia povolenia na poskytovanie investičných služieb nezačne vykonávať činnosť alebo ak získal povolenie na základe nepravdivých informácií, ale aj vtedy, keď bol Úradom pre finančný trh vyhlásený za neschopného plniť záväzky voči svojim klientom.

Úrad pre finančný trh môže odobrať obchodníkovi s cennými papiermi povolenie na poskytovanie investičných služieb, ak neplní podmienky, na základe ktorých mu bolo toto povolenie udelené, ale aj vtedy, keď obchodník s cennými papiermi nedodržiava pravidlá činnosti vo vzťahu ku klientom alebo ak si neplní záväzky vo vzťahu k fondu, alebo ak zmenil sídlo bez predchádzajúceho súhlasu Úradu pre finančný trh.

Od doručenia rozhodnutia Úradu pre finančný trh o odobratí povolenia na poskytovanie investičných služieb nesmie tento obchodník s cennými papiermi poskytovať investičné služby s výnimkou tých, ktoré sú nevyhnutné na vyrovnanie pohľadávok a záväzkov ako celku.

ZÁVER

Ambíciou zákona o cenných papieroch a investičných službách je vytvoriť také legislatívne prostredie, ktoré by eliminovalo negatívne javy v činnosti dohliadaných osôb. Zákon obsahuje rad prvkov, ktoré umožňujú naplniť túto ambíciu, počnúc prísnyimi požiadavkami na získanie povolenia na poskytovanie investičných služieb, náročnými požiadavkami na vykonávanie činnosti obchodníkov s cennými papiermi, končiac umožnením Úradu pre finančný trh včas voliť tie najefektívnejšie opatrenia, ktoré by znižovali systémové riziko vážnych problémov na kapitálovom trhu.

Naplnenie ambícií tohto zákona však nebude možné bez aktívnej úlohy účastníkov trhu a ich samoregulačných organizácií, ako aj orgánu dohľadu, teda Úradu pre finančný trh prispievajúc k vytváraniu prostredia, v ktorom porušovať zákon a etiku podnikania a ohrozovať klientov profesionálnych finančných inštitúcií je vážnym prehrávkom. Trestom je vylúčenie takéhoto odvážlivca zo spoločnosti slušných profesionálnych finančných inštitúcií.

ÚČTOVANIE V PODSÚVAHE BÁNK

Ing. Anna Bánociová, Ing. Radoslav Tušan, PhD.
Ekonomická fakulta Technickej univerzity v Košiciach

Účtovanie v podsúvahe má v účtovníctve bánk značný význam. Banky tu účtujú podvojne o majetku a záväzkoch, o ktorých sa neúčtuje na súvahových účtoch. Ide o budúce potenciálne a vedľajšie záväzky a pohľadávky banky. Typickým príkladom je cudzí majetok. Sú to hodnoty zverené klientmi banky do úschovy, do správy a na uloženie, ktoré vyplývajú najmä zo zabezpečovacích operácií, z opcí, z termínovaných kontraktov a pod.

V podsúvahe bánk nájdeme informácie o zabezpečení poskytnutých úverov, údaje na výpočet primeranosti vlastných zdrojov banky, podklady na riadenie likvidity a informácie o majetkovej angažovanosti banky voči iným subjektom. V podsúvahe sa účtuje podľa týchto zásad:

- účtuje sa podvojne;
- účtuje sa zhodne s povahou účtovných prípadov účtovaných na súvahových účtoch,
- pre vedenie analytickej evidencie k podsúvahovým účtom platia tie isté hľadiská ako pri tvorbe analytickej evidencie k ostatným syntetickým účtom,
- pri oceňovaní majetku a záväzkov sa postupuje v súlade so zákonom o účtovníctve s tým, že v podsúvahe sa nevytvárajú opravné položky, ceny sa stanovujú ako zmluvné alebo inak v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi,
- neúčtujú sa tu náklady ani výnosy.

Podsúvaha plní kontrolnú funkciu, ale zároveň eviduje aj vecnú stránku konkrétnych účtovných prípadov. Účtovanie podsúvahových operácií sa vykonáva v účtovej triede 9 – Podsúvahové účty. Má osem účtových skupín a nasledujúcu štruktúru:

- účtová skupina 91 – Pohľadávky a záväzky zo záruk voči bankám
- účtová skupina 92 – Záruky poskytnuté štátom a inými subjektmi
- účtová skupina 93 – Pohľadávky a záväzky zo záruk voči klientom
- účtová skupina 94 – Pohľadávky a záväzky z pohotovostných operácií
- účtová skupina 95 – Pohľadávky a záväzky z termínovaných operácií
- účtová skupina 96 – Pohľadávky a záväzky z opcí
- účtová skupina 97 – Ostatné pohľadávky a záväzky
- účtová skupina 98 – Hodnoty odovzdané alebo prevzaté do úschovy, správy a na uloženie
- účtová skupina 99 – Evidenčné účty

V účtových skupinách 91, 92 a 93 sa účtujú pohľadávky a záväzky banky zo záruk a z úverových príslubov.

V účtových skupinách 94, 95 a 96 sa účtujú pohľadávky a záväzky z pohotovostných operácií, termínových operácií a opcí, ostatné pohľadávky a záväzky na účtoch účtovej skupiny 97, hodnoty odovzdané alebo prevzaté bankou do úschovy, správy a na uloženie sa účtujú v účtovej skupine 98. Skupina 99 obsahuje evidenčné účty.

Podsúvahové účty majú charakter aktív a pasív, prípadne sú aktívno-pasívne. Rozdiel oproti súvahovým účtom spočíva v tom, že ich zostatky nevchádzajú do súvahy banky, ale uvádzajú sa pod súvahou.

Účtovanie na účtoch účtovej skupiny 91 patrí k špecifikám bankového účtovníctva, pretože ide o účtovanie podsúvahových medzibankových operácií. Evidencia úverových príslubov je spojená s riadením aktív banky a ich účtovanie prebieha iba na účtoch podsúvahy. Účtovanie bankových záruk (pokiaľ nedôjde k plneniu z nich) sa vykonáva iba v podsúvahe. Tiež sa tu evidujú potenciálne pohľadávky alebo záväzky banky, ktoré by mohli z bankových záruk vzniknúť. V prípade plnenia zo záruk vznikajú reálne pohľadávky a záväzky banky, ktoré sa už vtedy účtujú na súvahových účtoch.

Ak sa niekoľko bánk spojí na zabezpečenie záväzkov (ručenie alebo banková záruka), každá z nich účtuje príslušný podiel rizika, ktorý zodpovedá prevzatému záväzku.

Účtovanie v účtovej skupine 92 sa vykonáva pri štátnych zárukách, prípadne pri zárukách poskytnutých inými subjektmi za úver poskytnutý bankou. Záruky za úver môže banka účtovať iba v prípade, keď majú písomnú formu. Aj v tejto účtovej skupine sa evidencia záruk zabezpečujúca úver vykonáva iba v podsúvahe. Na súvahových účtoch sa účtuje až pri prípadnom plnení z týchto záruk.

Účtová skupina 93 sa používa na účtovanie podobných operácií ako účtová skupina 91. Rozdiel je v tom, že operácie účtované v tejto skupine prebiehajú vo vzťahu banka – klient. Pri účtovaní na účtoch 934 – Poskytnuté záruky z akreditívov a 936 – Prijaté záruky z akreditívov sa vedie podrobná analytická evidencia podľa potvrdenia a otvorenia akreditívov. V prípade, že sa banka obráti na svojho korešpondenta, aby sa zaručil za prijatý záväzok jedného

OBSAH ROČNÍKA 2002

Téma	Autor	Č.	Str.
NÁRODOHOSPODÁRSKA PROBLEMATIKA A BANKOVNÍCTVO			
Adresár bánk a pobočiek zahraničných bánk, zastúpení zahraničných bánk, asociácií v peňažnom sektore a búrz		9	25
Analýza politického rizika v medzinárodnom kapitálovom rozpočte	Dr. Ing. Anna Polednáková	2	27
Analýza výsledku hospodárenia nefinančných organizácií	Ing. Stanislav Neumann	6	10
Bankovníctvo – nové dimenzie, metamorfózy a výzvy	doc. Dr. Ing. Vladimír Valach	3	2
Budúcnosť bankových inštitúcií	Ing. Roman Feranec	11	10
Ekonomika, financie a manažment podniku – rok 2002	doc. Ing. Miroslav Majtán, CSc.	12	19
Euro a Slovensko	Ing. Miroslav Marenčík	1	10
Európske financie – teória, politika a prax	Ing. Emília Zimková, PhD.	10	19
Finančný trh – nástroje, transakcie, inštitúcie (recenzia)	Ing. Dana Tkáčová, CSc., Ing. Eva Horvátová, CSc.	7	29
Internetová ekonomika a investovanie prostredníctvom internetu	doc. Ing. Božena Chovancová, CSc., Ing. Ludmila Fabová, CSc., JUDr. Alena Huťanová	11 12	16 18
Kongres vzdelávania			
Mena, bankovníctvo a finančné trhy – medzinárodná vedecká konferencia	doc. Ing. Mária Klimiková, PhD. Ing. Roman Feranec	12 9	20 24
Menová teória a politika	Ing. Július Lintner, RNDr. František Kaščák	5	19
Miesto a úlohy certifikačnej autority	prof. Ing. Milan Buček, DrSc. prof. RNDr. Vincent Šoltés, CSc.	2 10	11 18
Modelová analýza efektov vládnych výdavkov			
Národná a regionálna ekonomika	Ing. Tomáš Tözsér	6	18
Názory na optimálnu inštitucionálnu štruktúru dohľadu nad bankami	doc. Ing. Jana Sršňová, CSc.	5	2
Odvetvové a podnikové aspekty slovenského vývozu	doc. Ing. Božena Hrvoľová, CSc.	5	23
Pokladničné poukážky a ich oceňovanie	Ing. Adela Hošková, PhD.	9	13
Priame zahraničné investície na Slovensku	doc. Ing. Miroslav Majtán, CSc., doc. Ing. Jana Sršňová, CSc.	10	6
Pripravenosť vstupu priemyselných podnikov na spoločný trh EÚ			
Prognóza vývoja ekonomiky Slovenska na rok 2002 a výhľad do roku 2005	doc. RNDr. Viliam Páleník, PhD., Ing. Vladimír Kvetan, Bc. Katarína Krivanská, Bc. Michal Páleník	1	5
Regionálne aspekty pôsobenia priamych zahraničných investícií	doc. Ing. Edit Farkašová, CSc.	6	13
SAS Fórum 2002 so zameraním na inteligentné riadenie organizácií	Alica Polónyiová	11	13
Stratégia LCH a LIFFE v podmienkach globalizácie	Ing. Jana Kotlebová, PhD.	10	10
Vybrané charakteristiky zahraničných investícií	doc. Ing. Jana Sršňová, CSc.	2	2
Výsledky hospodárenia verejného sektora Slovenskej republiky v roku 2001	Ing. Ján Sahaj	7	14

Téma	Autor	Č.	Str.
Zhodnotenie zahraničnej zadlženosti Slovenskej republiky a plnenia dlhovej služby v roku 2001	Ing. Pavol Kyjac	7	10
MENOVÁ POLITIKA A CENTRÁLNA BANKA			
Aktualizovaný menový program NBS na rok 2002		7	2
Bankový sektor na Slovensku začal prípravu na implementáciu nových pravidiel na reguláciu	Ing. RNDr. Ľubor Malina, CSc.	12	4
Domáce a zahraničné aktivity Archívu Národnej banky Slovenska	Ing. Marián Tkáč, CSc.	4	10
Menový program NBS na rok 2002		1	2
Nezávislosť centrálnej banky a základné výzvy	Jana Kubicová, Bruno S. Sergi	6	2
Niekoľko poznámok k fungovaniu finančného trhu na Slovensku	Ing. Juraj Jánošík	12	7
Nová budova ústredia Národnej banky Slovenska	Soňa Babincová	6	16
Nové prístupy k regulácii bankového sektora	Ing. RNDr. Ľubor Malina, CSc.	8	2
Otvorené otázky menovej integrácie – 1. časť		2	5
Otvorené otázky menovej integrácie – 2. časť		3	5
Otvorené otázky menovej integrácie – 3. časť		4	14
Primárny trh so štátnymi dlhopismi	Ing. Juraj Džuppa, Ing. Renáta Huščavová Mgr. Miroslav Gavura	8 4	7 2
Revízia spotrebného koša ŠÚ SR			
Spolupráca Inštitútu bankového vzdelávania NBS s Národným centrom pre prípravu bankových pracovníkov Ukrajiny	Ing. Dušan Garay, CSc.	11	8
Stratégia výkonu bankového dohľadu Národnej banky Slovenska – rozhovor s vrchným riaditeľom úseku bankového dohľadu NBS Ing. Milanom Horváthom	Soňa Babincová	9	2
Úvery podnikom a obyvateľstvu – skutočne vykázané a upravené časové rady	Rastislav Čársky	4	8
Zhodnotenie výkonu menovej politiky NBS prostredníctvom obchodov na voľnom trhu v roku 2001	Ing. Peter Andresič	6	7
15. výročná konferencia krajín BSCEE	Ing. Roman Turok-Heteš	11	2
70 rokov budovy pobočky Národnej banky Slovenska v Banskej Bystrici	Ing. Jozef Kreutz	9	10
KOMERČNÉ BANKOVNÍCTVO			
Istrobanka je a zostane slovenskou bankou – rozhovor s predsedom predstavenstva a generálnym riaditeľom Istrobanky Mag. Volkerom Pichlerom	Alica Polónyiiová	12	2
Kvalita služieb vo finančnej sfére a typy správania sa klienta	Ing. Anton Korauš, PhD.	8	18
Marketingový plán	Ing. Elena Veresová, PhD.	8	13
Slovenský bankový sektor – 1. časť	Anna Pilková, Viliam Pätoprstý	4	23
Slovenský bankový sektor – 2. časť	Anna Pilková, Viliam Pätoprstý	5	13
Trhové oceňovanie cenných papierov	Ing. Vladimír Vaník	12	10
Účtovanie v podsúvahe bánk	Ing. Anna Bánociiová, Ing. Radoslav Tušan, PhD.	12	16
Vývoj úverového portfólia v rokoch 1993 – 2000 – 1. časť	Ing. Dušan Preisinger	1	16
Vývoj úverového portfólia v rokoch 1993 – 2000 – 2. časť	Ing. Dušan Preisinger	2	16
Vývoj úverového portfólia v rokoch 1993 – 2000 – 3. časť	Ing. Dušan Preisinger	3	16
EURÓPSKA MENOVÁ ÚNIA, BANKOVNÍCTVO V ZAHRANIČÍ, PROFILY SVETOVÝCH EKONÓMOV			
Banka Španielska	Ing. Peter Némethy	1	23

Téma	Autor	Č.	Str.
Bankové sektory v prechodnom období	Roberto Nicastro, Alois Steinbichler, Debora Revoltella	3	21
Eurozóna a svetové hospodárstvo – 1. časť	doc. Ing. Ján Iša, DrSc.	1	12
Eurozóna a svetové hospodárstvo – 2. časť	doc. Ing. Ján Iša, DrSc.	2	12
Friedrich August von Hayek	prof. Ing. Ján Lisý, CSc.	11	19
Gunnar Myrdal	Ing. Anetta Čaplánová, PhD.	6	26
Harry Max Markowitz	doc. Ing. Božena Chovancová, CSc.	7	22
Irving Fisher – predchodca monetarizmu	doc. Ing. Ján Iša, DrSc.	10	20
Maurice Allais a jeho snaha o rigoróznosť ekonomickej vedy	doc. Ing. Magdaléna Přívarová, CSc.	5	10
Merton H. Miller	doc. PhDr. Monika Šestáková, DrSc.	8	22
Milton Friedman	doc. Ing. Vladimír Gonda, CSc.	3	25
Odkaz lorda z Tiltonu	doc. Ing. Ján Iša, DrSc.	4	19
R. A. Mundell	doc. Ing. Eva Muchová, PhD.	2	24
Roy Forbes Harrod	doc. Ing. Marta Martincová, PhD.	12	23
Svetoví ekonómovia o peniazoch	doc. Ing. Ján Iša, DrSc.	2	22
William F. Sharpe	doc. Ing. Veronika Piovarčiová, CSc.	9	20
Zavedenie eura dovŕšené	Otto Sobek	4	12
Zdanenie úrokových výnosov v krajinách Európskej únie	Ing. Peter Oravec	7	16
FINANČNÝ A KAPITÁLOVÝ TRH, CENNÉ PAPIERE, BURZA			
Asociácia správcovsých spoločností zastrešuje takmer všetky podieľové fondy na slovenskom trhu	Peter Goceliak	8	9
Kolektívne investovanie na Slovensku	Peter Goceliak	11	14
Postavenie, význam a úlohy Asociácie obchodníkov s cennými papiermi	Ing. Róbert Kopál	10	14
Stredisko cenných papierov SR pred transformáciou – rozhovor s predsedníčkou predstavenstva a generálnou riaditeľkou Strediska cenných papierov, a. s., Ing. Emíliou Palkovou	Alica Polónyiová	9	8
Zákon o cenných papieroch a investičných službách – 1. časť	Ing. František Palko	11	4
Zákon o cenných papieroch a investičných službách – 2. časť	Ing. František Palko	12	13
Zákon o kolektívnom investovaní – 1. časť	Peter Goceliak	9	16
Zákon o kolektívnom investovaní – 2. časť	Peter Goceliak	10	2
Z HISTÓRIE BANKOVNÍCTVA			
Ján Balko	Ing. Marián Tkáč, CSc.	8	28
Ján Michalík	Mgr. František Chudják	4	29
Ján Oliva	Mgr. Mária Kačkovičová	11	23
Ján Spišiak	Ing. Marián Tkáč, CSc.	7	28
Ján Ursíny	Mgr. Tatiana Cvetková	5	26
Jozef Trnovec	Mgr. Miloš Mazúr	6	29
Július Pázman	Mgr. Miloš Mazúr	9	23
Kornel Stodola	Mgr. Dana Kancelová	3	29
Ladislav Rástocký	Mgr. Miloš Mazúr	2	29
Ludia, peniaze, banky	Ing. Marián Tkáč, PhD.	12	21
Matej Murtin	Mgr. František Chudják	10	27
Milan Frič	Mgr. Dana Kancelová	1	27
Pavol Majling	Ing. Marián Tkáč, PhD.	12	27
Slovenská Tatra banka (1948 – 1991)	Mgr. František Chudják	11	26

Téma	Autor	Č.	Str.
POISTOVNÍCTVO			
Pojistný trh (recenzia)	Ing. Eva Vávrová, PhD.	10	28
Rozvoj poisťného trhu na Slovensku v rokoch 1993 – 2000 – 1. časť	Ing. Eva Kafková	3	13
Rozvoj poisťného trhu na Slovensku v rokoch 1993 – 2000 – 2. časť	Ing. Eva Kafková	4	27
Systém povinného zmluvného poistenia v ČR po roku 2000	doc. Ing. Viktória Čejková, PhD., JUDr. Jindřiška Šedová, CSc.	7	25
Transformácia poisťovníctva	doc. Ing. Viktória Čejková, PhD.	1	22
PLATIDLÁ, PAMÄTNÉ MINCE, MEDAILY			
Aruba	Gabriel Schlosser	10	26
Belize	Gabriel Schlosser	11	24
Kostarická republika	Gabriel Schlosser	8	26
Ludovít Fulla – maliar, grafik, ilustrátor	Ing. Dagmar Flaché	2	30
Pamätná strieborná minca svetové dedičstvo UNESCO – Vlkolíne, rezervácia ľudovej architektúry	Ing. Dagmar Flaché	5	18
Republika Honduras	Gabriel Schlosser	10	25
Republika Trinidad a Tobago	Gabriel Schlosser	10	24
Uruguaj	Gabriel Schlosser	8	25
Zaujímavosti z histórie peňažných pokladov a pokladničiek	PhDr. Elena Minarovičová	5	27
LEGISLATÍVA			
Corporate governance v zákone o bankách	JUDr. František Hetteš	5	8
Cronyizmus a osoby s osobitným vzťahom k banke	JUDr. František Hetteš, JUDr. Ludmila Kublová	3	11
Nový zákon o bankách	JUDr. Renáta Kuklišová	5	4
Nový zákon o platobnom styku	Ing. Peter Holíčka	9	5
Zákonná ochrana bankových vkladov sa postupne rozširuje aj na právnické osoby	JUDr. Štefan Hrčka	6	22

zo svojich klientov, korešpondent účtuje riziko, ktorému je vystavený jeho klient na účtoch účtovej skupiny 93. Banka účtuje riziko, ktorému je vystavená voči korešpondentovi na účtoch účtovej skupiny 91. V tejto účtovej skupine sa evidujú úverové prísľuby klientom, nečerpané kontokorenty, poskytnuté záruky v domácej a cudzej mene.

Účtovanie pohotových operácií, termínových operácií a operácií s opciami patrí k najnáročnejším častiam účtovníctva bánk. Ide o komplex účtovných operácií, ktoré sa účtujú na súvahových, ale aj podsúvahových účtoch. Všetky pohľadávky a záväzky z pohotových operácií, z termínových operácií a z opcií sa v podsúvahe evidujú odo dňa ich vzniku až do dňa ich vysporiadania.

Ak sa na účtoch účtovej skupiny 94, 95 a 96 účtujú pohľadávky a záväzky v cudzej mene, každý deň sa prepočítavajú prostredníctvom účtu 958 – Usporiadacie účty devízových operácií podľa ich charakteru na účet 616 – Náklady na devízové operácie alebo na účet 716 – Výnosy z devízových operácií. Kurzové rozdiely vzniknuté z operácií na účtoch účtovných skupín 94, 95 a 96 sa účtujú aj v podsúvahe, súvzťažne k účtu 998 – Usporiadacie podsúvahové účty. Z podsúvahy sa odúčtujú po vysporiadaní príslušných operácií.

Pri evidencii hodnôt zabezpečujúcich úver prevládajú operácie spojené s hodnotami prijatými ako záruky. Banka ich eviduje v podsúvahe, pretože nevchádzajú do jej vlastného majetku a zostávajú počas trvania úverového vzťahu v majetku úverového dlžníka. V prípade záväzkov a pohla-

dávok z finančného prenájmu (leasingu) sa častejšie vyskytuje účtovanie záväzkov, pretože banka ako prenajímateľ pri finančnom prenájme vystupuje zriedkavo. V účtovej skupine 97 sa účtuje aj o zaručení poskytnutých záruk.

Operácie úschovy, správy a uloženia patria k tým operáciám banky, kde sa prelína klasické bankovníctvo s bankovníctvom, v ktorom zohrávajú stále väčšiu úlohu cenné papiere. Tieto operácie sa účtujú výlučne na účtoch podsúvahy, iba náklady a výnosy s nimi spojené sa účtujú na príslušných účtoch účtovných skupín 61 a 71.

Účty v účtovej skupine 99 – Evidenčné účty majú rôznorodý charakter. Značný význam má účet 996 – Hodnoty v evidencii, 995 – Odpísané pohľadávky a 999 – Evidenčné účty. Osobitné postavenie v tejto skupine má účet 998 – Usporiadacie podsúvahové účty. Prostredníctvom neho sa účtujú rozdiely z precenenia majetku a záväzkov účtovaných v účtovej triede 9, čím sa zreálňuje ich vykazovaná hodnota.

Podsúvahové účty v bankách neplnia len kontrolnú funkciu, ale účtovanie v podsúvahe zahŕňa aj vecné účtovné prípady. Z toho vyplýva, že v tomto prípade ide skutočne o účtovníctvo, respektíve vykonávanie účtovných zápisov, na ktoré sa vzťahujú všetky požiadavky zákonom o účtovníctve. Nejde len o operatívnu evidenciu, ako v prípade účtovania na podsúvahových účtoch v podnikateľských subjektoch, ktoré v zmysle zákona o účtovníctve v podsúvahe účtujú iba jednostranne (evidenčne), ale aj o riadne účtovníctvo.

CENA TATRA BANKY ZA UMENIE 2002

Tatra banka počas svojej dvadsiročnej existencie pravidelne podporuje zmysluplné projekty v oblasti zdravotníctva, športu či kultúry. Cena Tatra banky za umenie sa od roku 1996 stala synonymom pre prestížne ocenenie umeleckej kvality.

Tento rok osemčlenná porota zložená z uznávaných odborníkov a umelcov rozhodla, že nositeľmi ceny Tatra banky za umenie 2002 sa stanú traja umelci: herec magnetizujúcej sily a talentu Csongor Kassai, fotograf svetového mena Karol Kállay a štýlový "jazzman v najlepších

rokoch" Peter Lipa. Ocenení umelci prebrali z rúk predstaviteľov Tatra banky a členov poroty ocenenie v podobe skleneného ihlanu, ktorého autorom je akademický sochár Juraj Opršal, a finančný grant vo výške 150 tisíc Sk (pre každého z ocenených). Odovzdávanie cien je už tradične spojené so slávnostným galaprogramom v budove Opery SND, ktorý sa v tomto roku uskutočnil 7. decembra s príznačným názvom Umenie bez hraníc.

(pol)

KONGRES VZDELÁVANIA

JUDr. Alena Huťanová, LUDOVÁ BANKA, a. s.

„Podporujeme ľudí“ – tak znie motto špičkovej vzdelávacej inštitúcie koncernu Ľudových bánk v Rakúsku – Volksbanken Akademie, ktorá sa rozhodla po prvýkrát vo svojej 27. ročnej histórii spoločne s LUDOVOU BANKOU, a. s. (LB) usporiadať na Slovensku, v Bratislave 8. Kongres vzdelávania. Išlo o vrcholné podujatie podčiarkujúce význam vedomostného kapitálu pre banky a podniky všeobecne. Kongres obyčajne završuje náročnú fázu prípravy a tvorby programu vzdelávania Volksbanken Akademie na nadchádzajúci rok a je priestorom na prezentáciu nových trendov a koncepcií vo vzdelávaní, ktoré v ňom nadchádzajú realizáciu.

Zahraničné banky (koncerny), Controlling vzdelávania a Manažment tvorili ťažiskové témy podujatia, ktoré sa uskutočnilo dňa 15. októbra 2002 v kongresovom centre na Župnom námestí. K výberu miesta konania kongresu prispela nepochybne i skutočnosť, že Ľudová banka v Bratislave je zo zahraničných Ľudových bánk koncernu Österreichische Volksbanken najúspešnejšou. Predchádzajúci deň tohto významného odborného podujatia bol vyhradený stretnutiu personalistov a manažérov zodpovedných za ľudské zdroje, s priliehavým názvom GET TOGETHER. Následne sa účastníci mohli tešiť i z neformálneho sprievodného programu pod názvom „rybí večer“, ktorý sa niesol v znamení motta: „Energii načerpať, potenciál uvoľňovať“. V podstate išlo o workshop, ktorý zábavnou formou reflektoval predchádzajúci videozáznam o najznámejšom trhu rýb, na ktorom účastníci mali možnosť vidieť, ako sa dá zaujímavo a s radosťou robiť v podstate ťažkú manuálnu a rutinnú prácu, akou je predaj rýb. Organizátori tohto netradičného večera sa nechali inšpirovať neobyčajnou knihou o motivácii, ktorá sa medzitým stala americkým bestsellerom, s jednoduchým názvom Ryba. Aj podávané občerstvenie bolo poznačené názvom večera. V utorok 15. októbra sa v budove bývalého sídla Slovenskej Národnej Rady konal samotný Kongres vzdelávania, ktorý už tradične patrí k navštevovanému jesennému podujatiu. Zúčastňujú sa ho všetci tí, ktorí aktívne prispievajú k vzdelávaniu v sektore alebo ho spoločne tvoria. Je tiež stredobodom pozornosti obchodných riaditeľov a funkcionárov koncernu. Ku kvalite podujatia nepochybne prispeli svojimi príspevkami osobnosti ako generálny riaditeľ koncernu, komerčný rada, Dr. Klaus Thalhammer, riaditeľ a predseda predstavenstva Ľudovej banky, a. s., Ing. Jozef Kollár, PhD. Nechýbali i osobnosti z akademickej pôdy, univerzitný profesor Dr. Gerhard E. Ortner z Diaľkovej univerzity v Hagene a profesor Ing. Ján Rudy, PhD. z Univerzity Komenského v Bratislave.

Kongres vzdelávania umožňuje popri výmene skúseností už tradične aj prezentáciu najnovších trendov a poznatkov vo vzdelávaní, ktoré nájdu svoje uplatnenie v programe a koncepcii vzdelávania Volksbanken akademie v nadchádzajúcom roku. Program Akademie otvára perspektívy v oblasti vzdelávania a ďalšieho odborného rastu pre viac ako 8500 zamest-

Sprava: Erich Hackl, riaditeľ a člen predstavenstva Österreichische Volksbanken AG, Dr. Reiner Borns, Dr. Clemens Steindl, riaditeľ Volksbankenakademie Viedeň, Ing. Jozef Kollár, PhD., riaditeľ a predseda predstavenstva LUDOVEJ BANKY, a. s., Präs. Dr. Dkfm. Werner Eidherr, Volksbank Kufstein GmbH, Prof. KR. Dr. Hans Hofinger, právny zástupca rakúskeho odborového zväzu.

Pohľad na účastníkov kongresu, v popredí: Mag. Alexander Bayr, člen predstavenstva LUDOVEJ BANKY, a. s.

nancov rakúskej skupiny Volksbank, do ktorej patrí aj LB a ktorú reprezentuje viac ako 600 obchodných miest. Ľudová banka patrí k tradičným odberateľom kurzov a seminárov rakúskej VB Akademie.

K vzácnym hosťom kongresu patrili aj riaditeľ Inštitútu bankového vzdelávania Národnej banky Slovenska Ing. Dušan Garay, CSc., ktorý v príhovore uviedol, že systematická pozornosť venovaná vzdelávaniu zo strany najvyšších predstaviteľov koncernu Ľudových bánk, je dobrým príkladom vysokej kultúry manažmentu Ľudových bánk, ktorí si plne uvedomujú dôležitosť permanentného odborného rastu bankových zamestnancov, čo je trvalým prejavom prístupu aj vrcholového manažmentu Ľudovej banky, a. s., v Bratislave.

Pri tejto príležitosti tiež ocenil profesionálnu úroveň útvaru ľudských zdrojov Ľudovej banky, a. s., v spolupráci s Inštitútom bankového vzdelávania NBS.

EKONOMIKA, FINANČIE A MANAŽMENT PODNIKU – ROK 2002

Fakulta podnikového manažmentu Ekonomickej univerzity (ďalej FPM EU) v Bratislave zorganizovala dňa 7. novembra 2002 medzinárodnú vedeckú konferenciu s náz-

vom Ekonomika, financie a manažment podniku – rok 2002, ktorá kontinuálne nadviazala na dvojročný cyklus konferencií organizovaných na tejto fakulte.

Organizátori tohtoročného vedeckého podujatia zamerali svoju pozornosť na transformačný proces u nás i v ďalších krajinách strednej Európy, ktorý významne pokročil a naše podniky sa ocitajú v nových podmienkach rastúcej konkurencie a globalizácie. To prináša nové výzvy najmä podnikovej sféry a vyžaduje rast konkurenčnej schopnosti, ktorá je predpokladom využitia príležitostí veľkého európskeho trhu.

Cieľom medzinárodnej vedeckej konferencie bola výmena teoretických a praktických poznatkov o príprave podnikov v Českej republike, Poľskej republike a Slovenskej republike na vstup do európskych štruktúr z aspektov výkonnosti, produktivity, konkurenčnej schopnosti a pripravenosti manažmentu.

Na konferencii sa zúčastnili významní zahraniční a domáci odborníci z vysokých škôl, hospodárskej praxe a orgánov štátnej správy.

Konferenciu otvoril doc. Ing. Ľubomír Strieška, CSc., dekan Fakulty podnikového manažmentu Ekonomickej univerzity v Bratislave a s pozdravným príhovorom vystúpil prof. Ing. Vojtech Kollár, PhD., rektor Ekonomickej univerzity v Bratislave.

V rámci plenárneho rokovania vystúpili s príspevkami predovšetkým hostia konferencie, ktorými boli Ing. Michal Each, generálny riaditeľ a predseda predstavenstva Chemosvit, a. s., Svit a prezident AZZZ SR, Ing. Ján Badžgoň, PhD., generálny riaditeľ a predseda predstavenstva Castor&Pollux, a. s., Bratislava, Ing. Štefan Burda, generálny riaditeľ sekcie mnohostrannej obchodnej spolupráce Ministerstva hospodárstva SR v Bratislave, prof. Ing. Jan Truneček, CSc., profesor Katedry manažmentu Fakulty podnikohospodárske VŠE v Prahe a nakoniec doc. Ing. Jana Sršňová, CSc., z Katedry manažmentu FPM EU v Bratislave.

Z prednesených príspevkov možno odvodiť tieto podstatné závery:

- jedným z najdôležitejších východísk úspešnej transformácie je rad zásadných vnútorných reštrukturalizačných a reorganizačných zmien, ktorých vyústením by malo byť obnovenie dlhodobého tempa rozvoja v ekonomike SR,

- strategické prvky zahranično-obchodnej politiky v prístupovom procese treba približovať reálnym podnikateľským subjektom,

- existujú značné rezervy vo využívaní eurofondov, ktoré majú predovšetkým interné a subjektívne príčiny,

- praktické výskumy poukazujú na značnú nepripravenosť a prehnaný optimizmus väčšiny priemyselných podnikov pre vstup do Európskej únie,

- menia sa paradigmy v oblasti manažmentu, čo sa prejavuje v potrebe rozvíjania a implementácie znalostného manažmentu v teórii i praxi.

Druhá časť rokovania sa uskutočnila v šiestich sekciách, kde boli prezentované výsledky grantových projektov VEGA a inštitucionálnych projektov Ekonomickej univerzity v Bratislave, ktoré sa riešili a riešia na FPM EU v Bratislave v rokoch 2001 a 2002. V tejto časti rokovania vystúpili ostatní prihlásení zahraniční a domáci účastníci konferencie, čo umožnilo konfrontáciu teoretických i praktických poznatkov a identifikáciu podnetov pre ďalší výskum.

Na medzinárodnej vedeckej konferencii FPM EU v Bratislave sa zúčastnilo spolu 106 účastníkov, z toho 23 zo zahraničia. V rámci sekcií odznelo 41 prezentácií. Príspevky boli uverejnené v recenzovanom zborníku, ktorý mali účastníci k dispozícii už na rokovaní.

Medzinárodný vedecký výbor konferencie i všetci zúčastnení vyjadrili presvedčenie, že toto podujatie splnilo stanovené ciele a prispelo k vzájomnej výmene poznatkov, k nadviazaniu i ďalšiemu rozvíjaniu vedeckých a spoločenských kontaktov a rozvoju ekonomickej teórie.

doc. Ing. Miroslav Majtán, CSc.

MENA, BANKOVNÍCTVO A FINANČNÉ TRHY

MEDZINÁRODNÁ VEDECKÁ KONFERENCIA

Medzinárodnú konferenciu otvoril prof. Ing. Rudolf Sivák, PhD., dekan NHF EU. Na obr. Ľava: prof. Dr. hab. Krystyna Piotrowska – Marczak, doc. Dr. Ing. Vladimír Valach, prof. Ing. Kajetána Hontyová, CSc., doc. Ing. Mária Klimiková, PhD., prof. Ing. Otto Sobek, CSc.

V dňoch 7. a 8. novembra 2002 sa v priestoroch Ekonomickej univerzity v Bratislave konala Medzinárodná vedecká konferencia Mena, bankovníctvo a finančné trhy. Konferencia nadväzuje na predchádzajúce dve, ktoré sa konali v rokoch 1998 a 2000.

Cieľom konferencie bola medzinárodná výmena skúseností odborníkov z teoretickej a praktickej oblasti menovej politiky, bankovníctva, finančných trhov v kontexte završovania transformácie finančného systému a s akcentom na zmeny vyvolané prístupovým procesom do európskych štruktúr.

Konferencia sa sústredila aj na formulovanie poznatkov z doterajšieho vývoja a postulovanie záverov pre rozvoj ekonomickej vedy a praxe s prezentáciou riešenia výskumných úloh katedry bankovníctva a medzinárodných financií NHF EU v Bratislave.

Úvodné prejavy predniesli:

- prof. Ing. Rudolf Sivák, PhD., dekan NHF EU: Niektoré poznatky k súčasnému stavu a možnému vývoju finančného systému v SR

- doc. Dr. Ing. Vladimír Valach, výkonný riaditeľ Asociácie bánk: Bankovníctvo na Slovensku v transformačnom procese a stratégia ďalšieho rozvoja

- doc. Ing. Jozef Makúch, PhD. predseda Rady Úradu pre finančný trh: Princípy regulácie finančného trhu

- prof. Dr. hab. Krystyna Piotrowska – Marczak, Uniwersitet Łódzki: The changes of politics of central bank in Poland

- Ing. Marián Nemec, CSc. riaditeľ Inštitútu finančných a menových štúdií NBS: Menová politika NBS v procese integrácie do EMÚ

- prof. Ing. Otto Sobek, CSc., Katedra bankovníctva a medzinárodných financií, NHF EU: Desaf rokov NBS

- doc. Ing. Mária Klimiková, PhD.: Katedra bankovníctva a medzinárodných financií, NHF EU: Vedecko-výskumná činnosť Katedry bankovníctva a medzinárodných financií.

Podnetná a tvorivá diskusia po úvodných vystúpeniach vypovedala o aktuálnosti tém jednotlivých referátov. Diskutujúci zdôrazňovali najmä potrebu súčasnej reštrukturalizácie podnikovej sféry s procesmi, ktoré sa uskutočňujú v oblasti bankovníctva.

Konferencia pokračovala po úvodných referátoch prvý i druhý deň rokovania prácou v troch sekciách.

Prihlásených bolo 99 účastníkov s referátmi a 19 bez referátov. Účastníci konferencie mali k dispozícii zborník anotácií z konferencie v slovenskom a anglickom jazyku.

Mena a medzinárodné financie

V prvej sekcii sa problematika sústredila na tendencie vývoja medzinárodného finančného systému a porovnávanie ukazovateľov vývoja finančného sektora tranzitívnych ekonomík a krajín EU, ako aj konvergenciu ekonomiky SR do európskych štruktúr. Pozornosť bola venovaná menovej politike NBS, jej nástrojom a úvahám o vhodnosti inflačného cieľenia ako menovej stratégie NBS, ako aj využívaniu finančných derivátov pri zabezpečení rizika vyplývajúceho zo zmeny kurzov.

Bankový sektor SR a aktuálne trendy

V druhej sekcii bola pozornosť venovaná otázkam reštrukturalizácie bankového sektora na Slovensku a v ČR. Zaujímavé boli porovnania slovenského bankového systému so španielskym, resp. s poľským bankovým systémom. Druhý okruh príspevkov bol sústredený na oblasť riadenia bánk, a to na bankový controlling, účtovníctvo, riadenie aktív a pasív banky, úverov, bankový audit a marketing.

Finančné trhy v kontexte EÚ

Tretia sekcia sa zamerala na problematiku transparentnosti kapitálového trhu, na systém dozoru nad inštitúciami kolektívneho investovania a na Risk Management vo finančných inštitúciách. Druhým okruhom bola problematika poistného trhu ako súčasti finančného trhu, s dôrazom na otázky súvisiace so vstupom do EÚ.

Pracovnú atmosféru konferencie ukončil spoločenský večer v priestoroch Ekonomickej univerzity. Domáci a zahraniční účastníci v priateľskom prostredí a neformálnej debate k odborným témam upevnili vzájomné pracovné kontakty a tvorivú spoluprácu.

doc. Ing. Mária Klimiková, PhD.
NHF EU v Bratislave

LUDIA, PENIAZE, BANKY

Konferencia s rovnomeným názvom sa konala v dňoch 6. až 8. novembra 2002 pod gesciou Archívu Národnej banky Slovenska. Bola to prvá akcia svojho druhu i rozsahu. V kongresovej sále novej budovy ústredia NBS v Bratislave sa stretli ekonómovia, archivári, bankovní historici, archeológovia, numizmatici i jazykovedci. Podujatie môžeme chápať tiež ako prípravu na budúcoročnú májovú medzinárodnú konferenciu Eudové peňažníctvo vo finančnom systéme, ktorej organizátorom bude NBS. Zároveň išlo o jednu z významných aktivít v rámci 10. výročia vzniku Národnej banky Slovenska.

Národná banka Slovenska je členom Európskej asociácie pre bankovú históriu, ktorá sídli vo Frankfurte. Centrálna banka má tiež pracoviská, v ktorých sa sústreďujú dokumenty a informácie o minulosti i prítomnosti bánk a peňazí, ako aj osudov osobností spätých s hospodárskou a bankovníckou činnosťou na našom území. Archivné materiály sú aj z obdobia, keď ešte naša centrálna banka neexistovala. Aj keď na konferencii nešlo len o dávnu minulosť, referáty sa dotkli i prítomnosti, a to v tematickom bloku Zahraničný kapitál a privatizácia bánk po roku 1990. Ako v otváracíj reči pripomenul viceguvernér I. Šramko, práve prežitá skúsenosť – história je zrkadlo, s ktorým sa lepšie orientuje v prítomnosti, a ktoré pomáha predchádzať chybám a zlým či falošným krokom z minulosti.

Odznelo 30 referátov k témam, ktoré súvisia s peniazmi a bankami od minulosti až po prítomnosť. Prvý deň konferencie bol venovaný téme Peniaze a predchodcovia bánk. Účastníci si vypočuli informácie o nálezoch zlata na našom území pred tri a pol tisíc rokov, o rozvoji keltského mincovníctva, ktoré „dalo“ aj logo NBS, o rímskych a byzantských platidlách v peňažnom obeh na Slovensku. Spomeňme niektoré referáty:

Zlato v archeologických nálezoch z praveku a včasnej doby dejinnej na Slovensku, Keltské mincovníctvo na Slovensku, Rímske a byzantské mince v peňažnom obeh na Slovensku, Denárové mincovníctvo v 11. – 15. storočí, Z dejín bratislavských mincovní, Kovové a papierové platidlá na Slovensku v rokoch 1750 – 2001 a ďalšie.

Druhý deň konferencie bol venovaný téme Peňažné ústavy a banky. Vystúpenia profesionálnych historikov a archivárov potvrdili, že predchodcami bánk u nás boli „kostolné pokladnice“, ktoré v 18. až 19. storočí poskytovali drobné pôžičky v okruhu rímskokatolíckych fár. Rovnako peňažným ústavom, účastinným spoločnosťami, teda bankám bez ohľadu na ich pomenovanie sporiteľňa či spolok, predchádzali ústavy ľudového peňažníctva z 19. až 20. storočia. Napríklad najstaršie európske peňažné družstvo „vynašiel“ Samuel Jurkovič 9. februára 1845 v Sobotišti. V tejto časti odznali napr. referáty:

Vznik a vývoj slovenského ľudového peňažníctva do roku 1918, Prvé slovenské banky v 19. storočí, Vývoj slovenského

bankovníctva v rokoch 1918 – 1968, Slovenská národná banka v službách Slovenského národného povstania. Zástoj guvernéra Imricha Karvaša v jeho pripravách.

Na obr. zľava: Konferenciu Ľudia, peniaze, banky otvoril viceguvernér NBS Ivan Šramko za prítomnosti vrchného riaditeľa hospodárskeho úseku Pavla Hronca, vedúceho archívu NBS Mariána Tkáča a riaditeľa odboru hospodárske služby Viliama Polakoviča.

Záber z kongresovej sály počas rokovania konferencie – prvý rad zľava referujúci: Anton Fiala, Elena Minarovičová, Ján Hunka, Zbyšek Šustek, Eva Kolníková a Titus Kolník.

PhDr. Jiří Novotný, CSc. (ČNB)

Ing. Egon Hlavatý, DrSc.

PhDr. Eva Kolníková, DrSc.

prof. PhDr. Ján Horecký, DrSc.

prof. PhDr. Pavol Martuliak, CSc.

prof. PhDr. Roman Holec, CSc.

Pohľad na vybraných účastníkov konferencie počas ich vystúpenia

Tretí deň rokovania sa v tematickej oblasti Banky a osobnosti pripomenuli aj mená takých osobností nášho života, o ktorých sa často ani nevie, že sa angažovali pri zakladaní bánk a peňažných ústavov, napr. Štefan Burián – spoločný minister financií Rakúsko-Uhorska a Tadeáš Príleský, finančný odborník a národohospodár. Aktuálne boli príspevky Vývoj slovenského komerčného bankovníctva po roku 1990, Osobnosti bánk a spoločenského života, Profesor Imrich Karvaš – vedec, národohospodár, politik a pedagóg.

Vývojom slovenských bánk, a to bez ohľadu na „národnosť“ kapitálu, s ktorým boli zakladané, sa zaoberali viacerí odborníci. Diskutovalo sa aj o samotnom pojme „slovenská banka“. Ako vyplynulo z diskusie, najmä profesionálni historici sa klonia k názoru, že „slovenské“ sú iba banky so slovenským kapitálom. Časť účastníkov konferencie zastávala názor, že popri „etnicky slovenských bankách“ sú slovenskými aj všetky ostatné banky úradujúce na našom území, keďže pracujú s vkladmi a úvermi slovenských subjektov.

Na konferencii popri slovenských účastníkoch ako boli manželka Kolníkovci, prof. Martuliak, Ing. Hlavatý, prof. Cambel, prof. Holec, prof. Horecký, pracovníci NBS a ďalší vystúpili i pracovníci Archívu Českej národnej banky. Jiří

Novotný vo svojom referáte priblížil činnosť Bankového úradu ministerstva financií, ktorý nahradzal centrálnu banku v rokoch 1919 až 1926. Informoval tiež o aktivitách úradu vo vzťahu k Slovensku.

Podnetné a zaujímavé bolo aj vystúpenie syna Imricha Karvaša, guvernéra Slovenskej národnej banky z rokov 1939 až 1944 – Ivana Karvaša a dcéry viceguvernéra SNB Jozefa Fundárka – Kataríny Fundárkovej.

Účastníci konferencie v závere ocenili iniciatívu Archívu NBS usporiadať takéto podujatie celoslovenského významu i s účasťou zahraničných hostí. Bola to príležitosť na diskusiu aj o témach, ktoré sú ešte bielymi miestami v našej histórii, napr. úloha apoštolských syndikov – akýchsi pokladníkov vo františkánskych kláštoroch na našom území či hospodárstvo Slovenska v rokoch prvej ČSR. Na tri dni sa podarilo sústreďiť v centrálnej banke odborníkov, ktorí sa na Slovensku venujú bankovníctvu a peňažníctvu v jeho historickom priereze. Všetky prednesené i neprednesené referáty budú publikované v zborníku konferencie, ktorý významnou mierou prispieje k zostaveniu slovenských bankových dejín.

Ing. Marián Tkáč, PhD.
Foto: I. Paška, P. Kochan

ROY FORBES HARROD

doc. Ing. Marta Martincová, PhD.

Národohospodárska fakulta, Ekonomická univerzita v Bratislave

R. F. Harrod – ekonóm svetového mena, ktorý je predovšetkým známy svojím modelom ekonomického rastu. Menej známy už je fakt, že tento všestranne zameraný a mimoriadne plodný vedec venoval pozornosť

tiež teórii peňazí. Jeho teoretický výklad úlohy peňazí odzrkadľuje aj tú skutočnosť, že do tajov ekonomickej vedy ho zasvätil John Maynard Keynes, čo do značnej miery ovplyvnilo jeho profesionálnu kariéru.

Roy Forbes Harrod sa narodil v Londýne vo februári roku 1900. Jeho otec, Henrich Dawes Harrod, bol podnikateľom, ale aj autorom dvoch historických monografií. Jeho matka, Frances, bola spisovateľkou. Možnosť študovať získal prostredníctvom štipendia na St. Paul's School v roku 1911, ako aj kráľovského štipendia z histórie na New College v Oxforde, kde študoval aj jeho otec.

V roku 1919 začal študovať na Oxforde klasickú literatúru, starovekú históriu a filozofiu. Po ukončení štúdia sa najprv venoval akademickému filozofii. Zmenu v jeho vedeckej orientácii spôsobil jeho lektor filozofie na New College, ktorému sa nepáčili jeho eseje. Hlavnou vedeckou prácou sa stalo skúmanie však ekonomických problémov.

Cesta Roya F. Harroda k ekonómii začala prijatím učiteľského miesta na univerzite v Oxforde, kde mal učiť na tú dobu neobvyklý predmet ekonómii, ktorá bola súčasťou oxfordskej novej uznávanej „School of politics, philosophy and economics“. Aby sa mohol dostatočne pripraviť na vyučovanie ekonómie, bolo mu odporúčané, aby strávil dva semestre v Európe, ale rozhodol sa najskôr ísť na univerzitu v Cambridge. Pobyt v Cambridge a prednášky J. M. Keynesa výrazne ovplyvnili vedecké smerovanie R. F. Harroda. Napriek tomu, že R. F. Harrod je v širokej ekonomickej obei známy predovšetkým príspevkom k makroekonomickej teórii, významný je aj jeho príspevok k mikroekonomickej teórii. Vo svojom prvom a originálnom diele „Poznámky o ponuke (Notes on supply)“ (1929) ako prvý ekonóm 20. storočia odvodiť krivku hraničných príjmov. V roku 1934 vzbudil pozornosť dôležitým článkom „Základy nedokonalkej konkurencie (Doctrines of imperfect competition)“, v ktorom zosumarizoval dôležité prvky nových teórií Edwarda Chamberlina a Joan Robinsonovej.

Počas tridsiatych rokov 20. storočia sa Harrod často stretával s Keynesom a postupne sa začlenil medzi brilantných mladých ekonómov, ku ktorým možno zaradiť Richarda Kahna a Joan Robinsonovú. Vedecké bádanie týchto mladých ekonómov podporovalo vznik novej teórie, ktorá vyvrcholila v Keynesovej „Všeobecnej teórii“. Harrod napísal množstvo dôležitých a vplyvných článkov podporujúcich nový prístup k hospodárskej politike štátu. Tieto články rozšírené o Kahnov multiplikátor zamestnanosti v medzinárodnom obchode tvorili obsah jeho prvej knihy „Medzinárodná ekonómia (International Economics)“ (1933).

Krátko po publikovaní Keynesovej „Všeobecnej teórie“, Harrod vydal knihu „Obchodný cyklus (The trade cycle)“ (1936), v ktorej rozpracoval niektoré z dynamických prvkov novej teórie

efektívneho dopytu. Stanovenie podmienok, pri ktorých by sa celkový výstup ekonomiky zvyšoval, bolo predmetom záujmu mnohých významných autorov (Smitha, Malthusa, Ricarda a iných), ale dlhodobé dôsledky náhlych zmien konkrétnych ekonomických premenných neboli predmetom záujmu neoklasických ekonómov. Harrod išiel ďalej a ukázal, čo by bolo možné očakávať, keď by úspory boli permanentne vysoké a ako by to ovplyvnilo dlhodobé možnosti investovania. V roku 1948 završil Harrod svoju teóriu rastu v knihe „Na ceste k dynamickej ekonómii (Towards a dynamic economics)“ (1948). Nasledovali dôležité články „Druhá esej o dynamickej teórii (Second essay in dynamic theory)“ (1960) a „Stačí monetárna a fiškálna politika? (Are monetary and fiscal policies enough?)“ (1964).

Významný prínos R. F. Harroda do ekonomickej teórie, hlavne jeho rozpracovanie teórie rastu v tridsiatych rokoch ocenil aj Assar Lindbeck, predseda komisie pre udeľovanie Nobelovej ceny, keď vyhlásil, že Harrod patril k ekonómom, ktorí by boli ocenení Nobelovou cenou, keby žili trochu dlhšie. Podstata Harrodovho originálneho príspevku spočíva v postupnej evolúcii jeho teórie v oblasti ekonomického rastu od r. 1939 do r. 1964. Technické charakteristiky svojho modelu rastu zhrnul v samostatnom článku „Harrod-Domarov model rastu (The Harrod-Domar growth model)“ (1964).

Všestranne záujmy R. F. Harroda možno dokumentovať aj tým, že dostal pozvanie začleniť sa do Statistical department of the admiralty, ktorú zriadil Churchill počas druhej svetovej vojny. V tom období sa začal intenzívne zaujímať o medzinárodné finančné inštitúcie – Medzinárodný menový fond a Svetovú banku, ktoré bolo potrebné zriadiť, keď spojenci vyhrali vojnu. V povojnových rokoch sa venoval národohospodárskym problémom a verejne o nich diskutoval. V roku 1959 bol Harrodovi udelený titul rytiera za jeho verejné vystupovanie a výsledky na akademickej pôde v rokoch pred a po druhej svetovej vojne. V roku 1945 sa stal redaktorom „Economic Journal“, kde vystriedal J. M. Keynesa. Na tomto poste zotrval až do roku 1966.

Harrod sa po druhej svetovej vojne intenzívne zaujímal aj o aktuálny vývoj ekonomiky Veľkej Británie, vydal sedem kníh a súbor článkov, ktoré sa týkali priamo smerovania ekonomiky tejto krajiny. V tejto súvislosti argumentoval, že nie je potrebné zasahovať do vývoja ekonomiky pri plnej zamestnanosti, keď nezamestnanosť v 50. a 60. rokoch predstavovala menej ako 2 %. Koncom 50. rokov bol Harrod hlboko presvedčený, že odstránenie prekážok importu by spôsobilo rastúce problémy v ekonomickej

ke Veľkej Británie, ktorá v tom období realizovala keynesovskú hospodársku politiku. Je zaujímavé, že zároveň bol aj energickým oponentom vstupu Veľkej Británie do spoločného európskeho trhu. Na rozdiel od iných uznávaných keynesovcov, zdôrazňoval nutnosť udržania nízkej inflácie, pričom argumentoval aj publikovaním štatistických údajov v práci „Smerovanie k novej hospodárskej politike (Towards a new economic policy)“ (1967), kde ukázal, že vo Veľkej Británii mala inflácia skôr sklon k zrychľovaniu počas obdobia recesie ekonomiky, než počas obdobia prosperity. Bol preto presvedčený, že je potrebné udržať pod kontrolou nákladovú infláciu, ktorú považoval za najdôležitejšiu zložku inflácie vo Veľkej Británii. Zároveň bol presvedčený, že

deflačná politika nemôže byť účinná pri kontrolovaní miery nákladovej inflácie. Na sklonku svojho života verejne nesúhlasil s úsilím vlády znížiť verejné výdavky v období nežiaduco vysokej nezamestnanosti.

R. F. Harrod je aj autorom životopisného diela venovaného J. M. Keynesovi „Oficiálny život Keynesa (The official life of Keynes)“ vydaného v roku 1951.

Na univerzite v Oxforde prestal vyučovať v roku 1967, pretože dosiahol zákonom stanovený vek na odchod do dôchodku, ale ako hosťujúci profesor pokračoval vo výučbe na mnohých uznávaných severoamerických univerzitách. Zomrel v roku 1978 v Norfolku.

Harrodov prínos k ekonomickej teórii

Vrcholom vedeckej práce R. F. Harroda je jeho prínos v troch oblastiach ekonomickej vedy, ktorý realizoval v období po druhej svetovej vojne. Za prvý z prínosov je možné označiť rozpracovanie a zdokonalenie predvojnových diel o dynamickej teórii, ďalšou oblasťou, kde publikoval rozsiahle diela je teória firmy a tretou oblasťou je Harrodov prínos k medzinárodnej menovej teórii, ktorej sa venoval hlavne počas druhej svetovej vojny, ako aj k teórii peňazí.

Harrod patril do oxfordskej skupiny vedcov – ekonómov, ktorá sa pravidelne stretávala s britskými podnikateľmi. Vo vzájomných rozhovoroch sa snažili zistiť, aké dôvody ovplyvnili rozhodovanie podnikateľov na trhu. Výsledkom týchto stretnutí bolo publikovanie knihy „Oxfordská štúdia o cenovom mechanizme (Oxford studies in the price mechanism)“ (1951). Záver, ktorý vyplynul z tejto štúdie, spočíval v tom, že podnikatelia pri rozhodovaní o budúcich investíciách príliš neprihliadajú na úrokovú mieru, pričom im nejde v prvom rade o maximálny zisk, ale oveľa viac si cenia pridanú maržu (margin), ktorú považujú za dostatočnú vo vzťahu k ich priemerným alebo celkovým výrobným nákladom. Harrod vo svojich dôležitých článkoch „Cena a náklady v rozhodnutiach podnikateľov (Price and cost in enterprisers policy)“ (1939) a v „Revidované teórie nedokonalkej konkurencie (Theories of imperfect competition revised)“ (1952) nastolil teoretickú úvahu o tom, ako firmy stanovujú ceny. Dospel k záveru, že podnikatelia sa na trhu rozhodujú o výške investícií na základe iných postupov než aké sú uvádzané v spomínanej oxfordskej štúdii. Harrod vo svojich článkoch vysvetľuje, že cieľom podnikateľov je predovšetkým ovládnuť čo najväčšieho podielu na trhu a stanovenie cien dostatočne nízko, aby odradili konkurenciu. Dospel teda k záveru, že firmy sa snažia maximalizovať zisk z dlhodobého hľadiska a zároveň sa snažia zabrániť prevýšeniu kapacít, ktoré Chamberlin a Robinsonová považovali za neodvratný dôsledok nedokonalkej konkurencie.

Harrodova teória rastu

Ako z vyššie uvedeného vyplýva, Harrod bol podrobne oboznámený so základmi aj rozvíjaním keynesovskej ekonomie. Jeho prínos v tomto smere spočíva v objasnení vzťahu

medzi novou Keynesovou teóriou úrokovej miery a dovtedy platnou neoklasickou teóriou úroku, ktorej základom je prienik ex ante úspor a investičných rozhodnutí. V roku 1935 v listoch adresovaných Keynesovi Harrod objasnil, ako chápal nutnosť „Všeobecnej teórie“ tým, že poukázal na jej novinky a jej základné prvky:

- Množstvo investícií ovplyvnené:
 - hraničnou užitočnosťou
 - kapitálovým plánom
 - úrokovou mierou
- Úroková miera ovplyvnená:
 - preferenciou likvidity
 - časovým plánom
 - množstvom peňazí
- Množstvo zamestnaných ovplyvnené:
 - množstvom investícií
- Hodnota multiplikátora daná:
 - sklonom k úsporám.

Po publikovaní všeobecnej teórie urobil Harrod dôležitý pokrok v nasledujúcich pätnástich mesiacoch a tretieho augusta 1938 poslal Keynesovi predbežný koncept článku „Esej o dynamickej teórii“. Vo svojom sprievodnom liste mu napísal: „Moje stanovisko k dynamickej teórii ... je, myslím, obrovské vylepšenie mojej knihy ... naznačoval som na mnohých miestach možnosť formulovania jednoduchého zákona rastu a chcem dokázať toto tvrdenie. Je vo veľkej miere založené na myšlienkach všeobecnej teórie zamestnanosti, ale myslím, že nás posúva o krok ďalej.“

Harrodova základná inovácia spočívala v zedefinovaní pohyblivej dráhy rovnovážneho rastu v ekonomike, a toto popísal ako „záručenú“ mieru rastu. Harrod pred tým, ako napísal prácu „Obchodný cyklus“ si uvedomoval, že existujú základné protirečenia medzi domnienkami prevládajúcimi v mikroekonomickej teórii firmy, ku ktorým významne prispel, a novou keynesovskou makroekonomiou. V teórii firmy sa dlhodobé investície rovnajú nule, pretože pre firmy nevzniká motivácia uskutočňovať ďalšie investície, keď už dosiahli maximálny zisk, teda sú v dlhodobej rovnováhe. Ale nová keynesovská makroekonómia predpokladala, že budú existovať čisté investície firmami alebo štátom, vždy keď tu budú čisté úspory v ekonomike. Teória kompatibilná s makro- aj mikroekonomickou rovnováhou preto vyžadovala, aby firmy investovali po celý čas, tak aby mohli postupne absorbovať všetky čisté úspory. Harro-

dova formulácia zaručenej miery rastu, jeho neobvyklý objav, smeroval k stanoveniu rovnovážnej trajektórie rastu, ktorú museli priateľsky a komerčne investície nasledovať, aby v ekonomike bola nastolená ekonomická rovnováha.

Harrodova myšlienka pohyblivej dráhy rovnovážneho rastu bola založená na téze, že úspory (vyjadrené ako s percent národného dôchodku) budú kontinuálne absorbované investíciami. V tejto súvislosti si položil otázku: pri akej miere rastu budú firmy po celý čas investovať s percent národného dôchodku, aby sa dosiahol rovnovážny rast? Pri hľadaní odpovede na túto otázku použil akceleračný princíp alebo „reláciu“, ako to on nazýval, podľa ktorej firmy potrebujú Cr jednotiek dodatočného kapitálu na to, aby vyprodukovali dodatočnú jednotku outputu. Z toho vyplýva, že zaručená miera rastu outputu bude s/Cr percent ročne. Keďže každý rast outputu o jednotku spôsobuje, že Cr jednotiek bude investovaných, rast outputu o s/Cr percent národného dôchodku si bude žiadať rovnovážne investície Cr krát s percent národného dôchodku. Harrod vo svojich výpočtoch navrhoval typické s vo výške 10 % národného dôchodku a Cr vo výške 4, aby sa vytvorila zaručená miera rastu vo výške 2,5 %.

Táto myšlienka sformulovaná Harrodom, že keď sa v ekonomike vytvárajú kontinuálne úspory, potom rovnováha spôsobí kontinuálny geometrický rast produkcie, bola značným prekvapením pre Keynesa a ostatných jeho stúpencov. Harrod však vysvetlil už v apríli roku 1937: „Statický systém umožňuje analyzovať, čo sa stane, keď v ekonomike nie je žiadny rast outputu, ktorý spôsobí (ako v dlhodobej analýze Joan Robinsonovej), že úspory sa rovnajú nule. Teraz je tu nádej stanovenia takej miery rastu ekonomiky, ktorá sa dá dlhodobo udržať.“

Zaručená miera rastu a jej nestabilita boli Harrodove veľké inovácie. Od roku 1939 porovnával túto zaručenú mieru rastu s prirodzenou mierou rastu (mierou rastu, ktorú umožňuje rast populácie a technologický pokrok). Harrod definoval mieru technického pokroku presnejšie ako rast produktivity práce, ktorá, pri konštantnej úrokovej miere neovplyvňuje hodnotu kapitálového koeficientu. Táto súvislosť bola neskôr v ekonomickej terminológii nazvaná ako Harrodov neutrálny technický pokrok. Tento, spoločne s rastom pracovnej sily, určuje prirodzenú mieru rastu. Je to taká miera, pri ktorej sa output môže dlhodobo zvyšovať. Harrodove úvahy vyústili do záveru, že dlhodobý rast ekonomiky bude závislý od miery rastu zamestnanosti a technického pokroku.

Zaručená miera rastu nemôže byť vyššia než možná prirodzená miera. Dosiahnutie rovnovážneho rastu je v tomto prípade nemožné, pretože ekonomika nemôže pokračovať v raste rýchlejšie ako prirodzenou mierou. Prirodzená miera rastu je maximálna možná miera rastu, pri ktorej sa maximálne využívajú všetky zdroje v ekonomike. Zaručenú mieru rastu určujú existujúce úspory a kapitálový koeficient. Investície v tomto prípade absorbujú všetky úspory, podnikatelia sú spokojní, pretože sa realizuje všetko, čo sa vyrobí a prináša aj očakávaný zisk.

Harrod dospel k záveru, že skutočná miera rastu sa môže odchyľovať tak od zaručenej, ako aj od prirodzenej miery, nemôže však byť vyššia ako prirodzená miera.

Ďalej konštatuje, že aj keď Keynes trval na podmienke rovnováhy $I = S$, ukázalo sa, že je potrebné vysvetliť aj takú situáciu v ekonomike, keď sa úspory nerovnajú investíciám. Je možné v tejto súvislosti použiť pojem Myrdalla „ex ante“, alebo môžeme hovoriť o plánovaných investíciách a úsporách, ktoré môžu byť v nerovnováhe. Harrod však preferoval keynesovské koncepty, pretože majú skôr vzťah k aktuálne prebiehajúcej dianiu a nie k minulým rozhodnutiam, ktoré sú podľa neho nepodstatné. Ďalším kladom tohto prístupu je to, že odzrkadľuje rozlíšenie medzi osobnými a firemnými úsporami na jednej strane a na druhej strane firemnými úsporami, resp. zápornými úsporami v relácii k úrovni, ktorá je výsledkom inflácie alebo deflácie. Harrod konštatuje, že táto dichotómia úspor sa stráca vo „Všeobecnej teórii“, ale je to významné pre pochopenie mnohých javov v „Teórii cyklu“ ako aj v „Teórii rastu“.

Harrodov príspevok k teórii peňazí

Vo svojej knihe „Peniaze (Money)“ (1969) Harrod vysvetľuje, ako vníma úlohu peňazí v trhovom systéme a analyzuje jednotlivé monetárne teórie. Zároveň veľkú pozornosť venoval vysvetleniu úlohy zlata v monetárnom systéme. Monetárnu teóriu ako súčasť všeobecnej ekonomickej teórie člení na mikroteóriu, makroteóriu a teóriu rastu. Argumentuje tým, že odkedy sú peniaze prostriedkom výmeny, je možné sa domnievať, že monetárna teória by nemusela fungovať iba v mikrokategoriách. Tým, že peniaze vstupujú do výmenných relácií s väčšinou alebo všetkými cennosťami, znamená to, že makroteória a teória rastu majú vzťah k monetárnej teórii. Podľa Harroda v období, keď zlato a/alebo striebro boli hlavnými, ak nie jedinými formami peňazí, ich hraničné náklady produkcie boli dôležité na strane ponuky, pretože určovali hodnotu peňazí, ktoré stelesňovali. Odlišovali sa však od ostatných komodít v tom, že ich aktuálne zásoby boli veľké čo do pomeru k produkcii. To znamenalo, že pomer dopytu po drahých kovoch k aktuálnym zásobám mal väčší vplyv pri určovaní ich hodnoty, ako tomu bolo v prípade iných komodít. Pokiaľ by malo množstvo vyrábanej produkcie nejaký vplyv (niekedy dosť veľký), hraničné náklady by sa rovnali hodnote, ktorá vyplýva zo vzťahu medzi dopytom a momentálnymi zásobami pri primeranej regulácii vyrábaného množstva. Toto sa dá aplikovať samozrejme v určitom rozsahu na všetky komodity, ale vo väčšom rozsahu na cenné kovy.

Harrod sa ďalej v práci „Money (Peniaze)“ zamýšľa aj nad problémom využitia drahých kovov na nemonetárne účely. Pozornosť venuje aj otázkam obehu neplnohodnotných peňazí – hlavne otázkam vytvárania ich ponuky. Zamýšľa sa nad „kontrolou“ regulovania množstva peňazí prostredníctvom konvertibility voči jednému z drahých kovov na strane dopytu, ale aj neskoršími pokusmi kontrolovať množstvo peňazí zriadením minimálnych požadovaných rezerv. Harrod ďalej uvádza, že oddelením množstva papierových peňazí od množstva monetárnych drahých kovov došlo k tomu, že určovanie množstva peňazí v obehu sa stalo úlohou centrálnych bánk. Harrod ďalej konštatuje, že ponuka peňazí je z pohľadu mikroekonomickej teórie v tomto prípade ovplyvňovaná roz-

hodnotami úradov. Tieto síce majú určité kritériá na určenie ponuky peňazí, ale tieto môžu byť nezrozumiteľné a hmlisté.

Čo sa týka použitia peňazí ako výmenného prostriedku medzi štátmi – to považuje Harrod za oveľa zložitejší problém. Jeho podstata spočíva v tom, že jednotlivé krajiny používajú rozdielne meny. Konštatuje, že nie všetky peňažné jednotky môžu byť použité na platby do zahraničia. Harrod sa ďalej zaoberá otázkou, čo ovplyvňuje svetovú ponuku monetárnych prostriedkov vhodných na použitie na medzinárodné zúčtovanie, ďalej čo určuje dopyt po týchto prostriedkoch, hlavne svetový dopyt zo strany centrálnych bánk. Konštatuje však, že táto časť monetárnej teórie je ešte neprebádaným územím.

Harrod sa pri formulovaní téz o úlohe peňazí opiera o Keynesovu „Všeobecnú teóriu“. Konštatuje však, že aj keď Keynesova teória preferuje dopyt po peniazoch, neznamená to, že by si Keynes myslel, že ponuka peňazí nemala žiadny vplyv na cenovú hladinu. Podľa neho si Keynes skôr myslel, že je možné pochybovať o niektorých súvislostiach uvedených v kvantitatívnej teórii.

Harrod uvádza, že stotožnenie sa s kvantitatívnou rovnicou ešte nikoho nerobí „kvantitatívnym teoretikom“. Extrémna forma kvantitatívnej teórie, ku ktorej sa vlastne nikto nehlási, by hovorila, že V (rýchlosť obratu peňažnej jednotky) a T (počet trhových transakcií) sú vždy konštantné, tak aby sa cenová hladina postupne menila priamo s množstvom peňazí. Podľa Harroda táto súvislosť uvádzaná v rovnici môže závisieť najmä od nákladov produkcie zlata alebo, v modernom svete, od akcií centrálnej banky, pracujúcej cez určité riadené vzťahy s komerčnými bankami na ovplyvňovaní ponuky peňazí. Návrh bližšie k akceptácii tejto rovnice by hovoril, že V a T sú exogénne premenné, keďže ich vývoj závisí od zvykov s ohľadom na priemerný časový interval medzi tržbami a výdavkami, ďalej závisí od toho, aké služby poskytujú banky a v neposlednom rade súvisí s takými faktormi, ako je veľkosť populácie a produktivity. Preto by sa dalo povedať, že cenová hladina závisí od ponuky peňazí, popri exogénnych premenných vo V a T , a mohlo by sa tiež povedať, že daný nárast v ponuke peňazí by zapríčinil, že cenová hladina by bola proporčne vyššia ako by bola za normálnych okolností.

Harrod uvádza, že Keynes bol presvedčeným zástancom dôležitosti peňazí a zástancom monetárnej reformy. Podotýka, že bol aktívny aj pri Bretton-Woodskej dohode v snahe zlepšiť Medzinárodný menový systém.

Harrod ďalej vysvetľuje, že je potrebné rozlišovať medzi ná-

kladovou a dopytovou infláciou. Nákladovú infláciu chápe ako pomer zvýšenia miezd ku zvýšeniu produktivity práce, kým dopytová inflácia je reprezentovaná agregátnym dopytom, ktorý má tendenciu zvyšovať ceny, ak investície sú vyššie ako úspory a znižovať ceny, ak úspory sú vyššie ako investície. Nákladová inflácia sa v ekonomike môže vyskytovať aj vtedy, keď žiadna dopytová inflácia neexistuje v danom čase. Môže k tomu dôjsť niekedy v dôsledku toho, že skôr existujúca dopytová inflácia spôsobila rast životných nákladov, alebo keď neexistovala dlhšiu dobu žiadna dopytová inflácia. Ak sa teda dopytová inflácia aj nákladová inflácia vyskytujú v ekonomike súčasne, a ak predošlý typ inflácie je dôvodom vzniku ďalšieho typu, potom podľa Harroda vyriešime problém inflácie, keď odstránime dopytovú infláciu. Ďalej uvádza, že nie je vhodné robiť deflačnú politiku, ak nepôsobí dopytová inflácia, alebo keď pôsobí nákladová inflácia ako dôsledok dopytovej inflácie vyskytujúcej sa v predchádzajúcom období.

Harrodov príspevok k teórii medzinárodných menových vzťahov

Prínos Harroda k problematike medzinárodných menových vzťahov vyvolal pozornosť v odborných kruhoch v období po druhej svetovej vojne. V tom čase sa intenzívne venoval zdôvodneniu nutnosti zriadenia špeciálnych inštitúcií, ktoré by určitým spôsobom koordinovali vývoj svetového finančného systému. Spoločne s J. M. Keynesom stál pri zrode myšlienky vytvorenia bretton-woodského menového systému a založenia Medzinárodného menového fondu a Svetovej banky. Významným je aj jeho prínos k teórii inflácie a teórii peňazí. Odbornej verejnosti je pomerne málo známy fakt, že Harrod dospel k záveru, že existuje priestor pre zvyšovanie inflácie vo svete, ktorý v povojnovom období úspešne uskutočňoval keynesovskú hospodársku politiku. Upozorňoval na to, že báza likvidity svetového finančného systému sa v takej situácii má tendenciu stať neadekvátnou, keď cena zlata nestačí rásť adekvátne spolu s ostatnými cenami. Veril, že základná svetová likvidita, ktorá spočívala v zlate, musí začať rásť spolu s medzinárodným dopytom po peniazoch. Problém ceny zlata považoval za kľúčový a vo svojej knihe „Reformovanie svetových peňazí (Reforming the world's money)“ (1965) dospel k záveru, že významný vzostup ceny zlata bude nutný v prípade, keď je potrebné zabrániť medzinárodnej menovej kríze.

Najdôležitejšie diela R. F. Harroda:

- International Economics, 1933, Cambridge: Cambridge University Press
- The Trade Cycle, 1936, Oxford: Oxford University Press
- Towards a Dynamic Economics, 1948, London and New York: Macmillan
- The Life of John Maynard Keynes, 1951, London and New York: Macmillan
- Economics Essays, 1952, London and New York: Macmillan
- The Pound Sterling, 1952, Princeton: Princeton University Press
- The Dollar, 1953, London and New York: Macmillan
- Policy against Inflation, 1958, London and New York: Macmillan
- The British Economy, 1963, New York: McGraw Hill
- Plan to Increase International Monetary Liquidity, 1964, Brussels and London: European League for Economic Co-operation
- Reforming the World's Money, 1965, London: Macmillan
- Towards a New Economic Policy, 1967, Manchester: Manchester University Press
- Money, 1969, London: Macmillan
- Economic Dynamics, 1973, London: Macmillan

PAVOL MAJLING (1911 – 1984)

Pavol Majling, narodený 13. 6. 1911 v Rudlovej, sa stal bankovým úradníkom hneď po absolvovaní obchodnej akadémie. Od roku 1930 do roku 1948 pracoval v Mestskej sporiteľni v Banskej Bystrici. V roku 1944 sa pridal k partizánom, bol pobočníkom veliteľa partizánskych oddielov na Slovensku.

Po roku 1948 ho poverili riadením okresnej sporiteľne a pokladnice v Banskej Bystrici a po vzniku Štátnej banky československej, ako jedinej a jednotnej banky so všetkými funkciami, ho 2. júla 1950 vymenovali za prvého riaditeľa jej Oblastného ústavu pre Slovensko so sídlom v Bratislave.

Za prvoradú úlohu sa v tom čase pokladala prevýchova pracovníkov bývalých kapitalistických bánk na zamestnancov „banky socialistického typu“, organizovali sa rozsiahle školenia a odstraňovalo sa všetko, čo zaváňalo starými „bankárskymi prežitkami“. Sám Majling pritom jedinou centralizovanú banku v štáte nevymyslel, vzorom pre budovanie ŠBČS sa stal sovietsky Gosbank. Majling len ako šéf slovenského bankovníctva (prísne podriadeného Prahe) tento princíp, ktorého základné konštrukčné prvky sa s malými korektúrami uplatňovali až do roku 1991, keď sa k 1. januáru ŠBČS rozdelila na cedulovú banku a komerčné banky, presadzoval do praxe.

Majlingova banková kariéra skončila v marci roku 1953, keď sa stal poverenikom financií a v roku 1954 predsedom Slovenskej plánovacej komisie, čo bola v tých časoch najvyššia národohospodárska funkcia. Bol členom Predsedníctva Ústredného výboru KSS v rokoch 1954 – 1962, ako aj členom Predsedníctva SNR v rokoch 1960 – 1961. Napokon ho však z komunistickej strany vylúčili (roku 1974) za politické chyby. Tie súviseli s jeho konaním vo funkcii predsedu Slovenskej plánovacej komisie, keď napriek nevôli centrálnych úradov a mnohým rizikám sa odvážne angažoval za industrializáciu Slovenska v duchu dohovorov pri menovej reforme v roku 1945.

O tom, s akými ťažkosťami a prekážkami sa pri industrializácii Majling stretával, najvýstižnejšie hovorí jeho list z 27. apríla 1974, ktorý po vylúčení z komunistickej strany poslal predsedníctvu slovenskej komunistickej strany. Konštatuje v ňom, s akými problémami sa stretol pri rozpracovaní koncepcie rozvoja magnezitového priemyslu, ktorá prispela k vybudovaniu moderných závodov na výrobu magnezitu v Lubeníku, Jelšave, Teplej Vode, Lovinobani a v Hačave. Z jeho listu vyberáme: „Osobitný rozbor prírodných a ekonomických podmienok na Slovensku a potom rokovania s vedením Štátnej plánovacej komisie a ministerstva chemického priemyslu viedli k veľkej vlne investovania do rozvoja chemického priemyslu na Slovensku, k rozšíreniu, rekonštrukcii existujúcich kapacít a k vybudovaniu nových chemických podnikov a závodov: Dusla v Šali, celulózo-papierenského priemyslu v Štúrove, Plasty v Nitre, Chemlonu v Humennom, závodu na výrobu polyesterových vlákien v Senici a k podstatnému rozšíreniu závodu CHZJD a podniku Slovnaft v Bratislave. Súc si vedomý, že modernú

štruktúru hospodárstva i vyspelosť robotníckej triedy predstavuje najmä strojárstvo a hutníctvo, vo svojej práci som kladol dôraz na rozvoj týchto odvetví. Rozvoj strojársko-metalurgického komplexu na Slovensku bol potom uskutočňovaný rozsiahlymi investíciami na výstavbu VSŽ, Tesly v Nížnej na Orave, Tesly v Piešťanoch, Tesly v Stropkove, Transporty v Medzilaborciach, Drôtovne v Hlohovci, Tatry v Bánovciach a v Čadci, nového závodu na výrobu transformátorov v Bratislave-Rači, rekonštrukciou a rozširovaním, modernizáciou strojárskych a hutníckych kapacít v rajóne Brezno-Podbrezová. Osobne veľmi aktívne som sa angažoval za intenzívnu výstavbu vodných diel na Váhu, za uskutočnenie vodohospodárskych úprav na Záhori, okolo Malého Dunaja. S neutíchajúcou aktivitou som sa staral tiež o výstavbu škôl všetkých stupňov. Koncom druhej päťročnice, začiatkom 60. rokov sa ročne odovzdávalo do užívania okolo 2000 učební.“

Najväčšie problémy mal s presadzovaním výstavby Východoslovenských železiarní (VSŽ), dnes US Steel Košice. Majling bol za to prenasledovaný, aj keď mal pravdu: „A teraz VSŽ sú pýchou čs. čiernej metalurgie,“ napísal. Pavol Majling sa významne zaslúžil aj o rekonštrukciu Bratislavského hradu, o čo sa usilovali celé generácie činovníkov a umelcov, z tých druhých najmä Janko Alexy, ktorému odhalili na Bratislavskom hrade aj bustu. Napísal o tom: „Také isté škandalizovanie som musel prežívať aj vtedy, keď som sa so všetkou energiou angažoval za povestnú rekonštrukciu Bratislavského hradu. Nikto z Predsedníctva ÚV KSS a nikto z bývalého Zboru povereníkov ani v najmenšej miere nechcel podporiť návrh na jeho rekonštrukciu. Pre panický strach z obvinenia z buržoázneho nacionalizmu.“

Vážny dosah mali výhrady celoštátneho centra proti vybudovaniu Medzinárodného výpočtového strediska OSN v Bratislave na Patrónke (dnes komplex budov SAV a Štatistického úradu). Keď Majling predkladal príslušný návrh do pražskej vlády, jej vtedajší predseda O. Černík a ďalší sa so všetkou vehemenciou stavali proti. Argumentovali tým, že výpočtové stredisko by bolo ideálnym miestom pre organizovanie špionáže proti štátu... V nadväznosti na tieto námietky podpísal Antonín Novotný dekrét o odvolaní Pavla Majlinga z funkcie. Došlo to až tak ďaleko, že po roku 1960 bola Slovenská plánovacia komisia zrušená, Majling bol preložený do Prahy a do roku 1967 pôsobil ako minister – predseda Ústrednej komisie ľudovej kontroly a štatistiky. Neskôr pôsobil ako veľvyslanec v Bulharsku (1967 – 1968) a v Grécku (1969 – 1970).

Záver života P. Majlinga, uskutočňovateľa industrializačného procesu na Slovensku po druhej svetovej vojne, človeka, ktorý sa naozaj pričínal o to, že Slovensko sa stalo krajinou s vybudovaným priemyselným potenciálom, sa niesol v znamení intríg štátnej bezpečnosti. Zomrel 15. februára 1984 v Bratislave.

Ing. Marián Tkáč, PhD., archív NBS

Z rokovania Bankovej rady NBS

Dňa 15. novembra 2002 sa uskutočnilo 23. rokovanie Bankovej rady Národnej banky Slovenska (BR NBS) pod vedením jej guvernéra Mariána Juska.

BR NBS rozhodla s účinnosťou od 18. 11. 2002 o znížení všetkých úrokových sadzieb NBS o 1,5-percentuálneho bodu. Limitná dvojtypážňová repozadba sa znižuje na úroveň 6,5 %, jednoduchá sterilizačná sadzba na úroveň 5 % a jednoduchá refinančná sadzba na úroveň 8 %. Týmto NBS reaguje na výrazný prílev krátkodobého kapitálu zo zahraničia s následným tlakom na výmenný kurz slovenskej koruny.

Neprimerané zhodnocovanie kurzu by mohlo negatívne pôsobiť na proces reštrukturalizácie ekonomiky a jej exportnú výkonnosť, čo by mohlo vyvolať ďalšie prehĺbovanie deficitu bežného účtu platobnej bilancie.

BR NBS svojím rozhodnutím o znížení úrokových sadzieb podporila účinnosť intervencií NBS na devízovom trhu. Posilňovanie kurzu meny je podľa názoru NBS vyvolané predovšetkým pozitívnymi očakávaniami súvisiacimi s postupným napĺňaním integračných ambícií SR a zlepšením ratingu SR bez adekvátneho zlepšenia základných ekonomických ukazovateľov. Týmto rozhodnutím zároveň BR NBS deklaruje, že v budúcnosti je pripravená pružnejšie využívať všetky nástroje menovej politiky v záujme udržania zdravého menového vývoja.

BR NBS prerokovala a vzala na vedomie "Správu o stave realizácie projektu Medzibankový platobný systém SIPS". Systém SIPS je nový medzibankový platobný systém, ktorý od 1. januára 2003 uvedie do používania NBS. NBS tento systém podrobuje dôkladnému testovaniu, do ktorého sú zapojení všetci účastníci domáceho medzibankového platobného styku. NBS vytvorila systém SIPS s použitím najmodernejších informačných technológií, aby naplnila cieľ, ktorým je zlepšenie domáceho medzibankového platobného systému. Nový systém SIPS bude bezpečnejší, komfortnejší a bude tiež poskytovať aj niektoré nové funkcie na vykonávanie medzibankových platieb. Vzhľadom na použitú platformovo nezávislú technológiu môže každý účastník medzibankového platobného styku (banky) implementovať tento systém vo svojom prostredí veľmi pohodlne a s vynaložením iba minimálnych nákladov.

Celkové náklady na vybudovanie systému SIPS na strane NBS dosiahli výšku iba necelých 25 mil. Sk. Nízke náklady na vybudovanie systému SIPS spolu s efektívnym zabezpečovaním jeho fungovania v NBS umožnia NBS asi 5-násobne znížiť poplatky pre účastníkov tohto systému za vykonávanie medzibankových platieb. Toto výrazné zníženie nákladov spojených s realizáciou domácich medzibankových platieb vytvára aj na strane bánk priestor na znižovanie cien služieb, ktoré poskytujú svojim klientom.

BR NBS schválila znenie zmluvy o platobnom systéme SIPS a sadzobník poplatkov za služby tohto systému. SIPS je názov nového medzibankového platobného systému, ktorý vyvinula Národná banka Slovenska a ktorý bude prevádzkovať od 1. 1. 2003. Tento systém nahradí súčasný systém medzibanko-

vého platobného styku prevádzkovaný Bankovým zúčtovacím centrom Slovenska, a. s. Podľa zákona č. 510/2002 Z. z. o platobnom styku a o zmene a doplnení niektorých zákonov je Národná banka Slovenska ako prevádzkovateľ platobného systému povinná uzatvoriť s každým účastníkom zmluvu o platobnom systéme s jednotným obsahom, ktorého základné ustanovenia vyplývajú z tohto zákona. Znenie zmluvy je rovnaké pre všetkých účastníkov platobného systému, čím je zabezpečené zachovanie rovnoprávnosti prístupu účastníkov do tohto systému. Zmluva transparentne upravuje základné práva a povinnosti účastníkov a Národnej banky Slovenska ako prevádzkovateľa systému, v oblasti odovzdávania a spracovania príkazov, vedenia peňažných rezerv (u bánk), zúčtovania poplatkov, organizačného zabezpečenia prevádzky, ochrany údajov, konzultačnej podpory, reklamácií, zabezpečenia záložného spracovania príkazov, digitálneho podpisu, kľúčového hospodárstva a archivácie údajov a podobne. Neoddeliteľnou súčasťou zmluvy je sadzobník poplatkov za služby systému SIPS. Poplatky uvedené v sadzobníku vychádzajú z princípu krytia nákladov, ktoré boli vzhľadom na to, že systém vybudovala Národná banka Slovenska vlastnými zdrojmi, veľmi nízke. Vzhľadom na nízke náklady na vybudovanie systému sú ceny za služby, ktoré budú účastníci platiť Národnej banke Slovenska neporovnateľne nižšie aké platili doteraz. Národná banka Slovenska svojou cenovou politikou vytvorila priestor na prehodnotenie cenovej politiky bánk vo vzťahu k svojim klientom v oblasti poplatkov za služby platobného styku a zúčtovania.

BR NBS schválila Dohodu o spolupráci medzi Národnou bankou Slovenska a Úradom pre finančný trh pri výkone dohľadu nad bankovníctvom, platobnými systémami a v devízovej oblasti a dohľadu nad finančným trhom v oblasti kapitálového trhu a poisťovníctva.

Dňa 21. novembra 2002 sa v Novom Smokovci uskutočnilo 24. rokovanie Bankovej rady Národnej banky Slovenska (BR NBS) pod vedením jej guvernéra Mariána Juska.

BR NBS schválila realizáciu projektu Finančné účtovníctvo, hospodárenie a rozpočet NBS. Národná banka Slovenska bude realizovať implementáciu týchto systémov dodávateľským spôsobom na základe obchodnej verejnej súťaže. Oznámenie o vyhlásení tejto obchodnej verejnej súťaže bude zverejnené v priebehu decembra 2002 v Obchodnom vestníku SR. Zároveň budú informácie o zverejnení vyhlásenia obchodnej verejnej súťaže v Obchodnom vestníku SR tiež publikované v týždenníku Trend a denníku Hospodárske noviny.

Dňa 29. novembra 2002 sa uskutočnilo 25. rokovanie Bankovej rady Národnej banky Slovenska (BR NBS) pod vedením jej guvernéra Mariána Juska.

BR NBS prerokovala Situačnú správu o menovom vývoji v SR za október 2002. Celková i jadrová inflácia dosiahli v októbri nižšiu dynamiku vývoja v porovnaní s očakávaniami NBS, čo súviselo predovšetkým s cenovým vývojom potravín. Tlmiačo na vývoj inflácie pôsobilo posilňovanie výmenného kurzu slovenskej koruny a zníženie cien ropy. Spotrebiteľské

ceny sú tak aj naďalej determinované najmä ponukovými faktormi. Vplyv rastúceho domáceho dopytu sa do značnej miery prejavil vo vývoji obchodnej bilancie, ktorá v októbri zaznamenala zhoršenie v porovnaní s rovnakým obdobím minulého roka. V kumulatívnom vyjadrení deficit zahraničného obchodu za desať mesiacov dosiahol úroveň minulého roka.

Po intervenciách NBS na devízovom trhu a znížení kľúčových úrokových sadzieb NBS s účinnosťou od 18. novembra 2002 zameranom na elimináciu apreciačných tlakov došlo k žiaducej zmene trendu vývoja v kurzovej oblasti. S ohľadom na menový vývoj rozhodla BR NBS o ponechaní platných úrokových sadzieb pre jednoduchové sterilizačné obchody na úrovni 5,0 %, pre jednoduchové refinančné obchody na úrovni 8,0 % a limitnej úrokovej sadzby pre dvojtypyžňové REPO tendre na úrovni 6,5 %. Podľa krátkodobých predikcií NBS by mal byť vývoj celkovej, ako aj jadrovej inflácie do konca roka charakterizovaný miernym zrýchľovaním medziročnej dynamiky. Koncoročná úroveň celkovej i jadrovej inflácie pravdepodobne nedosiahne spodnú hranicu programových intervalov.

BR NBS prerokovala správu o výsledku hospodárenia NBS za január – september 2002. Výsledkom hospodárenia bola strata v objeme 14,3 mld. Sk. Strata Národnej banky Slo-

venska za hodnotené obdobie bola ovplyvnená najmä posilnením slovenskej koruny voči referenčnej mene EUR a voči USD. Vývoj kurzu SKK/EUR a SKK/USD aj v nasledujúcom období bude výrazne ovplyvňovať hospodársky výsledok NBS za rok 2002.

BR NBS schválila vyhlášky o vydaní dvoch pamätných mincí, ktorých vydanie pripravuje k príležitosti 10. výročia vzniku Slovenskej republiky. Pamätné mince sú vyrazené v netradičnom štvorcovom tvare. Prvá z nich bimetalová, má hodnotu 10 000 Sk. Je vyrazená zo zlatej platničky rýdzosti 900/1000, v ktorej strede je vložené paládium, pričom tento vzácny kov je v doterajšej histórii slovenského mincovníctva použitý na razbu mincí prvýkrát. Rozmer mince je 29,5 x 29,5 mm a hmotnosť 18,835 g.

Druhá pamätná minca má nominálnu hodnotu 1 000 Sk a je vyrazená zo striebra rýdzosti 999/1000. Jej rozmer je 43,6 x 43,6 mm a hmotnosť 62,207 g. Autorkou výtvarného návrhu bimetalovej mince je akademická sochárka Ľudmila Cvengrošová a autorom pamätnej striebornej mince akademický sochár Miloš Vavro. Obidve pamätné mince, ktorých razbu realizuje Mincovňa Kremnica sa dostanú do predaja v predvianočnom období.

Dohoda medzi ČNB a NBS

Dňa 8. novembra 2002 podpísali v Prahe vrchný riaditeľ a člen Bankovej rady ČNB Pavel Rácocha a viceguvernér Národnej banky Slovenska Ivan Šramko Dohodu o spolupráci medzi Českou národnou bankou a Národnou bankou Slovenska.

Predmetom dohody je výkon bankového dohľadu na konsolidovanej báze. Tento dokument umožňuje obidvom dohľadacím autoritám vzájomnú výmenu informácií pre výkon konsolidovaného dohľadu o bankových subjektoch v príslušných krajinách.

Tlačové oddelenie OVI NBS

Garančný fond investícií

Na Úrade pre finančný trh sa uskutočnila dňa 22. novembra 2002 ustanovujúca schôdza Rady Garančného fondu investícií, na ktorej boli zvolení vedúci predstavitelia rady fondu, prezídium fondu, dozorná rada fondu a boli schválené stanovy fondu.

Predsedom Rady Garančného fondu investícií sa stala Tatiana Balážová z ČSOB, a. s., za podpredsedu rady bol zvolený Slavomír Šťastný z Úradu pre finančný trh.

Rada Garančného fondu investícií je najvyšším orgánom fondu. Rada okrem iného určuje výšku ročných príspevkov obchodníkov s cennými papiermi a lehotu splatnosti mimoriadnych príspevkov, schvaľuje všeobecné podmienky vyplácania náhrad za nedostupný klientský majetok, rozpočet fondu a použitie zdrojov fondu. Rada má 9 členov. Obchodníkov s cennými papiermi zastupujú Tatiana Balážová z Československej obchodnej banky, Igor Hornák z Prvej paroplavebnéj, o. c. p., a. s., Richard Kolárik zo Sympatie Financie, o. c. p., a. s., František Kurucz z VÚB, Marcela Mitošinková z ING Bank, N.V. a Roman Scherhauser z Across Investment Services. Zástupcom Ministerstva financií SR je František Palko, zástupcom Národnej banky Slovenska Peter Baláž a Úrad pre finančný trh

reprezentuje Slavomír Šťastný. Za predsedu Prezídia Garančného fondu investícií bol zvolený Viliam Végh. Ďalšími dvoma členmi prezídia sa stali Róbert Kopál a Jarmila Kouřilová. Prezídium je štatutárnym a výkonným orgánom fondu, jeho členovia sú zamestnancami fondu.

Na návrh zástupcov obchodníkov s cennými papiermi rada fondu doplnila dozornú radu fondu na päť členov. Jej novými členmi sa stali Roman Guderna, Pavol Prekop a Miron Zelina. Členmi dozornej rady fondu sú tiež zástupcovia ÚFT a MF SR Jozef Makúch a Ján Foltán. Dozorná rada fondu dohliada na súlad činnosti a hospodárenia fondu a jeho orgánov so zákonmi, všeobecnými podmienkami vyplácania náhrad za nedostupný klientsky majetok a so stanovami fondu.

Garančný fond investícií bude v zmysle zákona o cenných papieroch a investičných službách sústreďovať peňažné príspevky obchodníkov s cennými papiermi a pobočiek zahraničných obchodníkov s cennými papiermi na poskytovanie náhrad za nedostupný klientsky majetok, ktorý príjmu títo obchodníci na vykonanie investičnej služby. Garančný fond investícií je právnickou osobou a zapisuje sa do obchodného registra.

M. Kačmár, ÚFT

Bilaterálna dohoda

Úrad pre finančný trh podpísal dňa 26. novembra 2002 Dohodu o vzájomnej spolupráci a výmene informácií v oblasti dohľadu nad poisťovníctvom s Úradom štátneho dozoru v poisťovníctve a penzijnom pripoistení Ministerstva financií Českej republiky.

Účelom Dohody o vzájomnej spolupráci a výmene informácií v oblasti dohľadu nad poisťovníctvom je ochrana poisťného trhu a poistených klientov, podpora integrity, stability a efektivity poisťného odvetvia v čase rastúcej medzinárodnej aktivity na poisťnom trhu a z toho vyplývajúcej potreby vzájomnej spolupráce orgánov dohľadu. Zmluvné strany si budú vzájomne poskytovať získané informácie, ktoré vzbudzujú podozrenie z porušenia právnych predpisov alebo zákonov po-

istného trhu druhej strany. Dohoda stanovuje rámec na spoluprácu oboch orgánov v oblasti regulácie poisťovníctva vrátane komunikačných kanálov, technickej spolupráce a výmeny informácií a pomoci v rozsahu povolenom zákonmi a právnymi predpismi. Signatármi dohody sú Václav Křivohlávek, riaditeľ Úradu štátneho dozoru v poisťovníctve a penzijnom pripoistení Ministerstva financií Českej republiky a predseda Rady Úradu pre finančný trh Jozef Makúch, ako aj podpredseda Rady Úradu pre finančný trh pre oblasť poisťovníctva Július Tomka. Dohoda bola podpísaná za účasti mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca Českej republiky v Slovenskej republike Rudolfa Slánskeho a reprezentantov poisťovní, v ktorých je zastúpený český kapitál.

– MK –

NOVÉ PROGRAMY DIŠTANČNÉHO ŠTÚDIA NA IBV NBS OD JANUÁRA 2003

Inštitút bankového vzdelávania Národnej banky Slovenska otvára v januári 2003 tri programy dištančného štúdia. Dištančné štúdium Bankový manažment pre bankových pracovníkov na strednej úrovni riadenia, Úverové zručnosti a Zahraničný platobný styk pre bankových špecialistov. Projekty uvedených štúdií sú akreditované Ministerstvom školstva SR.

Dištančné štúdium je moderná a efektívna forma vzdelávania dospelých. Umožňuje riadiť a kontrolovať vlastný učebný proces a získať odborné bankové vzdelanie

s minimálnou stratou pracovného času. Základom je aktívne individuálne štúdium učebnice vytvorených špeciálnou metodikou pre každý program zvlášť a silná motivácia dosiahnuť cieľ. Podporu účastníkom poskytuje systém skupinových konzultácií a sústredenia k vybraným predmetom. Predpokladom zaradenia záujemcu do programu je ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou.

Základné informácie o programoch sú uvedené v nasledujúcej tabuľke.

BANKOVÝ MANAŽMENT									
Dištančné štúdium akreditované MŠ SR									
Účastníci:	Riadiaci pracovníci bánk na strednej úrovni riadenia a pracovníci, ktorí sa pripravujú na výkon riadiacej funkcie na tejto úrovni.								
Cieľ:	Poskytnúť účastníkom komplexný a systematicky usporiadaný súbor poznatkov orientovaných na bankovú teóriu a prax v rozsahu a štruktúre zodpovedajúcej potrebám bankových manažérov na strednej úrovni riadenia.								
Obsah tvorí jedenásť predmetov:	<table border="1"> <tr> <td>I. semester</td><td>Základy práva pre bankových pracovníkov Bankovníctvo v SR Osobnosť bankového pracovníka</td></tr> <tr> <td>II. semester</td><td>Finančné trhy Marketing bankových služieb Medzinárodné bankovníctvo</td></tr> <tr> <td>III. semester</td><td>Proces úverovania v banke Základy bankového účtovníctva Riadenie ľudských zdrojov</td></tr> <tr> <td>IV. semester</td><td>Riadenie aktív a pasív Manažment v bankovníctve – Riadenie obchodnej banky – Manažérske zručnosti</td></tr> </table>	I. semester	Základy práva pre bankových pracovníkov Bankovníctvo v SR Osobnosť bankového pracovníka	II. semester	Finančné trhy Marketing bankových služieb Medzinárodné bankovníctvo	III. semester	Proces úverovania v banke Základy bankového účtovníctva Riadenie ľudských zdrojov	IV. semester	Riadenie aktív a pasív Manažment v bankovníctve – Riadenie obchodnej banky – Manažérske zručnosti
I. semester	Základy práva pre bankových pracovníkov Bankovníctvo v SR Osobnosť bankového pracovníka								
II. semester	Finančné trhy Marketing bankových služieb Medzinárodné bankovníctvo								
III. semester	Proces úverovania v banke Základy bankového účtovníctva Riadenie ľudských zdrojov								
IV. semester	Riadenie aktív a pasív Manažment v bankovníctve – Riadenie obchodnej banky – Manažérske zručnosti								
Dĺžka trvania:	4 semestre + záverečná skúška (január 2003 – marec 2005)								
Uzávierka prihlášok:	15. 1. 2003								
Kontaktné osoby:	Mgr. Ľudmila Lipovská, odborný garant štúdia – č. tel.: 07/4333 9145 Ing. Oľga Hromníková, študijný poradca – č. tel.: 07/4855 3382								

ÚVEROVÉ ZRUČNOSTI Dištančné štúdium akreditované MŠ SR	
Účastníci:	Pracovníci bánk a iných finančných inštitúcií, ktorí: • pracujú v oblasti úverových obchodov ako špecialisti • pracujú na analytických úsekoch a zaoberajú sa hodnotením klientskeho rizika • pracujú v útvaroch riadenia rizík • pracujú v útvaroch vnútorného auditu a vnútornej kontroly a špecializujú sa na oblasť úverových obchodov.
Cieľ:	Rozšíriť a prehĺbiť vedomosti účastníkov o úverovom procese v celej jeho komplexnosti, rozvinúť ich úverové a komunikačné zručnosti, aby boli spôsobilí efektívne a na profesionálnej úrovni vykonávať činnosti v oblasti úverových obchodov a riadenia rizika úverového procesu.
Obsah:	• prípravná etapa úverového procesu • analýza úverovej spôsobilosti žiadateľa o úver • SWOT analýza a formy zabezpečenia úverov • regulatórny a legislatívny rámec – externý nástroj eliminácie pôsobenia rizík banky • riadenie úverového rizika v banke, úverový monitoring, vnútorná kontrola a interný audit • hodnotenie riadenia úverového rizika v banke, úloha externého auditu • medzinárodné štandardy hodnotenia úverového portfólia • praktické príklady zhodnotenia úverového portfólia banky a zhodnotenia účinku úverového rizika obsiahnutého v úverovom portfóliu na banku • sociálno-psychologický výcvik zameraný na rozvoj osobnosti a komunikačných zručností
Dĺžka trvania:	5 mesiacov (január – máj 2003)
Uzavierka prihlášok:	8. 1. 2003
Kontaktné osoby:	Ing. Magdaléna Bobáková, odborný garant štúdia – č. tel.: 07/4855 3367 Ing. Oľga Hromníková, študijný poradca – č. tel.: 07/4855 3382

ZAHRAŇIČNÝ PLATOBNÝ STYK Dištančné štúdium akreditované MŠ SR	
Účastníci:	Pracovníci bánk, ktorí aktívne vykonávajú činnosti v oblasti zahraničného platobného styku a korešpondenčného bankovníctva.
Cieľ:	Poskytnúť účastníkom komplexný súbor poznatkov z problematiky zahraničného platobného styku prepojený na bankovú prax. Na základe rozšírenia a prehĺbenia vedomostí v odbornej problematike a rozvoja komunikačných zručností zabezpečiť spôsobilosť účastníkov na efektívny a profesionálny výkon práce v oblasti zahraničného platobného styku.
Obsah:	• Zahraničný obchod a platobná bilancia • Legislatívne a inštitucionálne prvky medzinárodného obchodu a finančného systému • Riziká v zahraničnom obchode a v zahraničnom platobnom styku • Obchodné podmienky Incoterms • Medzinárodný platobný systém a zúčtovanie • SWIFT • Devízový trh a výmenné kurzy • Základné druhy operácií na devízovom trhu • Platobné a zabezpečovacie nástroje v zahraničnom platobnom styku (hladké platby, šeky, zmenky, dokumentárne akreditívy, dokumentárne inkasá, banková záruka, dokumenty v medzinárodnom obchode) • Financovanie zahraničného obchodu • Korešpondenčné bankovníctvo • Rozvoj komunikačných spôsobilostí
Dĺžka trvania:	5 mesiacov (január 2003 – máj 2003)
Uzavierka prihlášok:	7. 1. 2003
Kontaktné osoby:	Ing. Tatiana Horváthová, odborný garant štúdia – č. tel.: 02/4855 3398 Ing. Oľga Hromníková, študijný poradca – č. tel.: 02/4855 3382

Ukazovateľ	Merná jednotka	1998	1999	2000	2001	2002				
						5.	6.	7.	8.	9.
REÁLNA EKONOMIKA										
Hrubý domáci produkt 1) 2)	mld. Sk	661,3	670,0	684,8*	707,7*		359,9*			
Medziročná zmena HDP 3)	%	4,0	1,3	2,2*	3,3*		3,9*			
Miera nezamestnanosti 4)	%	15,6	19,2	17,9	18,6	17,7	17,6	17,6	17,2	16,6
Spotrebiteľské ceny 3)	%	5,6	14,2	8,4	6,5	3,2	2,6	2,0	2,7	2,8
OBCHODNÁ BILANCIA 2)										
Vývoz (fob)	mil. Sk	377 807	423 648	548 372	610 693	249 122	306 451	366 100	419 049	477 493
Dovoz (fob)	mil. Sk	460 736	468 892	590 728	713 898	285 296	348 379	414 973	471 730	538 220
Saldo	mil. Sk	-82 929	-45 244	-42 356	-103 205	-36 174	-41 928	-48 873	-52 681	-60 727
PLATOBNÁ BILANCIA 2)										
Bežný účet	mil. Sk	-74 844,0	-47 544,0	-32 941,1	-84 891,5	-36 339,4	-41 220,3	-46 516,2	-47 705,7	
Kapitálový a finančný účet	mil. Sk	67 538,3	77 617,9	63 415,1	83 173,0	20 543,5	14 496,0	146 297,5	147 549,6	
Celková bilancia	mil. Sk	-19 543,2	30 137,3	34 168,8	6 866,9	-6 489,5	-19 137,2	108 050,8	108 161,7	
DEVÍZOVÉ REZERVY 4) 9)										
Celkové devízové rezervy	mil. USD	5 957,8	4 372,0	5 581,7	5 437,3	6 491,1	6 680,3	9 624,7	9 494,6	9 680,7
Devízové rezervy NBS	mil. USD	2 923,3	3 425,2	4 076,8	4 188,7	4 906,3	4 780,9	7 544,8	7 544,4	7 907,9
ZAHRANIČNÁ ZADĽŽENOSŤ 4) 7)										
Celková hrubá zahraničná zadlženosť	mld. USD	11,9	10,5	10,8	11,3	11,5	12,0	12,2	12,0	
Zahraničná zadlženosť na obyvateľa SR	USD	2 209	1 944	2 021	2 095	2 134	2 237	2 270	2 226	
MENOVÉ UKAZOVATELE										
Devízový kurz 5) 6)	Sk/USD	35,242	41,417	46,200	48,347	46,898	46,545	44,769	45,011	43,841
Peňažná zásoba [M2] 4) 8)	mld. Sk	459,1	508,9	580,4	649,2	638,8	647,7	659,6	663,1	657,2
Medziročná zmena M2 3) 8)	%	2,5	10,9	14,2	11,9	8,1	8,6	9,1	8,2	7,5
Úvery podnikom a obyvateľstvu 4) 8)	mld. Sk	382,5	397,6	396,1	321,7	304,3	308,2	312,3	314,8	318,2
ŠTÁTNY ROZPOČET 2) 4)										
Príjmy	mld. Sk	177,8	216,7	213,4	205,3	85,5	102,8	123,5	140,5	160,9
Výdavky	mld. Sk	197,0	231,4	241,1	249,7	106,3	127,5	158,2	176,2	193,1
Saldo	mld. Sk	-19,2	-14,7	-27,7	-44,4	-20,8	-24,7	-34,7	-35,7	-32,2
PRIMÁRNÝ TRH										
Priemerná úroková miera										
jednoročné vklady	%	11,17	12,34	9,76	6,62	5,98	5,97	5,97	5,88	5,99
krátkodobé úvery	%	20,61	19,61	13,61	11,24	9,91	10,14	10,20	10,16	10,08
krátkodobé čerpané úvery	%	19,72	17,45	11,95	9,17	8,82	9,61	9,48	9,39	9,44
PEŇAŽNÝ TRH										
Úrokové sadzby stanovované Bankovou radou NBS platnosť od						31.5.2002	27.6.2002	26.7.2002	23.8.2002	20.9.2002
1-dňové operácie – sterilizačné	%					6,50	6,50	6,50	6,50	6,50
– refinančné	%					9,50	9,50	9,50	9,50	9,50
2-týždňová limitná sadzba NBS pre štandardný REPO tender	%					8,25	8,25	8,25	8,25	8,25
Priemerná úroková miera z medzibank. vkladov (BRIBOR) **										
overnight	%	14,41	11,47	7,96	7,35	6,82	8,25	7,20	7,37	7,77
7-dňová	%	15,88	13,24	8,47	7,73	8,02	8,26	8,11	8,10	8,14
14-dňová	%	16,54	13,56	8,53	7,76	8,12	8,27	8,18	8,17	8,19
1-mesačná	%	18,39	14,51	8,58	7,77	8,22	8,31	8,24	8,20	8,21
2-mesačná	%	19,82	15,16	8,58	7,77	8,27	8,36	8,31	8,24	8,20
3-mesačná	%	20,82	15,66	8,58	7,70	8,29	8,44	8,35	8,24	8,16
6-mesačná	%	22,14	16,23	8,58	7,77	8,32	8,51	8,39	8,20	8,05
9-mesačná	%			7,95	7,75	8,34	8,58	8,45	8,17	7,96
12-mesačná	%			7,97	7,76	8,36	8,61	8,46	8,16	7,95

1) stále ceny, priemer roka 1995

2) kumulatívne od začiatku roka

3) zmena oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka

4) stav ku koncu obdobia

5) kurz deviza-stred, priemer za obdobie

6) od 1. 10. 1998 zrušenie fixného kurzového režimu a zavedenie floatingu

7) od 1. 1. 1999 zmena metodiky

8) vo fixnom východiskovom kurze k 1. 1. 1993

9) od 1. 1. 2002 zmena metodiky

* predbežné údaje

** od 29. 5. do 15. 10. 1997 „Monitoring úrokových sadzieb na trhu medzibankových depozit v SR“

Národná banka Slovenska					DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 31. 10. 2002 v mil. Sk				
Majetok		Zmena oproti 20.10.2002			Záväzky		Zmena oproti 20.10.2002		
1 Zlato	1,025.8	(0.0)			1 Emisia obeživa	89,538.7	(-2,676.0)		
2 Vklady v MMF v cudzej mene	4,759.6	(-56.7)			2 Záväzky voči MMF v cudzej mene	4,759.8	(-56.7)		
3 Vklady v zahraničných bankách a medzi- národných inštitúciách v cudzej mene	9,693.5	(-1,053.4)			3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám	16,651.3	(-128.0)		
3.1 Vklady v zahraničných bankách	8,951.3	(-1,042.0)			3.1 V cudzej mene	15,806.5	(-128.0)		
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	742.2	(-11.4)			3.2 V slovenských korunách	844.8	(0.0)		
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene	24,353.7	(-2,966.6)			4 Emitované cenné papiere	31,530.0	(3,630.0)		
5 Pohľadávky voči tuzemským finančným inštitúciám	29,677.7	(1,975.9)			4.1 V zahraničí v cudzej mene	0.0	(0.0)		
5.1 Pohľadávky z refinancovania	16,448.0	(2,624.9)			4.2 Ostatné	31,530.0	(3,630.0)		
5.2 Ostatné pohľadávky	13,229.7	(-649.0)			5 Záväzky voči tuzemským finančným inštitúciám	125,749.7	(-1,263.9)		
6 Cenné papiere	295,518.8	(2,585.0)			5.1 Peňažné rezervy bánk	32,233.1	(6,913.3)		
6.1 Zahraničné v cudzej mene	295,518.8	(2,585.0)			5.2 Ostatné	93,516.6	(8,177.2)		
6.2 Tuzemské v slovenských korunách	0.0	(0.0)			6 Záväzky voči štátnej pokladnici	96,040.8	(4,150.0)		
7 Majetkové účasti	144.8	(0.0)			7 Záväzky voči verejnej správe	4,926.1	(-197.3)		
7.1 Zahraničné v cudzej mene	24.8	(0.0)			8 Ostatné záväzky	40,056.0	(544.4)		
7.2 Ostatné	120.0	(0.0)			8.1 Vklady ostatných klientov	1,053.6	(251.5)		
8 Pohľadávky voči verejnej správe	9,700.0	(0.0)			8.2 Ostatné	39,002.4	(292.9)		
9 Ostatný majetok	26,601.9	(1,970.3)			Vlastné imanie				
9.1 Úvery ostatným klientom	374.5	(-18.0)			9 Vlastný kapitál	10,756.9	(-0.1)		
9.2 Ostatné	26,227.4	(1,988.3)			10 Hospodársky výsledok bežného roka (Zisk+, Strata-)	-18,533.5	(-1,547.9)		
Spolu	401,475.8	(2,454.5)			Spolu	401,475.8	(2,454.5)		
Ing. Marián Jusko, CSc. v. r. guvernér					Ing. Milena Koreňová vrchná riaditeľka úseku informatiky				

Národná banka Slovenska					DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 10. 11. 2002 v mil. Sk				
Majetok		Zmena oproti 31.10.2002			Záväzky		Zmena oproti 31.10.2002		
1 Zlato	1,025.8	(0.0)			1 Emisia obeživa	89,835.2	(296.5)		
2 Vklady v MMF v cudzej mene	4,672.5	(-87.1)			2 Záväzky voči MMF v cudzej mene	4,672.7	(-87.1)		
3 Vklady v zahraničných bankách a medzi- národných inštitúciách v cudzej mene	9,896.1	(202.6)			3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám	16,415.4	(-235.9)		
3.1 Vklady v zahraničných bankách	9,172.5	(221.2)			3.1 V cudzej mene	15,570.6	(-235.9)		
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	723.6	(-18.6)			3.2 V slovenských korunách	844.8	(0.0)		
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene	26,286.6	(1,932.9)			4 Emitované cenné papiere	31,530.0	(0.0)		
5 Pohľadávky voči tuzemským finančným inštitúciám	27,039.2	(-2,638.5)			4.1 V zahraničí v cudzej mene	0.0	(0.0)		
5.1 Pohľadávky z refinancovania	13,814.9	(-2,633.1)			4.2 Ostatné	31,530.0	(0.0)		
5.2 Ostatné pohľadávky	13,224.3	(-5.4)			5 Záväzky voči tuzemským finančným inštitúciám	124,372.6	(-1,377.1)		
6 Cenné papiere	296,642.6	(1,123.8)			5.1 Peňažné rezervy bánk	28,904.0	(-3,329.1)		
6.1 Zahraničné v cudzej mene	296,642.6	(1,123.8)			5.2 Ostatné	95,468.6	(1,952.0)		
6.2 Tuzemské v slovenských korunách	0.0	(0.0)			6 Záväzky voči štátnej pokladnici	103,482.9	(7,442.1)		
7 Majetkové účasti	144.8	(0.0)			7 Záväzky voči verejnej správe	4,147.2	(-778.9)		
7.1 Zahraničné v cudzej mene	24.8	(0.0)			8 Ostatné záväzky	39,518.9	(-537.1)		
7.2 Ostatné	120.0	(0.0)			8.1 Vklady ostatných klientov	829.2	(-224.4)		
8 Pohľadávky voči verejnej správe	9,700.0	(0.0)			8.2 Ostatné	38,689.7	(-312.7)		
9 Ostatný majetok	30,209.2	(3,607.3)			Vlastné imanie				
9.1 Úvery ostatným klientom	361.2	(-13.3)			9 Vlastný kapitál	10,756.9	(0.0)		
9.2 Ostatné	29,848.0	(3,620.6)			10 Hospodársky výsledok bežného roka (Zisk+, Strata-)	-19,115.0	(-581.5)		
Spolu	405,616.8	(4,141.0)			Spolu	405,616.8	(4,141.0)		
Ing. Marián Jusko, CSc. v. r. guvernér					Ing. Milena Koreňová vrchná riaditeľka úseku finančného riadenia a platobného styku				

Národná banka Slovenska					DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 20. 11. 2002 v mil. Sk				
Majetok		Zmena oproti 10.11.2002			Záväzky		Zmena oproti 10.11.2002		
1 Zlato	1,025.7	(-0.1)			1 Emisia obeživa	93,003.5	(3,168.3)		
2 Vklady v MMF v cudzej mene	4,678.3	(5.8)			2 Záväzky voči MMF v cudzej mene	4,678.6	(5.9)		
3 Vklady v zahraničných bankách a medzi- národných inštitúciách v cudzej mene	19,176.0	(9,279.9)			3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám	12,071.4	(-4,344.0)		
3.1 Vklady v zahraničných bankách	18,455.4	(9,282.9)			3.1 V cudzej mene	11,226.6	(-4,344.0)		
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	720.6	(-3.0)			3.2 V slovenských korunách	844.8	(0.0)		
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene	24,112.0	(-2,174.6)			4 Emitované cenné papiere	31,530.0	(0.0)		
5 Pohľadávky voči tuzemským finančným inštitúciám	27,029.1	(-10.1)			4.1 V zahraničí v cudzej mene	0.0	(0.0)		
5.1 Pohľadávky z refinancovania	13,813.3	(-1.6)			4.2 Ostatné	31,530.0	(0.0)		
5.2 Ostatné pohľadávky	13,215.8	(-8.5)			5 Záväzky voči tuzemským finančným inštitúciám	145,335.5	(20,962.9)		
6 Cenné papiere	309,417.3	(12,774.7)			5.1 Peňažné rezervy bánk	26,834.0	(-2,070.0)		
6.1 Zahraničné v cudzej mene	309,417.3	(12,774.7)			5.2 Ostatné	118,501.5	(23,032.9)		
6.2 Tuzemské v slovenských korunách	0.0	(0.0)			6 Záväzky voči štátnej pokladnici	102,115.6	(-1,367.3)		
7 Majetkové účasti	144.8	(0.0)			7 Záväzky voči verejnej správe	3,838.2	(-309.0)		
7.1 Zahraničné v cudzej mene	24.8	(0.0)			8 Ostatné záväzky	40,383.0	(864.1)		
7.2 Ostatné	120.0	(0.0)			8.1 Vklady ostatných klientov	1,758.7	(929.5)		
8 Pohľadávky voči verejnej správe	9,700.0	(0.0)			8.2 Ostatné	38,624.3	(-65.4)		
9 Ostatný majetok	27,447.0	(-2,762.2)			Vlastné imanie				
9.1 Úvery ostatným klientom	362.1	(0.9)			9 Vlastný kapitál	10,756.9	(0.0)		
9.2 Ostatné	27,084.9	(-2,763.1)			10 Hospodársky výsledok bežného roka (Zisk+, Strata-)	-20,982.5	(-1,867.5)		
Spolu	422,730.2	(17,113.4)			Spolu	422,730.2	(17,113.4)		
Ing. Marián Jusko, CSc. v. r. guvernér					Ing. Milena Koreňová vrchná riaditeľka úseku finančného riadenia a platobného styku				

